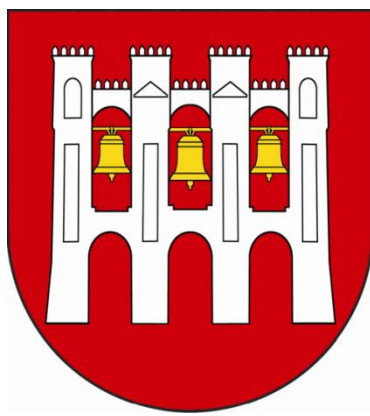

WÓJT GMINY RUTKI

**STUDIUM
UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY RUTKI**

TEKST JEDNOLITY

**ZAŁĄCZNIK NR 1
DO UCHWAŁY NR
RADY GMINY RUTKI
Z DNIA**

RUTKI 2023

Uchwała Nr 100/XXIV/05 Rady Gminy Rutki z dnia 14 lipca 2005 roku

Wykonawca: „Środowisko" s.c. ul. Moniuszki 17, 11-500 Giżycko

Skład zespołu autorskiego:

1. mgr inż. arch. Agnieszka Wojtych - Kowalewska - główny projektant
2. mgr inż. Piotr Kwiatkowski - projektant, specjalista ds. ochrony środowiska
3. mgr inż. Aleksander Grodzki - specjalista ds. opracowań numerycznych
4. mgr inż. Antoni Wróbel - projektant, specjalista ds. infrastruktury technicznej
5. mgr inż. Jan Giedziuszewicz- projektant, specjalista ds. infrastruktury technicznej
6. mgr inż. Izabela Makarewicz- projektant, specjalista ds. rolnictwa
7. tech. Anna Giedziuszewicz - inwentaryzator

ZMIANY STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY RUTKI

Uchwała Nr 39/IX/11 Rady Gminy Rutki z dnia 11 sierpnia 2011 r.
(zmiany naniesione kolorem zielonym)

Skład zespołu autorskiego

1. mgr inż. arch. Wiktor Panfiluk - główny projektant, wpisany na listę członków Okręgowej Izby Urbanistów Nr WA-150
2. mgr inż. arch. Katarzyna Reut-Jaworowska - opracowanie zagadnień przestrzennych, wpisana na listę członków Okręgowej Izby Urbanistów Nr WA-334
3. mgr inż. arch. Teresa Kiejzik - opracowanie zagadnień przestrzennych
4. inż. Elżbieta Kępska - opracowanie zagadnień elektroenergetyki
5. mgr Bożena Gajewska - opracowanie zagadnień ochrony środowiska i prognozy oddziaływania na środowisko
6. mgr Andrzej Lewandowski - opracowanie ekofizjografii
7. mgr Zbigniew Bargielski - opracowanie ekofizjografii

Uchwała Nr 76/XV/12 Rady Gminy Rutki z dnia 27 czerwca 2012 r.
(zmiany naniesione kolorem niebieskim)

Skład zespołu autorskiego:

1. mgr inż. arch. Małgorzata Denis - główny projektant, wpisany na listę członków Okręgowej Izby Urbanistów Nr WA-378
2. mgr inż. arch. Agata Stępień - opracowanie zagadnień przestrzennych oraz prognozy oddziaływania na środowisko, wpisana na listę członków Izby Architektów Nr SW-0181 oraz TUP pod nr 4605

Uchwała Nr 165/XXX/14 Rady Gminy Rutki z dnia 17 marca 2014 r.
(zmiany naniesiono kolorem niebieskim oraz wyróżniono kursywą)

Wykonawca: AMS Concept Agata M. Stępień ul. Bp. M. Jaworskiego
8/44 25-430 Kielce

Skład zespołu autorskiego:

1. *dr inż. arch. Małgorzata Denis - główny projektant, uprawnienia urbanistyczne Nr WA-378*
2. *mgr inż. arch. Agata Stępień - opracowanie zagadnień przestrzennych oraz prognozy oddziaływania na środowisko, wpisana na listę członków Izby Architektów Nr SW-0181 oraz TUP pod nr 4605*

Uchwała Nr 11/111/14 Rady Gminy Rutki z dnia 19 grudnia 2014 r.
(zmiany naniesione kolorem niebieskim oraz wyróżnione kursywą i bolidem)

***Wykonawca: AMS Concept Agata M. Stępień ul. Bp. M. Jaworskiego
8/44 25-430 Kielce***

Skład zespołu autorskiego:

- 1. dr inż. arch. Małgorzata Denis - główny projektant, uprawnienia urbanistyczne Nr WA-378***
- 2. mgr inż. arch. Agata Stępień - opracowanie zagadnień przestrzennych oraz prognozy oddziaływania na środowisko, wpisana na listę członków Izby Architektów Nr SW-0181 oraz TUP pod nr 4605***

Uchwała Nr Rady Gminy Rutki z dnia 2023 r.
(zmiany naniesione kolorem czerwonym)

Skład zespołu autorskiego:

- 1. mgr Andrzej Lewandowski - główny projektant, uprawnienia urbanistyczne Nr 1621**
- 2. mgr inż. Dariusz Jakacki - zagadnienia przestrzenne, grafika uprawniony do projektowania w zakresie planowania przestrz.**
- 3. mgr Grażyna Lewandowska - współpraca (opracowanie ekofizjograficzne, prognoza oddziaływania na środowisko)**

CZĘŚĆ I
UWARUNKOWANIA
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY RUTKI

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie	8
1.1 Podstawa opracowania	8
1.2 Cele i zadania studium	9
2. Uwarunkowania fizjograficzne	11
2.1 Położenie geograficzne	11
2.2 Geomorfologia, rzeźba terenu, zasoby surowcowe	11
2.3 Warunki glebowe	14
2.4 Wody powierzchniowe i wglębne	15
2.5 Klimat	15
2.6 Fauna i flora	16
2.7 Użytkowanie ziemi	17
3. Uwarunkowania historyczne i kulturowe	18
3.1 Historyczny rozwój osadnictwa	18
3.2 Obiekty objęte ochroną konserwatorską	20
4. Uwarunkowania demograficzne, gospodarcze, zatrudnienie, mieszkalnictwo	24
4.1 Stosunki demograficzne	24
4.2 Struktura zatrudnienia, problemy bezrobocia	28
4.3 Stan zabudowy	29
4.4 Warunki mieszkaniowe	29
4.5 Aktualne rozmieszczenie aktywności budowlanej w sektorze budownictwa mieszkaniowego	31
4.6 Ocena wniosków i postulatów zgłoszonych do Studium	32
4.7 Stopień realizacji zadań własnych gminy w zakresie zaspokajania potrzeb społeczności lokalne	32
5. Infrastruktura społeczna	34
5.1 Oświata i wychowanie	34
5.2 Ochrona zdrowia i opieka społeczna	34
5.3 Kultura	35
5.4 Życie religijne	35
5.5 Usługi handlu, gastronomii i rzemiosła	36
5.6 Łączność	37
6. Infrastruktura techniczna	37
6.1 Układ komunikacyjny	37
6.2 Zaopatrzenie w wodę	39
6.3 Odprowadzanie ścieków, gospodarka odpadami	41
6.4 Elektroenergetyka	42
6.5 Gazownictwo i ciepłownictwo	44
6.6 Telekomunikacja	44
6.7 Sieć szerokopasmowa	45

7. Zagrożenia środowiska	45
7.1 Źródła zanieczyszczeń środowiska	45
8. Gospodarcze podstawy funkcjonowania gminy	47
8.1 Rolnictwo	47
8.2 Leśnictwo	48
8.3 Przemysł i budownictwo	48
8.4 Turystyka i wypoczynek	49
8.5 Struktura władania gruntami	49
9. Uwarunkowania prawne	50
9.1 Parki Narodowe, Krajobrazowe, Rezerваты Przyrody, Obszary Natura 2000, Obszary Chronionego Krajobrazu	50
9.2 Korytarze ekologiczne	53
9.3 Obiekty chronione na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	54
9.4 Strefy wokół obiektów chronionych lub uciążliwych dla środowiska	54
9.5 Lasy ochronne	54
10. Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju gminy	55
11. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę	55
11.1 Wnioski sformułowane na podstawie analiz ekonomicznych, środowiskowych, społecznych oraz prognoz demograficznych	55
11.2 Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy	56
11.3 Szacunkowa chłonność położonych na terenie gminy obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostek osadniczych	60
11.4 Szacunkowa chłonność położonych na terenie gminy obszarów przeznaczonych pod zabudowę w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	62
11.5 Porównanie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na nową zabudowę z chłonnością obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno- przestrzennej w granicach jednostek osadniczych oraz obszarów przeznaczonych pod zabudowę w planach miejscowych	63
11.6 Możliwości finansowania oraz potrzeby inwestycyjne związane z realizacją nowej zabudowy	64

1. WPROWADZENIE

1.1. Podstawa opracowania

~~Niniejsze opracowanie zostało wykonane na zlecenie Gminy Rutki przez „Środowisko” s.c. z siedzibą w Giżycku. Podstawą formalną opracowania stanowi umowa pomiędzy Gminą Rutki i Spółką Cywilną „Środowisko”. Stanowi ono pierwszą część „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rutki”.~~

Podstawę prawną opracowania Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rutki stanowią:

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 503 z późn. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 17 grudnia 2021 roku w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. z 2021 r. poz. 2405),
- Uchwała Nr 100/XXIV/05 Rady Gminy Rutki z dnia 14 lipca 2005 roku w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rutki,
- Uchwała Nr 39/IX/11 Rady Gminy Rutki z dnia 11 sierpnia 2011 roku w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rutki,
- Uchwała Nr 76/XV/12 Rady Gminy Rutki z dnia 27 czerwca 2012 r. w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rutki,
- Uchwała Nr 165/XXX/14 Rady Gminy Rutki z dnia 17 marca 2014 r. w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rutki,
- Uchwała Nr 11/111/14 Rady Gminy Rutki z dnia 19 grudnia 2014 r. w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rutki,
- Uchwała Nr 52/VI/19 Rady Gminy Rutki z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rutki,
- Uchwała Nr 166/XXII/21 Rady Gminy Rutki z dnia 27 września 2021 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rutki,
- Uchwała Nr 217/XXX/22 Rady Gminy Rutki z dnia 10 czerwca 2022 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rutki,
- Uchwała Nr 231/XXXI/22 Rady Gminy Rutki z dnia 16 sierpnia 2022 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rutki.

1.2. Cele i zadania Studium

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. **Dz. U. z 2022 r. poz. 503 z późn. zm.**) w celu określenia polityki przestrzennej gminy przewiduje sporządzenie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Zgodnie z tym aktem prawnym Studium nie jest przepisem gminnym i nie może być traktowane tak, jak dotychczasowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy.

W Studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające w szczególności z:

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
- stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony,
- stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego,
- stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia,
- zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia,
- potrzeb i możliwości rozwoju gminy, **w tym bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę,**
- stanu prawnego gruntów,
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych,
- występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych,
- występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych,
- stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania, gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych,

W Studium określa się w szczególności:

- kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów,
- kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy,
- obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk,
- obszary oraz zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej,
- obszary, na których rozmieszczane będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym
- obszary, na których rozmieszczane będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa,
- obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² oraz obszary przestrzeni publicznej,
- obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne,

- kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej,
- obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych,
- obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu filar ochronny,
- obszary pomników zagłady i ich sfer ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady,
- obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji,
- granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych,
- inne obszary problemowe, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie.

Do celów i treści studium zagospodarowania przestrzennego nawiązuje również Ustawa Prawo ochrony środowiska z 27 kwietnia 2001 r. Mówi ona między innymi, że:

Zasady zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska stanowią podstawę do sporządzania i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W studium, w szczególności:

- określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania powstawaniu zanieczyszczeń, zapewnienia ochrony przed powstającymi zanieczyszczeniami oraz przywracania środowiska do właściwego stanu,
- ustala się warunki realizacji przedsięwzięć, umożliwiające uzyskanie optymalnych efektów w zakresie ochrony środowiska,
- przeznaczenie i sposób zagospodarowania terenu powinny w jak największym stopniu zapewniać zachowanie jego walorów krajobrazowych.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zapewnia się warunki utrzymania równowagi przyrodniczej i racjonalną gospodarkę zasobami środowiska, w szczególności przez:

- ustalanie programów racjonalnego wykorzystania powierzchni ziemi, w tym na terenach eksploatacji złóż kopalin, i racjonalnego gospodarowania gruntami,
- uwzględnianie obszarów występowania złóż kopalin oraz obecnych i przyszłych potrzeb eksploatacji tych złóż,
- zapewnianie kompleksowego rozwiązania problemów zabudowy miast i wsi, ze szczególnym uwzględnieniem gospodarki wodnej, odprowadzania ścieków, gospodarki odpadami, systemów transportowych i komunikacji publicznej oraz urządzania i kształtowania terenów zieleni,
- uwzględnianie konieczności ochrony wód, gleby i ziemi przed zanieczyszczeniem w związku z prowadzeniem gospodarki rolnej,
- zapewnianie ochrony walorów krajobrazowych środowiska i warunków klimatycznych, uwzględnianie innych potrzeb w zakresie ochrony powietrza, wód, gleby, ziemi, ochrony przed hałasem, wibracjami i polarni elektromagnetycznymi.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, przy przeznaczaniu terenów na poszczególne cele oraz przy określaniu zadań związanych z ich zagospodarowaniem w strukturze wykorzystania terenu, ustala się proporcje pozwalające na zachowanie lub przywrócenie na nich równowagi przyrodniczej i prawidłowych warunków życia.

Studium będzie więc przede wszystkim ogólnym strategicznym zapisem waloryzującym przestrzeń gminy i jej obecne zagospodarowanie, ujawniającym szanse rozwojowe, bariery i konflikty wynikające z zasobów środowiska, potencjału demograficznego oraz stanu zainwestowania. Oceny te będą następnie podstawą do określenia pożądanej struktury przestrzennej tego obszaru i wynikających z niej preferencji w polityce przestrzennej władz gminy.

Z tak ustalonego toku prac w Studium wyodrębnia się:

1. Diagnozę stanu istniejącego zagospodarowania przestrzennego gminy, której zadaniem jest podsumowanie wiedzy o tym terenie, wyszukanie przyczyn zjawisk negatywnych, których eliminacja warunkuje dalszy harmonijny rozwój.
2. Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy, które po uchwaleniu przez Radę Gminy, będą deklaracją i zobowiązaniem władz samorządowych do prowadzenia przez podległe im organy skoordynowanej polityki lokalizacyjnej i inwestycyjnej oraz gospodarki terenami, zmierzającej do osiągnięcia założonych celów rozwoju.

2. UWARUNKOWANIA FIZJOGRAFICZNE

2.1 Położenie geograficzne

Gmina Rutki położona jest w centralnej części województwa podlaskiego, w powiecie zambrowskim. Od północy graniczy z gminą Wizna, od wschodu z gminą Zawady, od południowego wschodu z gminą Kobylin Borzymy, od południa z gminami: Kulesze Kościelne i Zambrów, od zachodu z gminami: Zambrów i Łomża. Powierzchnia gminy wynosi 200,2 km².

Pod względem administracyjnym gmina Rutki do 31.12.1998 r. należała do województwa łomżyńskiego, natomiast od 1.01.1999 r. do województwa podlaskiego.

Według danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku na koniec roku 2001 obszar gminy Rutki zamieszkiwało 6 244 osób. Gęstość zaludnienia jest więc niska i wynosi 31 osób/km².

W skład gminy wchodzi 46 miejscowości posiadających nazwy, zgrupowanych w 41 sołectwach. Osadnictwo wiejskie jest mocno zróżnicowane zarówno pod względem wielkości jak i wyposażenia usługowego. Najludniejszymi miejscowościami są: Rutki Kossaki - 1405 mieszkańców i Grądy Woniecko - 970 mieszkańców. Najmniej osób zamieszkuje miejscowości: Rutki - Jatki - 21 osób, Kalinówka - Wielobory - 17 osób.

2.2 Geomorfologia, rzeźba terenu, zasoby surowcowe

Według podziału fizyczno-geograficznego Gmina Rutki położona jest w zasięgu dwóch mezoregionów: Kotliny Biebrzańskiej i Wysoczyzny Wysokomazowieckiej.

Kotlina Biebrzańska zajmuje północną część gminy. Jest to rozległe, zabagnione obniżenie, które w okresie zlodowacenia wiślańskiego funkcjonowało jako pradolina, odprowadzająca wody lodowcowe płynące w kierunku południowym do Narwi. Po ustaniu intensywnego przepływu wody, w okresie późnolodowcowym, rozwinął się proces, zatorfienia, który doprowadził do ukształtowania się torfowisk niskich o kilkumetrowych pokładach torfu. Basen Wizny (Bagno Wizna) stanowiący dawniej zatorfiony teren z przepływającą od północy rzeką Narew został zmeliorowany, a rzeka Narew uregulowana od ujścia Biebrzy w górę, aż do wsi Rzędziany. W granicach gminy w zagłębieniu tym znajduje się jeden ostaniec wysoczyzny z miejscowością Grądy Woniecko. Teren Basenu Wizna położony jest na wysokości od 107 m n.p.m. w części wschodniej do 102 m n.p.m. w części zachodniej. Ostańcowa wyspa wznosi się na wysokość 115 m n.p.m.

Wysoczyzna Wysokomazowiecka ograniczona jest od północy Kotliną Biebrzańską, od wschodu Doliną Górnej Narwi i kompleksem lasów Czerwonego Boru od zachodu. Od Basenu Wizny oddzielona jest niezbyt wyraźną krawędzią. W granicach gminy obszar Wysoczyzny jest bardzo urozmaicony morfologicznie z licznymi wyniesieniami morenowymi zbudowanymi ze żwirów. Najwyższe wzniesienie znajduje się na zachód od Rutek i osiąga 172 m n.p.m. W rejonie tym różnica wysokości względnych w stosunku do terenu otaczającego przekracza miejscami 30 m. Południowa część gminy jest bardziej wyniesiona w stosunku do części północnej, stanowiącą strefę brzeżną Wysoczyzny. W części Południowej wysokości bezwzględne przekraczają wartość 150 m n.p.m., podczas gdy na północ od Rutek i Mężenina wynoszą one 120 - 130 m n.p.m.

Procentowy udział powierzchni według typów rzeźby kształtuje się następująco:

- płaskorówninna - 40%,
- niskofalista i niskopagórkowata - 36%,
- falista i pagórkowata - 20%,
- wysokofalista - 4%.

Gmina Rutki leży w obrębie prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej. Podrzedną jednostką tektoniczną w tej części platformy jest antekliza mazursko - białoruska. Na terenie gminy występują utwory zlodowacenia środkowopolskiego, a ściślej stadiału północnomazowieckiego.

W północno-wschodniej części gminy dominują gliny zwałowe. Są to gliny najczęściej szarobrazowe, piaszczyste. Spotkać w nich można cienkie, nieregularne przerosty i soczewki piasków i żwirów gliniastych, rzadziej ilów. Spłaszczone kulminacje zbudowane z tych glin pokrywają piaski i żwiry lodowcowe z głazami. Większe wystąpienia tych osadów związane są ze strefami moren czołowych w okolicy Rutek, Mężenina i Śliwowa Łopienitego. Materiał moren czołowych jest bardzo zróżnicowany, ułożony bezładnie lub warstwowany, a struktura osadów zmienna i zaburzona. Jest on powszechnie wykorzystywany dla potrzeb miejscowego budownictwa i drogownictwa.

Kemy zbudowane głównie z mułków i piasków, są nieliczne, drobne, występują głównie w zachodniej części gminy między Kałęczynem i Kossakami. Drobne pagórki kem owe występują w południowej części gminy.

Piaski i żwiry wodnolodowcowe pokrywają większe obszary na północ, zachód i południe od pasa morenowego Rutek.

Z przełomu plejstocenu i holocenu związane są nieliczne wydmy oraz piaski wydymowe. Występują one na północ od Rutek w miejscowości Ożary-Olszanka oraz miejscami na piaszczystej powierzchni sandru. Nieliczne wydmy znajdują się również w dolinie Narwi, na zachód od miejscowości Grądy-Woniecko.

W holocenie w dolinach rzek powstały terasy zalewowe zbudowane z mułków, piasków, i żwirów. W drobnych zagłębieniach bezodpływowych występują namuły. Wśród holocenijskich osadów dolinnych dominują torfy. Miąższość torfów na obszarze Bagien Wiźnieńskich wynosi średnio 3 m, maksymalnie zaś dochodzi do 7, 7 m. Pod torfami przeważnie występują gytie.

Na terenie gminy Rutki prowadzono dość liczne prace geologiczno-poszukiwawcze. Prowadzono tu poszukiwania kruszywa naturalnego grubego i drobnego oraz surowców ilastych. Przebadano ponadto 4 torfowiska w rejonie Bagna Wizna i w rejonie Mężenin.

Kruszywo naturalne grube

Pod kątem jego występowania przebadano ~~ogółem 11~~ **tereny** w środkowej i południowej części gminy. Najintensywniej eksploatowany jest ciąg moren czołowych na **południowy-zachód i południe** od Rutek **oraz w części południowo-wschodniej gminy**.

W północnej części eksploatowano złożę pospółki i piasku (śr. pp 78,4%) o zasobach oszacowanych na 250 tys. ton. W chwili obecnej złożę to jest w znacznym stopniu wyczerpane, a eksploatacja przesunęła się w kierunku południowym. Złożę to stanowi seria piaszczysto-żwirowa o miąższości 8,2 m. i śr. pp 41,6%. Złożę ma kształt soczewki o ograniczonym zasięgu. Jej zasoby nie zostały ustalone. Wydobywane kruszywo znajduje zastosowanie w drogownictwie.

Niewielkie ilości pospółki występują we wschodniej części rejonu Walochy-Mońki. Zasoby jej oszacowano na 49 tys. m³. Jest ona eksploatowana sporadycznie. W rejonach Rutki-Nowiny, Mężenin, Rutki uzyskano wyniki negatywne. Jedynie w 3 otworach nawiercono niewielkie ilości kruszywa (śr. pp 65,2-78,0%). Może ono mieć znaczenie jedynie lokalne. Niewielkie ilości kruszywa (jego zasoby szacunkowe wynoszą 1988 m³) stwierdzono jeszcze w rejonie nr 8 - Tartak. Nie jest ono eksploatowane.

Kruszywo naturalne drobne

W rejonie miejscowości Tartak Nowy występują złoża piasków kwarcowych drobnoziarnistych o średniej miąższości 7,3 m. Są to piaski przydatne do produkcji silikatów. Ich zasoby udokumentowane wynoszą 4735 m³. Złożę to nie było eksploatowane. Niewielkie złożę piasku znajduje się jeszcze w miejscowości Śliwowo. Występujące tu kruszywo przydatne jest do produkcji piasków do betonu zwykłego, zapraw, wypraw, gładzi murarskich, mas bitumicznych i betonu asfaltowego. Zasoby bilansowe 1994 r. wynosiły 18151 ton, natomiast zasoby operatywne zostały już wyczerpane. Złożę jest własnością prywatną.

W ostatnich latach na terenie gminy Rutki udokumentowano kilka nowych złóż kruszywa, w tym:

- **złożę piasku i żwiru „Nowy Tartak III” o zasobach 744 tys. ton (dz. nr 1/4),**
- **złożę piasku i żwiru „Nowe Zalesie” o zasobach 113,38 tys. ton (dz. nr 534) - złożę wymaga zgody na wyłączenie gruntów z użytkowania leśnego),**
- **złożę piasku i żwiru „Śliwowo Łopienite III” o zasobach 597,28 tys. ton (dz. nr 77/8 i 148).**

- złoża piasku i żwiru „Mężenin II” (dz. nr 609/2 i 610 - w trakcie badań geologicznych znajdują się tereny bezpośrednio sąsiadujące ze złożem obejmujące dz. nr 608/2, 607/2, 606/2 i 605/2).

Na częścią złoża „Nowy Tartak III” przebiega linia elektroenergetyczna 400 kV z pasem technologicznym o szerokości po 35 m w obie strony od osi linii, w obrębie którego obowiązują szczególne warunki eksploatacji kopaliny.

Surowce ilaste

Prace poszukiwawcze przeprowadzono na południowy wschód od Mężenina. Przyniosły one wyniki negatywne. Nawiercono piaski średnioziarniste i gliny piaszczyste.

Torfy

Przebadano 4 torfowiska w rejonie Wizny i Mężenina. W rejonie Wizny występuje torfowisko niskie. Powierzchnia jego wynosi 8883,9 ha, średnia miąższość torfu - 0,25 - 3,5 m (maksymalnie 17,25 m). Średni stopień rozkładu torfu wynosi 33%, popielność 12,6%, a wartość kaloryczna – 4 196 kcal. Zasoby bilansowe torfu wynoszą 158767,8 tys. m³. Torf ten jest eksploatowany na potrzeby ogrodnictwa i rolnictwa.

Torfowi towarzyszy gytia o średniej miąższości 0,92 m i zasobach 10404 tys. m³. W rejonie Mężenina występuje torf turzycowy o zasobach bilansowych 833 tys. m³. Torf ten nie jest eksploatowany.

Obszary potencjalnego występowania kopalin

Określone zostały również rejonu perspektywicznego występowania surowców mineralnych stałych. Na południe od Rutek w oparciu o wyniki przeprowadzonych wierceń wytyczone zostały trzy rejonu występowania piasków. Nawiercono tu piaski drobno- i średnioziarniste spoczywające zazwyczaj pod pokładem gleby. Piaski te przydatne są do produkcji piasków nieklasyfikowanych i piasków do zapraw budowlanych.

W obrębie Modzele Górki wstępne badania geologiczne potwierdziły występowanie złoża piasku i żwiru o szacowanych zasobach 1800 tys. ton (dz. nr 231, 232, 233, 234, 235 i 127). Złoże wymaga zatwierdzenia projektu robót geologicznych, a następnie opracowania stosownej dokumentacji geologicznej. Niewielka część złoża zalega na gruntach leśnych, co wiąże się z koniecznością uzyskania zgody na wyłączenie gruntów z użytkowania leśnego.

2.3 Warunki glebowe

W obrębie gminy Rutki gleby zaczęły tworzyć się z chwilą ustąpienia lodowca. Materiałem glebotwórczym były różnego rodzaju gliny zwałowe, łąy, pyły, piaski i żwiry. Najlepsze jakościowo grunty występują w części południowo-wschodniej i południowo-zachodniej gminy. Przewagę stanowią grunty orne klasy III i IV. Są to duże kompleksy uprawowe żytnie bardzo dobre z dużym udziałem kompleksu pszennego dobrego. Najsłabsze jakościowo grunty znajdują się w części środkowo-południowej gminy z przewagą gruntów orných V klasy.

Poniższa tabela przedstawia udział poszczególnych klas bonitacyjnych użytków rolnych w skali całej gminy:

Klasa bonitacyjna	Grunty		Użytki zielone	
	ha	%	ha	%
III			95	1,30
IIIA	1	0,01		
IIIB	333	4,32		
IV			5 681	77,47
IVA	1 608	20,87		
IVB	2 135	27,72		
V	2 352	30,53	1 105	15,07
VI	1 155	14,99	389	5,30
VIP			63	0,86
VIR	119	1,54		
Razem	7 703	100,00	7 333	100,00

2.4 Wody powierzchniowe i wglębne

Sieć rzeczna jest uboga. Na niewielkim odcinku granicę gminy wyznacza rzeka Narew, w zachodniej części gminy przepływa dopływ Narwi - Kołomyjka płynąca wąską i płytką doliną. We wschodniej i środkowej części gminy występują dość liczne strumienie spływające w kierunku Bagna Wizna. Ich doliny zostały zmeliorowane.

Nieliczne jeziora występują w południowej części gminy w okolicach wsi Dębniaki i Dryje. Są to małe jeziora typu „oczka”, okrągłe lub owalne. Powstały one w okresie ostatniego zlodowacenia. Pod względem genetycznym są to jeziora morenowe, moreny dennej i czołowej.

Łącznie wody w gminie Rutki zajmują powierzchnię 202,5 ha, w tym:

- wody płynące - 3,4 ha,
- wody stojące - 5,2 ha,
- rowy - 193,9 ha.

Obszar gminy Rutki charakteryzuje się zróżnicowanymi warunkami hydrogeologicznymi. Warstwa wodonośna występuje na głębokości 6 - 130 m w rejonie ujęcia wody w Rutkach oraz 80 - 118 w rejonie ujęcia wody w miejscowości Szlasy Lipno oraz 7,25 - 54 m w Grądach Woniecko.

Według oceny Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach gmina posiada korzystne warunki do produkcji rolnej. Udział gleb w poszczególnych kategoriach warunków wodnych kształtuje się następująco:

- tereny o częstym i długotrwałym nadmiarze wody - 1%,
- tereny o okresowym nadmiarze wody - 11%,
- tereny o optymalnej ilości wody - 54%,
- tereny o okresowym niedoborze wody - 26%,
- tereny o stałym niedoborze wody - 8%.

Warunki wodne środowiska na terenie gminy zostały w znacznym stopniu przekształcone w wyniku przeprowadzenia prac melioracyjnych.

2.5 Klimat

Teren gminy Rutki należy do wschodniej (podlaskiej) dzielnicy klimatycznej. Klimat jest tu surowszy i bardziej zmienny niż w Polsce centralnej. Jest to bowiem strefa ścierania się wpływów klimatu nadmorskiego z klimatem kontynentalnym. Ponadto wynika on z nakładania się cech klimatycznych związanych z rozległymi obszarami torfowisk, formą dolinną i ogólnych cech klimatu północno-wschodniej Polski. Zbliżony jest do klimatu kontynentalnego z elementami subborealnego. Cechuje go długa zima, krótkie przedwiośnie i najkrótszy okres wegetacyjny. Średnia roczna temperatura jest jedną z najniższych na niżu. Pod względem termicznym omawiany teren należy do najchłodniejszych w Polsce, a mianowicie:

- średnia temperatura roczna wynosi $6,9^{\circ}\text{C}$,
- najcieplejszy miesiąc - lipiec ze śr. temperaturą dobową $17,3 - 17,8^{\circ}\text{C}$,
- najzimniejszy miesiąc - luty ze śr. temperaturą dobową $- (-) 4,5 - (-)5,5^{\circ}\text{C}$,
- długość okresu wegetacyjnego wynosi 200 - 210 dni,
- długość okresu z temperaturą powyżej 15°C - 77 - 85 dni,
- długość okresu z temperaturą poniżej 0°C - 107 - 117 dni,
- liczba dni mroźnych z max. temperaturą poniżej 00°C - 57 – 66,
- długość okresu z pokrywą śnieżną - 110 - 120 dni,
- liczba dni mgielnych - 30 - 70, ale nad torfowiskami dwukrotnie więcej niż na wysoczyznach,
- typowe spadki temperatury na terenach zabagnionych - przymrozki pod koniec maja, a nawet w czerwcu,
- suma opadów na terenie gminy Rutki wynosi 550 mm na obszarze Kotliny Biebrzańskiej, 600 mm i więcej na wysoczyznach,
- przeważający kierunek wiatrów zimą z południowego zachodu, a latem z zachodu i południowego zachodu.

2.6 Fauna i flora

W Kotlinie Biebrzańskiej, której fragment leży na terenie gminy Rutki zachował się bogaty świat roślinności bagiennej i borealnej. Jest to fragment doliny Narwi częściowo zmeliorowany. Część terenów znajdująca się w granicach chronionego krajobrazu zachowuje charakter środowiska pierwotnego o silnym zabagnieniu z licznymi oczkami wodnymi. Teren ten ze względu na swoje walory przyrodnicze i kulturowe, wielkość oraz położenie jest miejscem szczególnym na mapie Europy. Z jednej strony dzika i niepowtarzalna przyroda, z drugiej strony człowiek i jego nieustanny wpływ na kształtowanie przyrody poprzez swoją tradycyjną działalność np. koszenie łąk czy wypas przyczyniający się do urozmaicenia krajobrazu i różnorodności biologicznej. Zauważyć należy także negatywne działania w przeszłości na przyrodę poprzez osuszanie bagien.

W obszarze gminy znajdują się dwa rezerваты przyrody: „Bagno Wizna I” i „Bagno Wizna II”. Rezerваты te utworzone zostały w roku 1967 na obszarze zmeliorowanego kompleksu torfowiskowego. Powołanie rezerwatów miało na celu ochronę torfowisk niskich ze stanowiskami rzadkich gatunków flory takich jak miodokwiat krzyżowy, marzyca ruda, niebieskolistka trwała, wielosił błękitny, wierzba lapońska, gniadosz królewski, skalnica torfowiskowa, turzyca strunowa, brzoza niska, wełnianka szerokolistna, turzyca żółta, ostrożeń

błotny, kozłek lekarski, rdest wężownik, wierzba rokita, trzęślica modra, kostrzewa czerwona, kalina koralowa. Jednak po zmeliorowaniu torfowisk wokół rezerwatów i przekopaniu rowów odwadniających wzdłuż ich granic, roślinność torfowiskowa w przeważającej liczbie zanikła, a rezerваты zarosły brzozą i olszą. Mimo iż straciły one cel, dla którego zostały powołane, pozostawiono tę formę ochrony, umożliwiającą obserwacje naukowe, jako przykład sukcesji roślinności spowodowanej odwadnianiem torfowisk.

Według dotychczasowych danych w dolinie Narwi występują zbiorowiska 73 zespołów roślinnych, w tym niemal wszystkie zbiorowiska siedlisk wodnych, bagiennych i torfowych spotykane w Polsce. Szczególnie cenna jest duża grupa zbiorowisk turzycowo-mszystych i mechowiskowych, w których licznie spotyka się gatunki zanikające w innych częściach kraju. Wyrazem borealnych wpływów klimatycznych jest obecność 7 zespołów roślinnych o borealnym charakterze, m.in.: zarośli brzozy niskiej, mechowiska złocieńcowego z wełnianeczką alpejską, boru sosnowego z turzycą strunową, olsu świerkowo-olszowego. Niezwykle interesujące pod względem bogactwa jest wyspa mineralna w okolicy miejscowości Grądy Woniecko, na której występuje naturalny ols bagienny stanowiący dzięki niedostępności ostoję wielu gatunków zwierząt.

W południowej części gminy występują nieliczne lasy sosnowe. Struktura przestrzenno-wiekowa tych lasów jest niekorzystna ze względu na młody i średni wiek drzewostanów.

Również świat zwierzęcy najliczniej reprezentowany jest w północnej części gminy leżącej w zasięgu Kotliny Biebrzańskiej i doliny Narwi. Obszar ten jest unikatową w skali Europy enklawą dla ptaków wodno-błotnych. Obserwowano tu dotychczas 271 gatunków ptaków, w tym 181 gatunków jako lęgowe. Spośród 56 gatunków uznanych w Polsce za ginące lub zagrożone wyginięciem 17 gnieździ się w Biebrzańskim Parku Narodowym, np.: dubelt, wodniczka, rybitwa czarna, rybitwa małoskrzydła, orlik grubodzioby. Dla niektórych z nich Bagna Biebrzańskie są jedną z ostatnich ostoi gwarantujących utrzymanie się ich populacji w Europie Środkowej. Dla wielu grup fauny dane są wciąż niekompletne i wymagają uzupełnienia. Na obszarze parku stwierdzono występowanie 48 gatunków ssaków w tym 10 gatunków nietoperzy i rzadką w Polsce popielicę, 12 gatunków płazów, 5 gatunków gadów i 37 gatunków ryb. Fauna bezkręgowców jest słabo poznana. Jak dotąd zarejestrowano tu występowanie: 788 gatunków motyli, 699 gatunków chrząszczy, 450 gatunków pajaków oraz 339 gatunków bezkręgowców z innych grup systematycznych.

2.7 Użytkowanie ziemi

Warunki naturalne gminy Rutki predysponują ją do pełnienia funkcji rolniczej. Struktura użytkowania gruntów według danych ewidencji gruntów przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha	Powierzchnia w %
Grunty orne	7639	49,39
Sady	28	0,18
Łąki trwałe	6078	39,29
Pastwiska trwałe	1260	8,15

Grunty orne zabudowane i pod rowami	463	2,99
Razem użytki rolne	15468	77,26
Lasy i grunty leśne	3242	16,19
Zadrzewienia	326	1,63
Tereny mieszkalne	28	0,14
Inne tereny zabudowane	2	0,01
Tereny rekreacyjne i wypoczynkowe	6	0,03
Zurbanizowane tereny niezabudowane	59	0,29
Użytki kopalne	24	0,12
Drogi	537	2,68
Grunty pod wodami stojącymi i płynącymi	30	0,15
Nieuzutki	288	1,44
Inne	10	0,05
Ogółem	20020	100

3. UWARUNKOWANIA HISTORYCZNE I KULTUROWE

3.1 Historyczny rozwój osadnictwa

Wyniki badań archeologicznych na obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego i terenach z nim sąsiadujących, wykazały aktywność człowieka we wszystkich epokach archeologicznych poczynając od paleolitu schyłkowego (10650 p.n.e.) w epoce kamiennej po średniowiecze. Stwierdzono tu łącznie 1919 stanowisk archeologicznych. Rozpoznanie obiektów archeologicznych jest niezadowalające, gdyż tylko nieliczne z nich zostały przebadane metodą wykopaliskową. Większość danych pochodzi z badań terenowych, potocznie zwanych powierzchniówkami.

Jedne z ciekawszych stanowisk archeologicznych zlokalizowane są w pobliżu Wizny, Góry Strękowej, Grądów Woniecko, Niewiarowa, Sośni, i Woźnejwsi. Stanowisko w Grądach Woniecko jest bardzo cenne ze względu na odkrycie reliktywów osady kultury łużyckiej (wczesna epoka żelaza), które w rejonie Biebrzy i Narwi należą do rzadkości. Znaleziono tu pochówki kultury grobów kloszowych (późna epoka brązu), występują one daleko poza zasięgiem osadnictwa tej kultury.

Słowianie pojawili się na ziemi łomżyńskiej w VII - IX wieku. Osadnictwo na Narwią rozwijało się pod osłoną grodów w Wiźnie, Nowogrodzie i Łomży w wiekach X - XIII. Mieszkańcy tych ziem musieli stawiać czoła najazdom Jaćwingów, Prusów i Litwinów. W tym czasie przez tereny dzisiejszej gminy rutki przebiegał ważny szlak handlowy, łączący Mazowsze z plemionami bałtyjskimi na północy i księstwami ruskimi na wschodzie.

Po wyniszczeniu pierwotnego osadnictwa w wyniku najazdów Jaćwingów, Prusów i Litwinów, ponowna kolonizacja nastąpiła w wieku XV. Na ten okres należy też datować lokalizację miejscowości Rutki. Miejscowość pierwotnie nosiła nazwę Kurowstok, a następnie Rutki Kurowstok. Nazwa Rutki przeniesiona została przez założycieli wsi Świętosława

i Bronisza z Rutkowa, którzy w 1418 roku otrzymali nadanie 20 włók ziemi nad rzeką Kurowstokiem od księcia mazowieckiego Janusza I.

W roku 1429 erygowano parafię Rutki. Do XVI wieku w Rutkach mieszkali Rutkowscy. Potem Rutki zostały wykupione przez Mężyńskich, a następnie Opackich. Stanisław Opacki - chorąży wiski uzyskał od króla Augusta III prawa miejskie dla Rutek. Do połowy XVII wieku trwał rozwój gospodarczy i kulturalny. Upadek zaznaczył się po okresie wojen szwedzkich.

Pewna poprawa w rozwoju zaznaczyła się dopiero w drugiej połowie XVIII wieku. Po krwawych starciach z wojskami pruskimi w 1794 r. i III rozbiórce Polski, ziemie łomżyńskie znalazły się pod panowaniem pruskim. Po wojnach napoleońskich tereny te zostały zagarnięte przez Rosję. Mieszkańcy brali aktywny udział w powstaniach narodowych w 1830 i 1863 r.

U schyłku lat sześćdziesiątych XIX wieku większość miast w Łomżyńskim utraciła prawa miejskie. Praw tych Rutki już nie odzyskały. Wyrazem zmagania z rusyfikacją było powstanie w 1905 roku, strajki szkolne. Jedenastego listopada 1918 roku ochotnicy Polskiej Organizacji Wojskowej - harcerze rozpoczęli przywracanie niepodległości. W roku 1920 oddziały Wojska Polskiego, w rejonie miejscowości: Osowiec, Łomża, Nowogród, Zambrów, Paproć Duża, Ciechanowiec, Leman, stoczyły ciężkie walki z Armią Czerwoną.

W 1925 roku powstała diecezja łomżyńska. Względnie pomyślny rozwój społeczno-gospodarczy regionu w dwudziestoleciu międzywojennym przerwany został krwawymi walkami z wojskami niemieckimi na linii Narwi. W latach 1939 - 1941 tereny województwa łomżyńskiego pozostawały pod okupacją radziecką, a lata 1941 - 1944 niemiecką. Był to okres krwawego terroru doświadczonego przez okoliczną ludność. Ruch oporu zaczął się formować już w 1939 roku. Główną siłą w walce z najeźdźcami była Armia Krajowa. 14 września 1944 roku armia radziecka wyparła Niemców na linię Narwi i Biebrzy, w styczniu następnego roku z pozostałych ziem rejonu łomżyńskiego.

W pierwszych powojennych latach trwała bezkompromisowa walka o władzę między siłami politycznymi i wojskowymi reprezentującymi legalny Rząd RP na emigracji, przy zdecydowanym poparciu społeczeństwa, a nielicznymi siłami lewicowymi, ściślejszemu komunistycznymi, mającymi znikome poparcie społeczne, ale potężne oparcie w NKWD i władzy radzieckiej. Ostatnia grupa walcząca w podziemiu „Ryby” została zlikwidowana w Łomżyńskim dopiero w 1956 roku. Równocześnie postępowała dość ożywiona odbudowa straszliwie zniszczonego regionu, ale lata pięćdziesiąte to okres zastoju i chaosu gospodarczego, powodowanego między innymi próbą kolektywizacji wsi oraz likwidacji prywatnego rzemiosła i handlu. Lata sześćdziesiąte i początek siedemdziesiątych przyniosły w Łomżyńskim względny rozwój gospodarczy.

W 1975 roku utworzono województwo łomżyńskie. Kryzys gospodarczy drugiej połowy lat siedemdziesiątych sprzyjał konsolidacji sił społecznych i powstania „Solidarności” w roku 1980. Po nieudanej próbie unicestwienia jej drogą wprowadzenia stanu wojennego doszło w roku 1989 do przejęcia władzy przez nowe siły społeczne. 1 stycznia 1999 roku gmina Rutki wraz z całym województwem łomżyńskim znalazła się w granicach nowego województwa podlaskiego ze stolicą w Białymstoku.

3.2 Obiekty objęte ochroną konserwatorską

Wyniki badań archeologicznych na obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego i terenach z nim sąsiadujących, wykazały aktywność człowieka we wszystkich epokach archeologicznych poczynając od paleolitu schyłkowego (10650 p.n.e.) w epoce kamiennej po średniowiecze. Stwierdzono tu łącznie 1919 stanowisk archeologicznych. 24 z nich znajdują się na terenie gminy Rutki.

W poniżej zamieszczonej tabeli przedstawiono stanowiska archeologiczne podlegające ochronie położone w obrębie gminy Rutki:

L.p.	Miejscowość	Nr stanowiska	Funkcja	Chronologia	Uwagi
1.	Grądy Woniecko	8	osada kultury niemeńskiej	neolit i wczesna epoka brązu	nr rejestru zabytków 169/1974
2.	Ożary Wielkie	5	osada	średniowiecze	
3.	Ożary Wielkie	6	osada kultury trzcienieckiej	epoka brązu	
4.	Jawory Klepacze	8	osada	średniowiecze	
5.	Zambrzyce Króle	10	osada	średniowiecze	
6.	Zambrzyce Stare	11	osada	średniowiecze	
7.	Zalesie Nowe	12	osada	średniowiecze	
8.	Kossaki Nadbielne	1	ślady osadnicze	mezolit, neolit, średniowiecze	
9.	Kalinówka Basie	6	ślady osadnicze	średniowiecze-okres nowożytny	
10.	Kalinówka Basie	7	ślady osadnicze	epoka brązu, okres nowożytny	
11.	Kalinówka Basie	8	stanowisko wielokulturowe	mezolit-neolit, okres nowożytny	
12.	Kalinówka Wielobory	12	ślady osadnicze	mezolit późne średniowiecze	
13.	Kossaki Nadbielne	14	ślady osadnicze	epoka kamienna, średniowiecze, okres nowożytny	
14.	Kossaki Falki	15	ślady osadnicze	epoka kamienna, średniowiecze, okres nowożytny	
15.	Kałużyczyn Walochoy	16	ślady osadnicze	mezolit, epoka żelaza, średniowiecze, okres nowożytny	
16.	Kossaki Nadbielne	20	ślady osadnicze	epoka kamienna- epoka żelaza, okres nowożytny	
17.	Kossaki Nadbielne	28	ślady osadnicze	epoka kamienna, epoka brązu-żelaza	
18.	Kossaki Nadbielne	34	osady	średniowiecze - okres nowożytny	
19.	Kossaki Nadbielne	37	stanowisko wielokulturowe, ślady osadnicze	mezolit, okres nowożytny	
20.	Kossaki Nadbielne	38	ślady osadnicze	mezolit-wczesna epoka	

				brązu	
21.	Kossaki Falki	40	osada	wczesne średniowiecze - okres nowożytny	
22.	Kalinówka Wielobory	42	ślady osadnicze	mezolit - epoka żelaza i późne średniowiecze - okres nowożytny	woj. ew. obszar 38- 79 AZP
23.	Kalinówka Basie	55	stanowisko wielokulturowe	epoka kamienna, średniowiecze	
24.	Kalinówka Basie	61	ślady osadnicze	epoka kamienna (mezolit)- epoka żelaza	
25.	Kalinówka Basie	62	osada	średniowiecze-okres nowożytny	

Na terenie gminy Rutki zachowało się stosunkowo dużo obiektów zabytkowych. Do rejestru zabytków oprócz wyżej wspomnianego stanowiska archeologicznego w Grądach Woniecko wpisany został kościół murowany z XVI wieku z unikalną bramą - dzwonnica i ogrodzeniem oraz cmentarz rzymskokatolicki.

Parafia p.w. św. Anny powstała prawdopodobnie ok. 1420 r.; pierwsze informacje o jej funkcjonowaniu pochodzą z 1465 r.

Obecny kościół murowany pw. św. Anny zbudowano w 1568 r., konsekrowany w 1598 r. przez Biskupa płockiego Wojciecha Baranowskiego; następnie wielokrotnie remontowany i przekształcany, zwłaszcza w 1863 r. kosztem Agnieszki Buszon właścicielki Mężenina. W czasie ostatniej wojny kościół poważnie zniszczony, odbudowany staraniem ks. prob. Czesława Dziondziaka.

Poza obiektami objętymi ochroną konserwatorską na terenie gminy znajdują się obiekty figurujące w ewidencji konserwatorskiej. Wykaz tych obiektów zamieszczamy poniżej:

Falki:

1. Wiatrak koźlak, drewniany, pocz. XX w., wł. J. Miłaszewski

Gronostaje:

1. Dom nr 13, drewniany, pocz. XX w., wł. T. Gronostajski
2. Dom nr 15, drewniany, pocz. XX w., wł. Wł. Gronostajski
3. Dom nr 20, drewniany, l. 20 XX w., wł. W. Kubowski

Jawory Klepacze:

1. Dom nr 5, drewniany, 1920 r., wł. J. Jankowski
2. Zagroda nr 11, wł. H. Ciborowska
 - a) dom drewniany, 1926 r.
 - b) stodoła drewniana, 1926 r.
3. Zagroda nr 13, wł. F. Modzelewska
 - a) dom drewniany, 1914 r.
 - b) stodoła drewniana, 1917 r.
4. Zagroda nr 29, wł. Ożarowski
 - a) dom murowany, 1904 r.
 - b) spichlerz, drewniany, 1934 r.
5. Dom nr 33 drewniany, pocz. XX w., wł. Miedzeszewski

Kalinówka Bystry:

1. Dom nr 17, drewniany, koniec XIX w., wł. R. Gosk

Kałęczyn Walochoy:

1. Szkoła, drewniana, ok. 1920 r.
2. Dom nr 11, drewniany, koniec XIX w., wł. St. Szleszyńska
3. Dom nr 19, drewniany, l. 20 XX w., wł. J. Zaręba

Kołomyja:

1. Dom nr 14, drewniany, lata 20. XX w., wł. E. Zienkiewicz
2. Dom nr 18, drewniany, 1913 r., wł. L. Zienkiewicz

Króle:

1. Dom nr 6, drewniany, początek XX w., wł. M. Czajkowska
2. Dom nr 14, drewniany, 1918 r., wł. E. Kołomyjska

Mężenin:

1. Dróżniczówka, murowana, lata 30. XX w. - własność prywatna
2. Dom nr 15, drewniany, pocz. XX w., wł. W. Wojciechowski
3. Mogiła z II wojny światowej

Pruski Wielkie:

1. Dom nr 5, drewniany, koniec XIX w., wł. P. Gronostajski
2. Dom nr 14, drewniany, 1882 r., wł. M. Kossakowski
3. Dom nr 17, drewniany, pocz. XX w., wł. F. Bruszewski
4. Dom nr 28, gliniany, lata 20. XX w., W. Włodkowski

Rutki:

1. Historyczny układ urbanistyczny, XVIII- XIX w.
2. Zespół kościoła parafialnego p. w. Jakuba i Anny:
 - a) **kościół, murowany, koniec XVI w. Nr rejestru A-228/1986**
 - b) **brama - dzwonnica, murowana, k. XX w. Nr rejestru A-228/1986**
 - c) **ogrodzenie, murowane, pocz. XX w. Nr rejestru A-228/1986**
3. Plebania, dREW. / mur, lata 20 XX w.
4. **Cmentarz rzymskokatolicki nr rej. A- 310/1987**
5. Dawna synagoga, ob. Magazyn, ul. Szkolna, murowana, XIX/XX w.

ul. Długa:

6. Dom nr 10, drewniany, lata 20. XX w.
7. Dom nr - drewniany, lata 20 XX w. - wł. K. Sulewski

ul. 11-go Listopada:

8. Dom nr 2, murowany, XIX/XX w., wł. Wł. Krzeski
9. Dom nr 3, drewniany, XIX/XX w.
10. Dom nr 7, drewniany, początek XX w.

ul. Łomżyńska:

11. Dom nr 9, drewniany, lata 20. XX w., wł. S. Bajkowski

12. Dom nr 10, drewniany, lata 20 XX w., wł. A. Męczkowski
13. Dom nr 12, drewniany, lata 20 XX w., wł. W. Zawadzka
14. Dom nr 14, drewniany, lata 20 XX w., wł. A. Bagnowski
15. Dom nr 15, murowany, 1926 r.
16. Dom nr 16, drewniany, lata 20. XX w.
17. Dom nr 19, drewniany, początek XX w.
18. Dom nr 27, drewniany, początek XX w.
19. Dom nr 30, drewniany, lata 20. XX w.
20. Kuźnia, murowana, lata 30. XX w., wł. F. Ramotowski

ul. Młynarska:

21. Dom nr 16, drewniany, początek XX w. ul. Rynek:
22. Dom nr 2, murowany, początek XX w.
23. Dom nr 4, murowany, początek XX w.
24. Dom nr 6a, murowany, XIX/XX w.
25. Dom nr 8a, drewniany, XIX/XX w.
26. Dom nr 10, murowany, XIX /XX w.
27. Dom nr -, murowany, XIX /XX w. - własność GS

ul. Szkolna:

28. Dom nr 1, murowany, 1920 r.
29. Dom nr 13, murowany, początek XX w.
30. Dom nr 30, drewniany, XIX /XX w.

ul. Tartak Stary:

31. Dom nr 23, drewniany, lata 20. XX w., wł. B. Surmacewicz

Śliwowo Łopienite:

1. Zagroda nr 2, wł. Trzaska
 - a) dom, drewniany, 1923 r.
 - b) spichlerz, drewniany, 1923 r.
2. Dom nr 5, drewniany, 1910 r., wł. Wiśniewski
3. Zagroda nr 21, - własność prywatna
 - a) dom, drewniany, 1910 r.
 - b) spichlerz, drewniany, 1910 r.

Wybrany:

1. Dom nr 2, drewniany, lata 20. XX w., wł. F. Modzelewski
2. Dom nr 13, drewniany, koniec XIX w., wł. A. Czajkowski

Zambrzyce:

1. Dom nr 3, drewniany, 1888 r., wł. Cz. Krzeski
2. Dom nr 4, drewniany, 1898 r., wł. K. Łapiński
3. Dom nr 6, drewniany, lata 20. XX w., wł. M. Łapiński
4. Dom nr 8, drewniany, lata 20. XX w., wł. J. Kulesza
5. Dom nr 9, drewniany, początek XX w., wł. A. Lusińska
6. Dom nr 11, drewniany, lata 20. XX w., wł. E. Z. Zambrzyńscy

7. Dom nr 12, drewniany, lata 20. XX w., K. Zambrzycki

8. Dom nr 14, murowany, 1880 r., wł. Cz. Czuba

Zambrzyce Kapusty:

1. Dom nr 6, drewniany, lata 20. XX w., wł. Wł. M. Zambrzycki

2. Dom nr 12, drewniany, lata 20. XX w., wł. K. Zambrzycki

4. UWARUNKOWANIA DEMOGRAFICZNE, GOSPODARCZE, ZATRUDNIENIE, MIESZKALNICTWO

4.1 Stosunki demograficzne

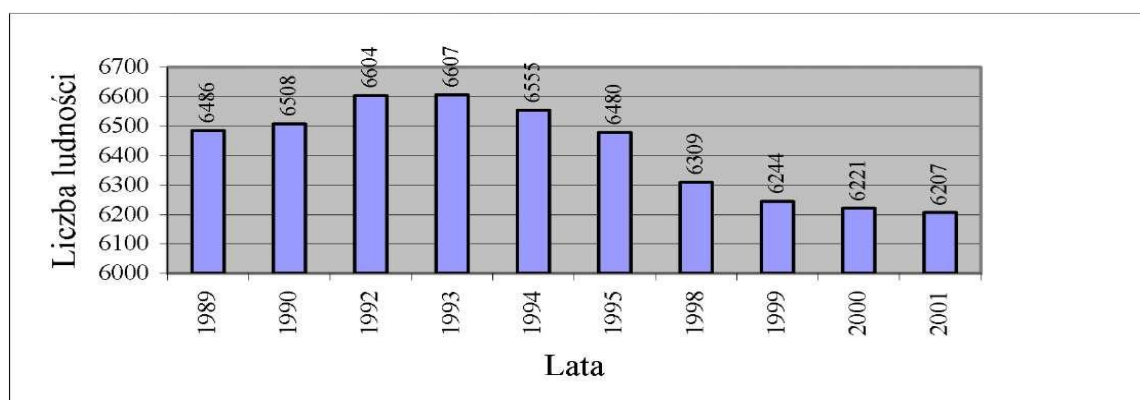
Obszar gminy Rutki w grudniu 2002 r. zamieszkiwało 6 244 osoby, co stanowi nieco ponad 31 osób/km². Przeciętna gęstość zaludnienia obszaru gminy jest blisko dwukrotnie niższa niż dla całego województwa podlaskiego (60 osób/km²) oraz czterokrotnie mniejsza niż średnia krajowa. 1405 osób (22% ogółu ludności gminy) to mieszkańcy miejscowości Rutki - głównego ośrodka gminy. 970 osób mieszka w miejscowości Grądy Woniecko - jedynej miejscowości w północnej części gminy. W pozostałej, południowej części gminy w 42 wsiach zamieszkuje 3869 osób. Zatem przeciętna wieś ma 92 mieszkańców.

Rozwój ludności w latach 1989 - 2001

Lp.	Rok	Liczba ludności	Wzrost lub spadek w stosunku do roku poprzedniego w liczbach bezwzględnych
1.	1989	6486	
2.	1990	6508	22
3.	1992	6604	96
4.	1993	6607	3
5.	1994	6555	-52
6.	1995	6480	-75
7.	1998	6309	-171
8.	1999	6244	-65
9.	2000	6221	-23
10.	2001	6207	-14

Analizę stosunków demograficznych opracowano na podstawie danych z roczników statystycznych oraz informacji z Urzędu Gminy w Rutkach.

Poniższy diagram przedstawia zmiany liczby ludności gminy Rutki w latach 1989 - 2001

Według tych informacji 31.12.2001 r. liczba mieszkańców gminy wynosiła 6207 osób, co stanowi 95% liczby mieszkańców z roku 1989. Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia daje się zauważyć systematyczny spadek liczby mieszkańców gminy, który w roku 2001 spowodował w stosunku do roku 1994 różnicę 400 osób.

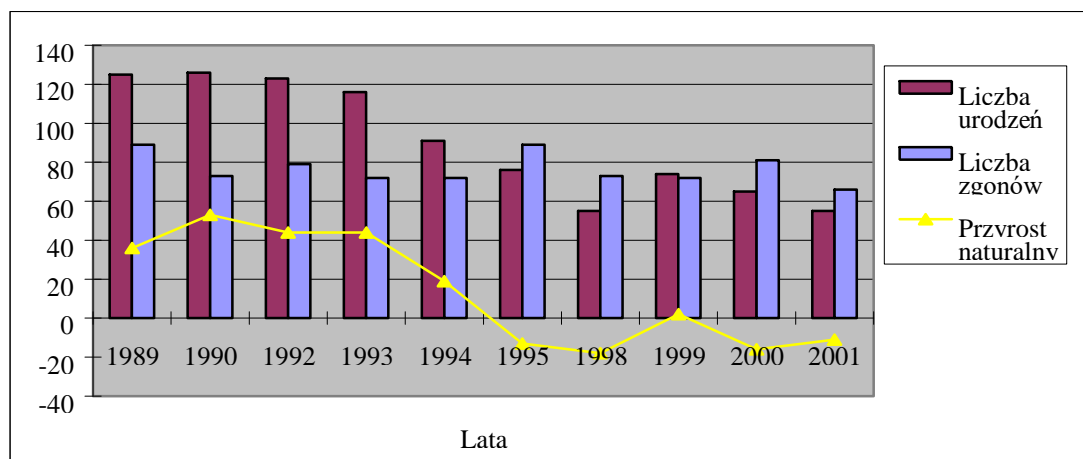
Ruch naturalny

Rozwój ludności zależy zarówno od przyrostu naturalnego jak i ruchów migracyjnych. Przyrost naturalny największą wartość osiągnął w roku 1990, około 8 osób na 1000 mieszkańców. Następnie z każdym rokiem ulegał zmniejszeniu, by w już w 1995 roku osiągnąć wartość ujemną -2 osoby na 1000 mieszkańców. W roku 2001 przyrost naturalny również osiągnął wartość ujemną - 1,7 osoby na 1000 mieszkańców.

W tabeli poniżej przedstawione zostały zmiany przyrostu naturalnego w latach 1989 – 2001:

L.p.	Rok	Liczba urodzeń	Liczba zgonów	Przyrost naturalny
1.	1989	125	89	36
2.	1990	126	73	53
3.	1992	123	79	44
4.	1993	116	72	44
5.	1994	91	72	19
6.	1995	76	89	-13
7.	1998	55	73	-18
8.	1999	74	72	2
9.	2000	65	81	-16
10.	2001	55	66	-11

Poniższy schemat przedstawia zmiany przyrostu naturalnego w latach 1989 -2001

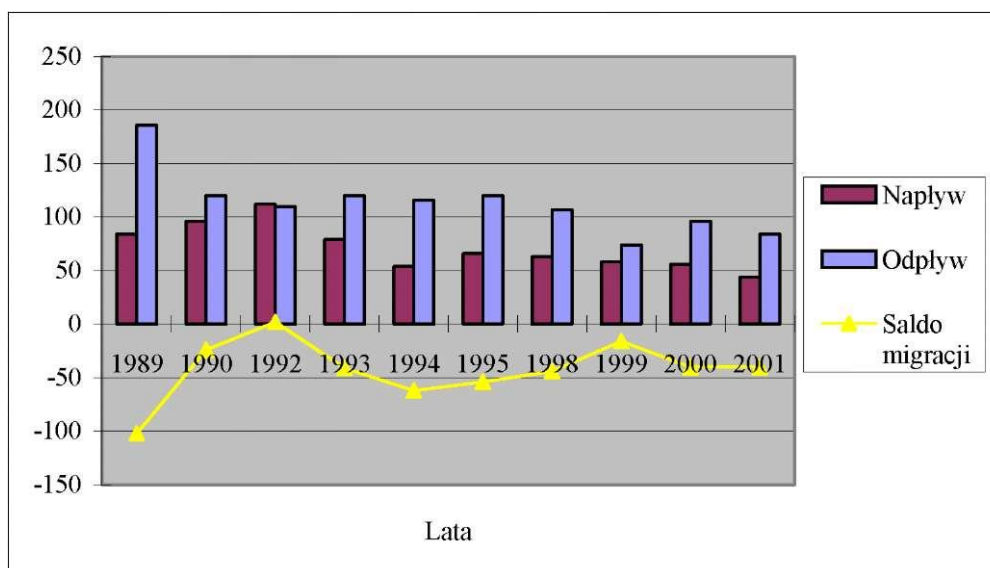
Migracje ludności

W zakresie ruchów migracyjnych, od wielu lat utrzymuje się stała tendencja ujemnego salda jedynie w roku 1992 zbliżona była zeru.

L.p.	Rok	Napływ	Odpływ	Saldo migracji
1.	1989	84	186	-102
2.	1990	96	120	-24
3.	1992	112	110	2
4.	1993	79	120	-41

5.	1994	54	116	-62
6.	1995	66	120	-54
7.	1998	63	107	-44
8.	1999	58	74	-16
9.	2000	56	96	-40
10.	2001	44	84	-40

Diagram przedstawiający wielkość ruchu migracyjnego mieszkańców gminy w latach 1989 - 2001

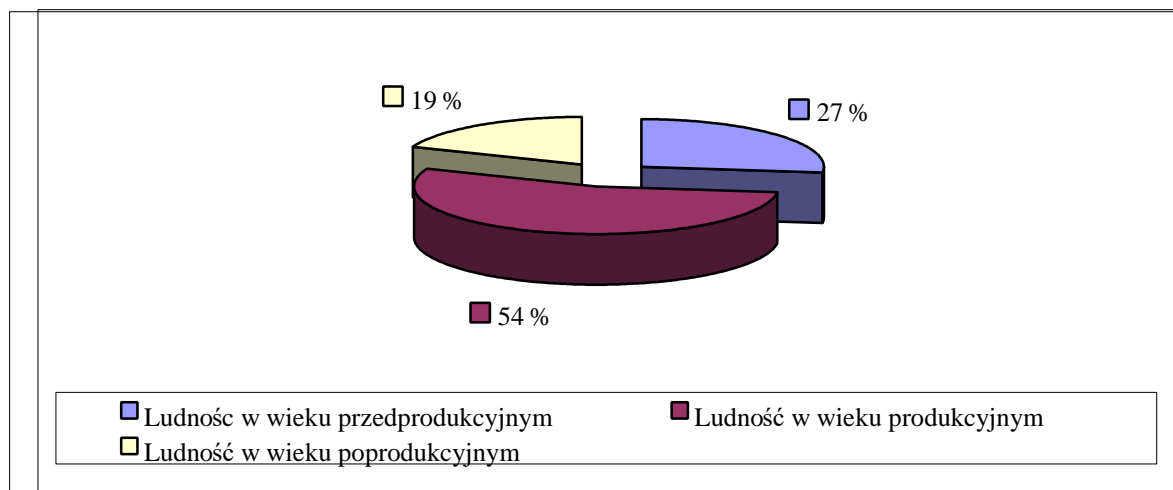

Struktura według płci i wieku

Struktura wieku i płci na terenie gminy ukształtowana w następstwie ruchów migracyjnych i dynamicznego rozwoju demograficznego przedstawia się następująco:

- nieznaczna przewaga udziału mężczyzn - 52 % ogółu ludności gminy
- wysoki udział ludności w wieku przedprodukcyjnym - 27 % ogółu ludności gminy
- stosunkowo wysoki udział ludności w wieku produkcyjnym - 54 % ogółu ludności gminy
- niski udział ludności w wieku poprodukcyjnym - 19 % ogółu ludności gminy.

Graficzne przedstawienie struktury wiekowej ludności:

Struktura ludności w poszczególnych miejscowościach według danych z Urzędu Gminy przedstawia się następująco:

Lp.	Nazwa miejscowości	Liczba ludności								
		Ogółem	0-5		6-18		19-60		pow. 60 lat	
			M	K	M	K	M	K	M	K
1.	Czochanie-Góra	75	2	5	3	5	23	19	8	11
2.	Dębniki	170	7	5	19	13	50	42	15	19
3.	Dobrochy	44	1	0	5	2	16	13	2	5
4.	Duchny-Wieluny	89	2	6	12	10	21	29	3	6
5.	Górskie Ponikły -Stok	177	8	5	23	15	47	44	18	17
6.	Grądy-Woniecko	970	35	24	113	96	309	274	45	74
7.	Gronostaje Puszcze	82	3	3	8	9	24	14	9	12
8.	Jawory -Klepacze	123	5	2	11	4	36	31	20	14
9.	Kalinówka-Basie	147	5	3	21	17	42	34	13	11
10.	Kalinówka Bystry	73	2	3	10	11	17	17	3	10
11.	Kalinówka-Wielobory	17	1	1	0	1	4	6	1	3
12.	Kałęczyn-Walochy	88	4	4	7	6	30	14	9	14
13.	Kołomyja	156	6	2	12	11	39	42	20	24
14.	Kołomyj ka	129	2	2	15	16	34	31	11	18
15.	Kossaki-Falki	62	2	0	11	7	17	15	4	6
16.	Kossaki-Nadbielne	129	3	5	15	7	44	30	11	14
17.	Kossaki-Ostatki	39	0	2	5	5	12	7	4	4
18.	Mężenin	379	19	11	36	35	121	84	31	42
19.	Mieczki	56	1	4	7	5	14	14	7	4
20.	Modzele-Górki	72	2	2	4	11	25	15	7	6
21.	Nowe Zalesie	57	2	1	3	5	15	15	7	9
22.	Nowe Zambrzyce	39	1	1	3	2	10	8	7	7
23.	Olszewo-Przyborowo	48	2	2	2	5	17	8	6	6
24.	Ożarki -Olszanka	271	9	14	27	19	82	64	26	30
25.	Ożary-Wielkie	198	2	0	27	27	48	48	19	27
26.	Pęsy-Lipno	48	1	1	8	6	14	12	3	3
27.	Pruszki Wielkie	149	7	4	21	18	40	33	13	13
28.	Rutki -Jatki	21	0	0	0	2	7	6	2	4
29.	Rutki-Nowiny	40	3	0	3	4	15	5	4	6
30.	Rutki-Kossaki	1405	51	40	164	164	416	359	93	118
31.	Stare Zalesie	79	3	5	10	8	20	18	5	10
32.	Stare Zambrzyce	63	4	2	7	5	18	10	8	9
33.	Szłasy-Lipno	128	2	1	13	17	35	32	11	17
34.	Szłasy-Łopienite	69	4	1	5	10	19	13	6	11
35.	Szłasy-Mieszki	57	1	3	8	7	11	11	7	9
36.	Śliwowo-Łopienite	130	3	5	17	14	35	30	10	16

37.	Świątki-Wiercice	42	1	2	7	9	7	8	4	4
38.	Rutki-Tartak Nowy	38	1	5	2	1	9	13	3	4
39.	Walochoy-Mońki	41	1	2	1	5	13	13	3	3
40.	Wybrany	93	2	3	8	11	26	19	12	12
41.	Zambrzyce-Jankowo	37	1	1	3	5	7	12	4	4
42.	Zambrzyce-Kapusty	117	2	3	9	6	40	27	11	19
43.	Zambrzyce-Króle	108	5	0	2	16	34	26	8	17
44.	Zambrzyce-Plewki	58	4	2	4	4	19	16	4	5

Różnice w strukturze wiekowej poszczególnych sołectw są niewielkie. Zdecydowanie najniższym udziałem dzieci i młodzieży charakteryzują się: Rutki Jatki, Zambrzyce Kapusty, Nowe Zambrzyce, Kalinówka Wielobory, Jawory Klepacze, Dobrochy. Do miejscowości o wysokim udziale osób w wieku poprodukcyjnym należą przede wszystkim: Nowe Zambrzyce, Jawory Klepacze, Kołomyja, Nowe Zalesie, Rutki Jatki, Szlasy Mieszki.

4.2 Struktura zatrudnienia, problemy bezrobocia

W gminie Rutki dominującą dziedziną zatrudnienia z racji dogodnych warunków naturalnych, jest przede wszystkim rolnictwo. Dostępne dane dotyczące pracujących pozwalają na częściową orientację w wielkości w strukturze i wielkości zatrudnienia. Według danych statystycznych za rok 2001 oraz danych z Powiatowego Urzędu Pracy zatrudnienie w tym sektorze znalazły 2 603 osoby, co stanowi 75% ogółu ludności w wieku produkcyjnym.

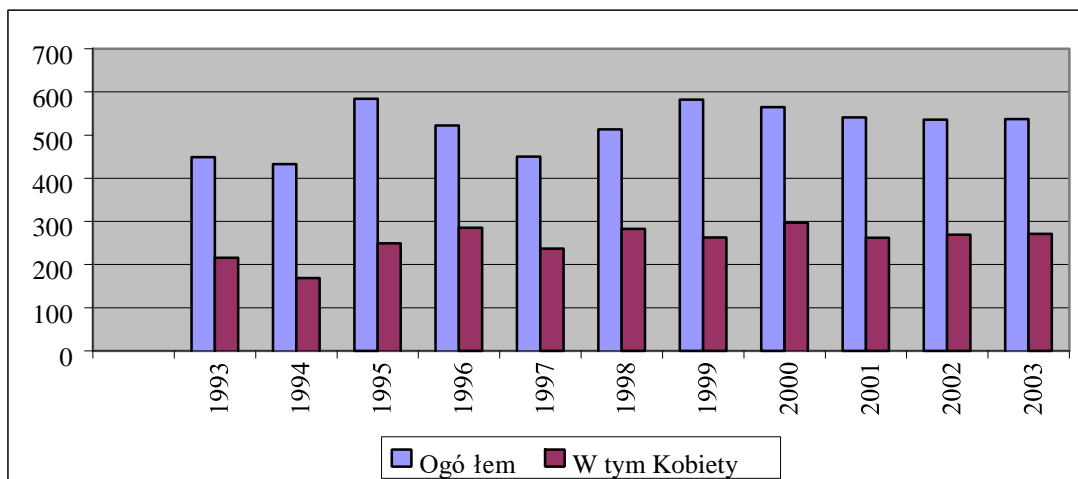
Zatrudnienie osób w wieku produkcyjnym

L.p.	Wyszczególnienie	Liczby bezwzględne	Udział procentowy
1.	Bezrobotni	537	16
2.	Budownictwo i przemysł	91	3
3.	Usługi	64	2
4.	Administracja, oświata, ochrona zdrowia	168	5
5.	Rolnictwo indywidualne	2603	75
Razem		3463	100

Następną dziedziną dającą zatrudnienie mieszkańcom gminy jest strefa budżetowa - 168 osób (5%) liczby osób w wieku produkcyjnym.

Po 1990 roku w byłym województwie łomżyńskim wystąpiło silne zjawisko masowego bezrobocia, stając się jednym z najtrudniejszych problemów społeczno-gospodarczych tego regionu. Główną przyczyną tej sytuacji była likwidacja Kombinat Rolnego „Grądy Woniecko”. Wśród miejscowości Grądy Woniecko aż 70% mieszkańców to bezrobotni.

W 2002 roku wśród bezrobotnych znaczącą grupę stanowiły kobiety - ponad 48%. Niepokojącym zjawiskiem jest znaczny wzrost bezrobotnych bez prawa do zasiłku. Ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych w roku 2002 roku wynosił aż 89,5%. Pod względem wieku wśród bezrobotnych dominuje grupa w wieku 18-44 lat stanowiąca 85% wszystkich bezrobotnych.

Według Roczników statystycznych

Na terenie gminy Rutki na koniec 2002 roku wskaźnik bezrobocia wynosił 15,5% wobec 14,8% w województwie podlaskim i 17,6% w kraju.

4.3 Stan zabudowy

Część zabudowy na terenie gminy powstała jeszcze przed 1945 r. i jest to w znacznej części tradycyjna zabudowa drewniana, której stan mimo remontów określić można jako niezadowolający. Większość substancji mieszkaniowej, a także budynków gospodarczych, powstała jednak już w okresie powojennym. Ta nowa zabudowa na ogół reprezentuje znacznie wyższy standard, natomiast często nie harmonizuje z zabudową historyczną, co prowadzi do zaniku regionalnych cech krajobrazu kulturowego.

4.4 Warunki mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe gminy Rutki na koniec 2001 roku (wg WUS Białystok) obejmowały 1715 mieszkań o 6538 izbach i ogólnej powierzchni użytkowej 138,3 tys. m². W tej liczbie mieści się 16 mieszkań z 53 izbami (892 m²) stanowiącymi własność gminy. Wskaźniki jednostkowe warunków mieszkaniowych dla gminy kształtują się na poziomie średniej dla regionu, a nieco powyżej w porównaniu do wskaźników krajowych.

Zestawienie lokalnych, regionalnych i krajowych wskaźników jednostkowych charakteryzujących wielkość zasobów mieszkaniowych w 2002 roku przedstawia poniższa tabela:

L.p.	Obszar	Powierzchnia użytkowa na 1 osobę	Liczba osób	
			na 1 mieszkanie	na 1 izbę
1.	Gmina Rutki	22,5	3,59	0,94
2.	Powiat zambrowski	19,5	3,50	0,93
3.	Województwo podlaskie	21,0	3,09	0,83
4.	Polska	18,4	3,46	0,96

W większości na terenie gminy dominuje zabudowa zagrodowa. W miejscowości Grądy Woniecko będącej osiedlem po zlikwidowanym Kombinaście Państwowych Gospodarstw „Wizna” występuje prawie wyłącznie zabudowa wielorodzinna. Stan techniczny budynków

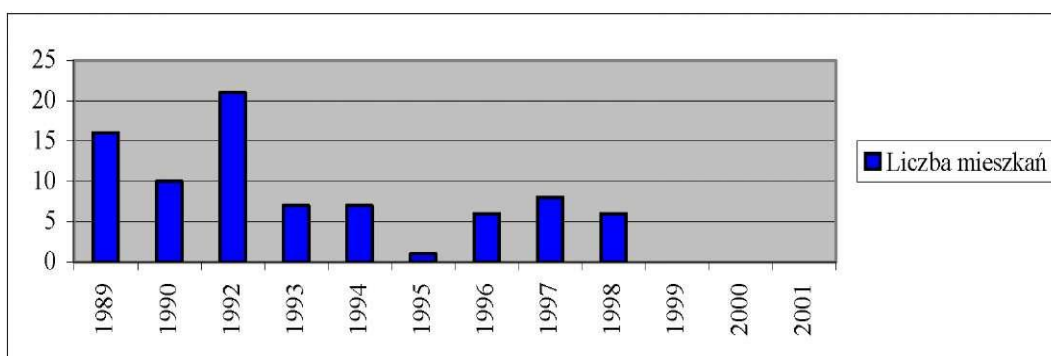
wielorodzinnych w Gradach Woniecko nie jest zadawalający, wymagają one modernizacji. W Rutkach i Mężeninie przeważa budownictwo jednorodzinne. Mieszkania w gminie Rutki posiadają przeciętny standard w porównaniu do mieszkań z terenu całej Polski. Odnosi się to do wszystkich urządzeń z wyjątkiem gazu sieciowego.

Szczegółowe dane na temat zmian zasobów mieszkaniowych, jakie zaszły na terenie gminy w latach 1989 - 2001 przedstawia poniższa tabela:

L.p.	Wyszczególnienie	31.12.1989	31.12. 2001	Zmiana
A.	Zasoby mieszkaniowe			
1.	Ludność w mieszkaniach	6486	6207	- 279
2.	Mieszkania	1648	1715	67
3.	Izby w mieszkaniach	6037	6538	501
4.	Powierzchnia użytkowa mieszkań w tys. m ²	126,2	138,3	12,1
B.	Warunki			
1.	Liczba osób na 1 mieszkanie	3,9	3,6	- 0,3
2.	Pow. użytkowa mieszk. w m ² /osobę	19,5	22,3	2,8
3.	Pow. użyt. w m /mieszkanie	76,6	80,6	4,0
4.	Pow. użyt. w m ² /izbę	20,9	21,1	0,2

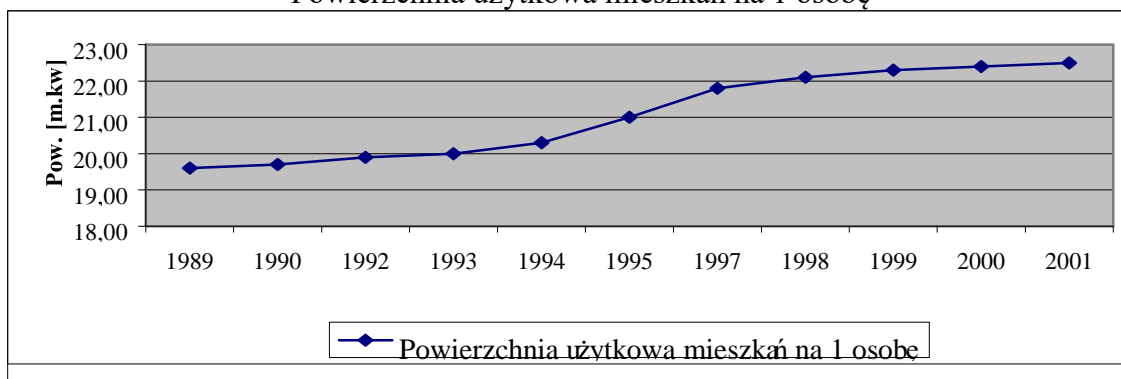
Z tabeli tej wynika, że pomimo ogólnie nienajlepszej sytuacji gospodarczej, tak regionu jak i całego kraju, liczba mieszkań w ostatnich kilkunastu latach zwiększyła się. Wzrosła również średnia wielkość jednego mieszkania oraz jednej izby. Jest to efekt przeprowadzania się właścicieli gospodarstw rolnych ze starych, drewnianych, pamiętających jeszcze czasy przedwojenne domów, do nowo wybudowanych, nowoczesnych budynków.

Poniższy diagram ilustruje liczbę mieszkań oddawanych w poszczególnych latach

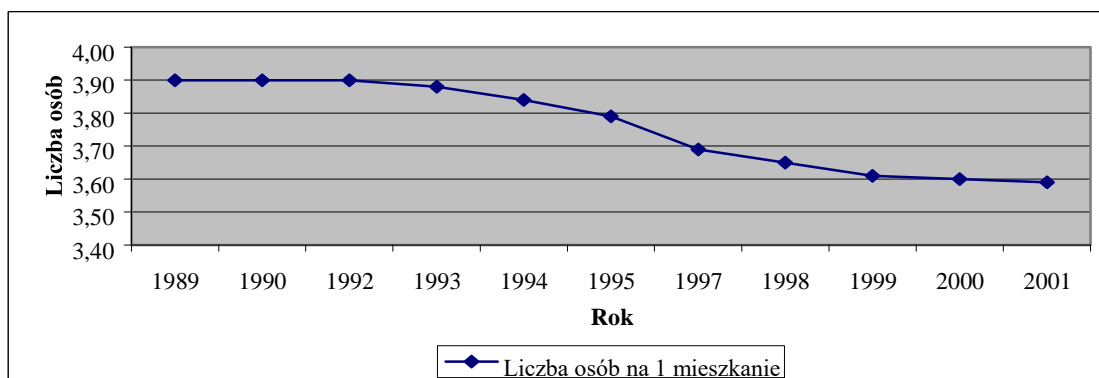

Jednak liczba oddawanych do użytku budynków mieszkalnych, na przestrzeni ostatnich lat systematycznie malała, aby w latach 1999-2002 osiągnąć wartość zerową. To z kolei jest wynikiem malejącej koniunktury na rynku produktami rolnymi oraz ubożeniem gospodarstw rolnych.

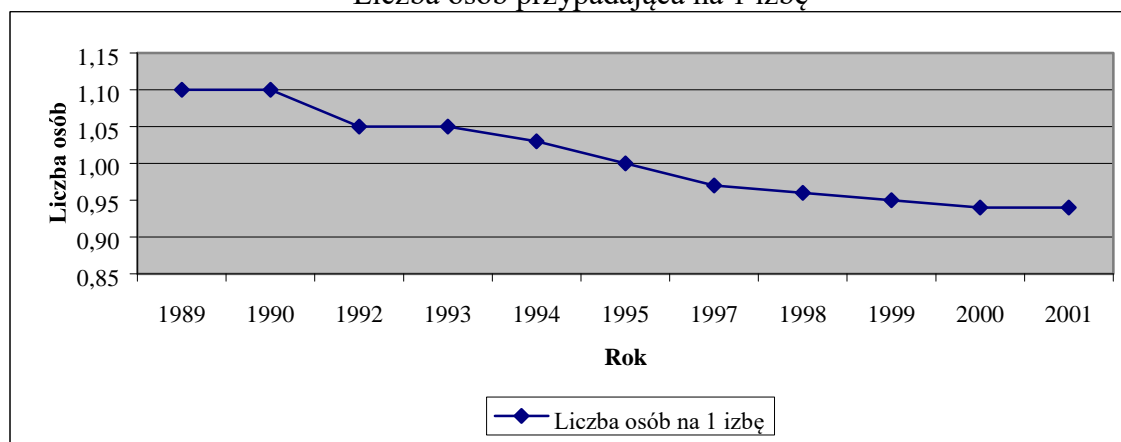
Powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 osobę

Liczba osób przypadające na 1 mieszkanie

Liczba osób przypadająca na 1 izbę

Kształt przedstawionych wykresów świadczy o zwiększaniu się powierzchni mieszkalnej znajdującej się do dyspozycji jednego mieszkańca. Jest to skutek wzrostu liczby mieszkań, ale też zmniejszającej się liczby mieszkańców gminy.

4.5 Aktualne rozmieszczenie aktywności budowlanej w sektorze budownictwa mieszkaniowego

W latach 1995-2003 Gmina Rutki wydał 386 decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenu. Najwięcej inwestycji (ponad 20% ogólnej ich liczby) dotyczy miejscowości Rutki, o wiele mniej budowano w Grądach Woniecko, Mężeninie i Ożarach Wielkich (5 - 7% ogólnej liczby inwestycji) oraz we wsiach: Górskie Ponikły Stok, Ożarki - Olszanka, Jawory Klepacze, Pruski Wielkie, Kałużyn Walochoy, Kossaki Falki - (3 - 4%).

Pozostałe inwestycje - 40% rozłożyły się równomiernie na 33 pozostałe miejscowości. Biorąc pod uwagę, że rozpatrywany okres obejmuje 9 lat, ilość wydanych decyzji nie jest imponująca. Odzwierciedla to w pewnym stopniu sytuację materialną mieszkańców gminy oraz ogólną sytuację gospodarczą regionu.

W poniższej tabeli przedstawiono rozkład wydawanych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenu w rozbiciu na rodzaj inwestycji w poszczególnych latach.

L.p.	Wyszczególnienie	Rok									Razem
		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	
1.	Budynki mieszkalne	25	9	12	16	10	12	14	7	11	116
2.	Budynki gospodarskie i inwentarskie	17	21	18	10	9	10	7	11	9	112
3.	Budynki użyteczności publicznej	0	1	2	1	1	0	2	1	0	8
4.	Budynki usługowe	4	2	0	1	1	2	1	2	0	13
5.	Infrastruktura techniczna	6	5	15	20	12	16	11	13	13	111
6.	Budynki produkcyjne	0	1	2	0	0	0	2	1	0	6
7.	Inne	5	6	3	1	0	0	0	0	5	20
	Razem	57	45	52	49	33	40	37	35	38	386

Na 386 inwestycji po ok. 30% dotyczyło:

- budowy, modernizacji lub adaptacji domów i mieszkań
- budowy budynków gospodarczych takich jak: stodoły, obory, itp.
- infrastruktury technicznej: budowy przyłączy wodociągowych, telekomunikacyjnych i energetycznych, dróg itp.

Pozostałe 10% dotyczy budynków użyteczności publicznej, budynków usługowych, produkcyjnych i in.

4.6 Ocena wniosków i postulatów zgłoszonych do Studium

Wójt Gminy Rutki ogłoszeniem z dnia 29.19.2003 r. poinformował mieszkańców gminy o przystąpieniu do opracowania Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rutki. W ustalonym terminie nie wpłynął żaden wniosek.

4.7 Stopień realizacji zadań własnych gminy w zakresie zaspakajania potrzeb społeczności lokalnej

Podstawą wykonania zadań własnych gminy są środki finansowe pochodzące głównie z podatków i opłat lokalnych, dotacje z budżetu państwa oraz subwencje ogólne. Poniższa tabela przedstawia strukturę dochodów gminy na przestrzeni lat 1997 -2003 (z procentowym udziałem poszczególnych elementów):

L.p.	Wyszczególnienie	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1.	Dochody własne gminy, a w tym m.in.:	18,8%	12,4%	16,8%	18,8%	24,1%	19,9%	17,3%
	- podatek rolny	9,0%	6,9%	5,6%	5,4%	4,5%	3,6%	3,0%
	- podatek od nieruchomości	3,8%	3,0%	3,8%	4,3%	5,3%	5,8%	5,7%
	- podatek od środków transportu	2,9%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%
2.	Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa	8,7%	7,1%	6,4%	5,9%	4,1%	3,6%	4,5%
3.	Dotacje z budżetu	19,1%	20,4%	12,6%	17,3%	11,2%	11,1%	9,3%
4.	Subwencje ogólne	41,5%	40,0%	46,1%	58,1%	60,3%	65,4%	68,9%

Według sprawozdań budżetowych otrzymanych z Urzędu Gminy oraz danych WUS.

Znaczący udział w dochodach gminy stanowią podatki i opłaty lokalne. Są one grupą wpływów cechującą się względną stabilnością. Udział dochodów własnych stanowi około 20% wszystkich dochodów gminy. Wśród nich znaczący udział ma podatek rolny, którego wielkość systematycznie maleje. Natomiast coraz większego znaczenia zaczyna nabierać podatek od nieruchomości. Tracą ważność wpływy z podatku od środków transportowych, co spowodowane jest zmianą sposobu naliczania tego podatku, ponieważ część utraconych wpływów Gmina otrzymuje w postaci subwencji drogowej.

Zmalały dotacje celowe na finansowanie zadań własnych oraz realizację zadań zleconych przez administrację rządową. Wzrósł się natomiast z 45 do 65% udział subwencji z budżetu państwa. Bezsprzecznie największą pozycją wydatkową jest finansowanie oświaty dofinansowanych właśnie z budżetu państwa w formie subwencji oświatowej.

Poniższa tabela przedstawia strukturę wydatków gminy na przestrzeni lat 2000 -2003 (z procentowym udziałem poszczególnych elementów):

6.	Kultura i sztuka	1,5%	1,4%	1,0%	1,0%
7.	Ochrona zdrowia	0,4%	0,7%	0,8%	0,7%
8.	Opieka społeczna	12,4%	11,8%	9,3%	9,5%
9.	Kultura fizyczna i sport	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
10.	Administracja samorządowa	13,9%	14,4%	11,6%	13,2%
11.	Bezpieczeństwo publiczne	0,1%	1,5%	1,6%	1,6%
12.	Pozostałe	0,8%	0,7%	0,4%	1,5%

Najbardziej znaczącą pozycją w wydatkach gminy są nakłady na oświatę. Jednak najbardziej obciążające budżet gminy są wydatki na opiekę społeczną i gospodarkę komunalną, pokrywane ze środków własnych gminy. Duży udział wydatków na rolnictwo - utrzymujący się na poziomie od 10 do 30% wszystkich wydatków - jest wynikiem nakładów inwestycyjnych na poprawę infrastruktury wodociągowej i sanitarnej wsi.

5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

5.1 Oświata i wychowanie

a) Przedszkola

Przy szkołach podstawowych funkcjonują oddziały przedszkolne:

- w Rutkach dla 70 dzieci
- w Grądach Woniecko dla 12 dzieci
- w Kołomyi dla 10 dzieci

b) Szkolnictwo podstawowe

Na terenie gminy Rutki funkcjonują obecnie 3 szkoły podstawowe. Są to:

- Szkoła Podstawowa im. 2 Pułku Ułanów Grochowskich w Rutkach, ul. 11 listopada 7a
 - liczba uczniów - 400
 - liczba nauczycieli - 26
 - liczba sali lekcyjnych - 16 oraz pracownia komputerowa i pełnowymiarowa sala gimnastyczna
- Szkoła Podstawowa im. kpt. Władysława Raginisa w Grądach Woniecko
 - liczba uczniów - 73
 - liczba nauczycieli - 11
 - liczba sali lekcyjnych - 9 oraz pracownia komputerowa i sala gimnastyczna o wymiarach 10x17 m.
- Szkoła Podstawowa w Kołomyi - 18-312 Rutki, Kołomyja
 - liczba uczniów - 80
 - liczba nauczycieli - 9
 - liczba sali lekcyjnych - 5 oraz sala gimnastyczna o wymiarach 6x11 m.

c) Szkolnictwo ponadpodstawowe

W Rutkach istnieje gimnazjum, dla 339 uczniów z całej gminy. Zatrudnionych jest tu 21 nauczycieli. Gimnazjum dysponuje 12 salami lekcyjnymi i pracownią komputerową. Uczniowie gimnazjum korzystają z jednej sali gimnastycznej wspólnie z uczniami szkoły podstawowej.

5.2 Ochrona zdrowia i opieka społeczna

W Rutkach funkcjonuje ośrodek zdrowia oraz apteka obsługujące mieszkańców całej gminy. W ramach prowadzonej działalności gospodarczej pacjentów przyjmuje 2 lekarzy ogólnych, 1 lekarz stomatolog, 7 pielęgniarek i higienistka szkolna.

W zakresie opieki ambulatoryjnej i szpitalnej mieszkańcy gminy Rutki korzystają ze szpitala w Zambrowie

Opieką społeczną na terenie gminy Rutki zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej z siedzibą w Rutkach, który jest komunalną jednostką organizacyjną gminy podporządkowaną Radzie Gminy.

Liczbę rodzin korzystających z pomocy GOPS w Rutkach w latach 1998 - 2003 przedstawia tabela:

Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Liczba rodzin	375	453	447	375	452	454
Liczba osób	968	1291	1190	1042	1215	1201

W roku 2003 z pomocy GOPS w Rutkach korzystały 454 rodziny, czyli 20% rodzin zamieszkujących gminę.

5.3 Kultura

Wyposażenie gminy w placówki upowszechniania kultury obejmuje:

- Bibliotekę Publiczną w Rutkach dysponującą pomieszczeniami o powierzchni 115 m², wyposażoną w 20669 woluminów, oraz czytelnię na 20 miejsc.
- Świetlicę Wiejską w Rutkach dysponującą pomieszczeniami o powierzchni 130 m², wyposażoną w salę do tenisa stołowego, siłownię, salę telewizyjną oraz gier planszowych. Przy świetlicy działają dwie piłkarskie drużyny GKS „1984” Rutki żaki i GKS „1984” Rutki seniorzy.

5.4 Życie religijne

Najstarszym i najbardziej masowym przejawem publicznego życia kulturalnego jest życie religijne. Teren gminy Rutki swoim zasięgiem obejmują trzy parafie rzymskokatolickie.

1. Parafia pw. św. Anny w Rutkach powstała prawdopodobnie ok. 1420 r.; pierwsze informacje o jej funkcjonowaniu pochodzą z 1465 r. Obecny kościół murowany pw. św. Anny zbudowano w 1568 r., konsekrowany w 1598 r. przez Biskupa płockiego Wojciecha Baranowskiego, następnie wielokrotnie remontowany i przekształcany, zwłaszcza w 1863 r. kosztem Agnieszki Buszon właścicielki Mężenin. W czasie ostatniej wojny kościół poważnie zniszczony, odbudowany staraniem ks. prob. Czesława Dziøndziaka.

W latach 1988-1989 kościół powiększony przez dobudowanie bocznych naw staraniem ks. prob. Tadeusza Makowskiego. W latach 1995-2000 staraniem ks. prob. Tadeusza Makowskiego zostały wykonane nowe organy w kościele. Na terenie parafii znajdują się, dwa kościoły filialne wybudowane staraniem ks. prob. Makowskiego w miejscowościach Szlasy Łopienite i Zambrzyce Kapusty. Kościół w Szlasach Łopienite wybudowany w latach 1985-1986, a kościół w Zambrzycach Kapustach w latach 1999-2000.

2. Parafia pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny Kołakach Kościelnych prawdopodobnie istniała już w 1438 r. Pierwsze informacje o jej funkcjonowaniu pochodzą z 1463 r. W historii parafii istniało kilka kościołów drewnianych, z których ostatni spłonął w 1825 r. Obecny kościół pw. Wniebowzięcia NMP został zbudowany z kamienia w 1834 r.

W latach 1980-1984 przeprowadzono gruntowny remont i dokonano rozbudowy kościoła staraniem ks. prob. Walentego Gumowskiego. Kościół konsekrowany został 15.09.1985 r. przez Biskupa łomżyńskiego Juliusza Paetza.

Parafia obejmuje swoim zasięgiem miejscowości gminy Rutki: Dryje, Kołomyja, Kołomyjka, Wybrany. W Kołomyjce znajduje się kaplica zorganizowana w byłym budynku remizy strażackiej

3. Parafia pw. Miłosierdzia Bożego w Grądach Woniecko, erygowana 24.10.1999 r. przez Biskupa łomżyńskiego Stanisława Stefanka. Powstała z terytorium parafii Wizna. Kościół murowany pw. Miłosierdzia Bożego wybudowany w latach 1981-1985 staraniem proboszcza parafii Wizna ks. Tadeusza Klimaszewskiego, pobłogosławiony dnia 16.10.1988 r. przez Biskupa pomocniczego Tadeusza Zawistowskiego. W latach 1985-1999 był to kościół filialny parafii Wizna; w latach 1990-1999 przy tym kościele zamieszkiwał na stałe wikariusz parafii Wizna; od 1999 r. jest to kościół parafialny. Obecnie staraniem ks. prob. Mirosława Sebuni trwa przebudowa dachu kościoła. Plebania murowana wybudowana w 1974 r. Staraniem T. Klimaszewskiego, proboszcza w Wiźnie w 1990 r. został nabyty budynek znajdujący się, w pobliżu kościoła i zaadaptowany na plebanie. W zakładzie karnym w Grądach Woniecko funkcjonuje parafialna kaplica pw. św. Maksymiliana M. Kolbego.

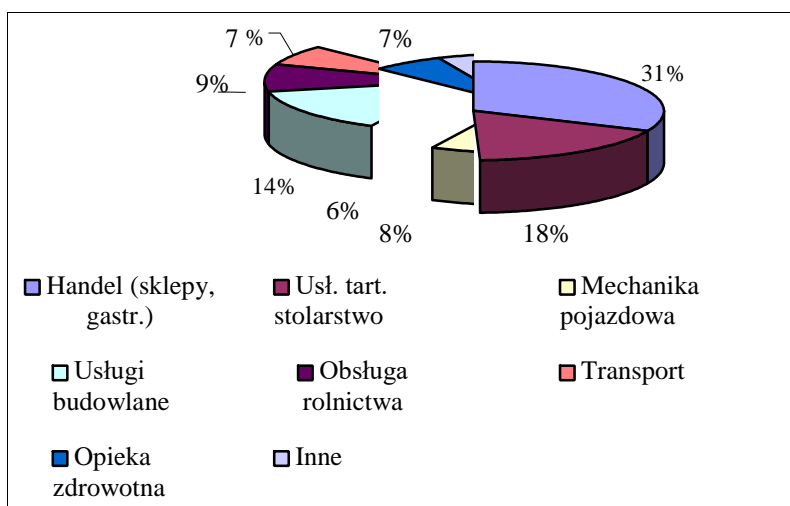

5.5. Usługi handlu, gastronomii, rzemiosła

Według wykazu przedsiębiorców wpisanych do ewidencji działalności gospodarczej w 2003 roku w gminie funkcjonowało 180 podmiotów gospodarczych. W tym 93 podmioty w Rutkach i 16 w Grądach Woniecko.

Sklepy z artykułami spożywczymi i przemysłowymi znajdują się w 7 miejscowościach. Najwięcej, bo aż 16 sklepów działa w miejscowości gminnej, 3 w Grądach Woniecko, 2 w Mężeninie i po jednym w Kołomyjce, Ożarkach-Olszance, Pruszkach Wielkich i Śliwowie Łopienite. Mieszkańcy pozostałych miejscowości zaopatrują się w sklepach znajdujących się w sąsiednich wsiach lub sklepach obwoźnych, których na terenie gminy działa 16.

Wykres przedstawiający strukturę działalności gospodarczej w gminie:

5.6. Łączność

Poczta Polska posiada w gminie Rutki dwie placówki pocztowe w miejscowościach: Rutki i Grądy Woniecko.

6. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

6.1. Układ komunikacyjny

Gminę Rutki obsługują drogi o znaczeniu międzynarodowym, krajowym, regionalnym i lokalnym. Stanowią je drogi:

- droga ekspresowa nr S8 (Trasa im. Bohaterów Bitwy Warszawskiej 1920) z obwodnicą Mężenina, stanowiąca ciąg drogi międzynarodowej E-67, łącząca państwa nadbałtyckie z krajami centralnej i południowej Europy,
- droga wojewódzka nr 679 Mężenin – Łomża,
- drogi powiatowe o łącznej długości 74,171 km,
- drogi gminne.

~~Droga krajowa nr 8 zgodnie z „Warunkami technicznymi, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie” ze względu na dostępność, bezpieczeństwo ruchu, ochronę środowiska i parametry techniczne nie spełnia wymogów stawianych drogom ekspresowym. Droga ta będzie modernizowana zgodnie z zatwierdzoną przez Komisję Oceny Przedsięwzięć Inwestycyjnych przy Generalnym Dyrektorsze Dróg Publicznych „Uproszczoną koncepcją programowo-przestrzenną przystosowania drogi krajowej nr 18 Warszawa – Białystok do parametrów drogi ekspresowej na odcinku od km 108+420 do km 186+880” opracowanej przez DROMEX Warszawa.~~

Charakterystykę dróg powiatowych przedstawia poniższa tabela:

Lp.	Numer drogi	Nowy numer ewidencyjny	Nazwa drogi	Długość odcinka	Rodzaj nawierzchni
1.	23515	1973B	Mężenin - Chlebotki Nowe - do drogi 64	5,400	bitumiczna
2.	23520	1978B	droga 1973B - Jawory Klepacze	1,650	brukowcowa/ bitumiczna
3.	23521	1979B	droga 8 - Zalesie Nowe - Ożary Wielkie	4,100	bitumiczna
4.	23522	1980B	Mężenin - Olszanka - Ożarki	2,950	brukowcowa/bitumiczna
5.	23523	1981B	Rutki - Grądy Woniecko - Wizna	11,541	bitumiczna
6.	23524	1982B	Rutki - Kossaki Nadbielne - Koty - do drogi 679	10,700	Tłuczniowa/brukowcowa /bitumiczna/gruntowa
7.	23525	1983B	droga 679 - Kałużyn - Walochy	2,500	brukowcowa / bitumiczna/gruntowa
8.	23528	1985B	droga 679 - Kołomyjka	1,170	bitumiczna/gruntowa
9.	23529	1986B	droga 679 - Kołomyja	0,820	bitumiczna/gruntowa
10.	23530	1987B	droga 679 -Wybrany - Mieczki	2,100	bitumiczna/gruntowa
11.	23550	2006B	droga 8 - Rutki	1,465	bitumiczna
12.	23551	2007B	Rutki - Mężenin - Szlasy Mieczki- Czochanie Góra -	10,225	tłuczniowa /bitumiczna /gruntowa

			Wnory Stare		
13.	23552	2008B	Mężenin - Modzele Górki - Olszewo - Przyborowo	4,500	bitumiczna/gruntowa
14.	23554	2009B	droga 8 – Duchny-Wieluny - do drogi 2007B	2,750	brukowcowa/bitumiczna/gruntowa
15.	23555	2010B	droga 8 - Zambrzyce Kapusty - Szlasy	5,450	bitumiczna/gruntowa
16.	23711	2051B	Gołasze Puszcza - Gołasze Mościckie - Czarnowo Biki stacja kolejowa Czarnowo Undy	4,600	bitumiczna
17.	23715	2055B	Litewka - Niziołki Stare -Szlasy	2,250	gruntowa

W tabeli poniżej przedstawiono wykaz dróg gminnych:

L.p.	Nr drogi	Przebieg drogi
1.	6115B	Kołomyjka - kierunek wsi Cholewy gm. Kołaki Kościelne
2.	6141B	Gronostaje Puszcza -Wybrany
3.	6142B	Gronostaje Puszcza - droga wojewódzka nr 679
4.	6143B	Pruszk Wielkie - droga wojewódzka nr 679
5.	6144B	Pruszk Wielkie - Mieczki
6.	6145B	droga wojewódzka nr 679 - Kossaki Nadbielne
7.	6146B	droga wojewódzka 679-Kossaki Ostatki - Kossaki Nadbielne
8.	6147B	Kossaki Falki - Kałużczyn Walochy
9.	6148B	Kalinówka Bystry (droga wewnętrzna)
10.	6149B	Kalinówka Basie - Ożarki Olszanka
11.	6150B	Rutki - Ożarki Olszanka
12.	6151B	Ożarki Olszanka - Ożary Wielkie
13.	6152B	Wybrany - Kołomyjka
14.	6153B	Kołomyja - droga wojewódzka 679
15.	6154B	Kołomyja - Kołomyjka
16.	6155B	Kołomyjka - Rutki (do ul. Obwodowej)
17.	6156B	Szlasy Lipno - do drogi krajowej nr 8
18.	6157B	Szlasy Lipno - Rutki (do ul. Obwodowej)
19.	6158B	Mońki Walochy (od drogi wojewódzkiej 679)- Rutki Nowiny (do drogi nr 8
20.	6159B	Szlasy Lipno - Rutki Jatki
21.	6160B	Tartak Nowy - Rutki Jatki
22.	6161B	Dębni (od drogi powiatowej) - Modzele Górki
23.	6162B	Dębni - do drogi gminnej nr 6161B
24.	6163B	Dębni - w kierunku wsi Niziołki Dobki - gm. Kulesze Kościelne
25.	6164B	Olszewo Przyborowo - droga gminna nr 6163B
26.	6165B	Stare Zalesie - do drogi krajowej nr 8
27.	6166B	Zambrzyce Króle - Zambrzyce Plewki
28.	6167B	Zambrzyce Króle - Dobrochy
29.	6168B	Dobrochy - Szlasy Mieszki

30.	6169B	Szlasy Mieszki - Świątki Wiercice
31.	6170B	Zambrzyce Plewki -Wnory Wandy gm. Kobylin Borzymy
32.	6171B	Zambrzyce Plewki - Zambrzyce Jankowo
33.	6172B	Zambrzyce Kapusty - Zambrzyce Jankowo
34.	6173B	Zambrzyce Nowe - do drogi krajowej nr 8
35.	6174B	Zambrzyce Stare - do drogi krajowej nr 8
36.	6175B	Zambrzyce Stare (droga wewnętrzna do drogi krajowej nr 8)

W zarządzie gminy znajdują się również ulice miejscowości Rutki

L.p.	Nr drogi	Przebieg drogi
1.	6176B	ul. Obwodowa (od ul. 11 Listopada do ul. Zawadzkiej)
2.	6177B	ul. Obwodowa (od ul. Zawadzkiej do ul. Tartak Stary)
3.	6178B	ul. Polowa
4.	6179B	ul. Żytnia
5.	6180B	ul. Rzemieślnicza
6.	6181B	ul. Wojska Polskiego
7.	6182B	ul. Szkolna
8.	6183B	ul. Rynek
9.	6184B	ul. Młynarska
10.	6185B	ul. Krótka
11.	6186B	ul. Kwiatowa
12.	6187B	ul. Sadowa
13.	6188B	ul. Ogrodowa
14.	6189B	ul. Raginisa
15.	6190B	ul. Przemysłowa
16.	6191B	ul. Lipowa
17.	6192B	ul. Spokojna
18.	6193B	ul. Cicha

6.2 Zaopatrzenie w wodę

Na terenie gminy Rutki ludność, inwentarz żywy oraz przemysł rolno-spożywczy zaopatrywane są, do celów pitnych, w wodę wglębną. Występujące tu warunki hydrogeologiczne są bardzo zróżnicowane.

Miejscowości gminy Rutki zaopatrywane w wodę są z czterech wodociągów grupowych. Są to:

1. Ujęcie w Rutkach wybudowane w roku 1963 - 65. Eksploatowane są tu dwie studnie:
 - Nr 1 - głębokość 85 m
 - wydajność - 15 m³/h
 - głębokość do lustra wody - 6 m
 - lej depresyjny - 6 m.
 - Nr 2 - głębokość 110 m
 - wydajność - 60 m³/h

- głębokość do lustra wody - 29 m
- lej depresyjny - 9,5 m

Z ujęcia tego zaopatrywana jest miejscowość Rutki. Długość sieci wynosi 6,539 km, a liczba przyłączy domowych - 315.

2. Ujęcie w Szlasach Lipno wybudowane w roku 1998. Eksploatowana jest jedna studnia:

- Nr 1 - głębokość 118 m
 - wydajność - 73 m³/h
 - lej depresyjny - 26,4 m
- Studnia nr 2 w roku 2003 była w trakcie budowy

Ujęcie wyposażone jest w stację uzdatniania z hydrofiltrem, odżelaziaczami (3 szt.), aeratorem i zbiornikiem powietrza.

Z ujęcia zaopatrywane są miejscowości: Szlasy Lipno, Kołomyja, Kołomyjka, Wybrany Mieczki, Pruszek Wielkie, Gronostaje, Rutki Jatki, Tartak Nowy, Pęsy Lipno, Modzele Górki, Olszewo Przyborowo, Dębniaki, Górskie Ponikły Stok, Świątki, Szlasy Łopienite, Dobrochy, Czachy Góra, Szlasy Mieszki, Śliwowo Łopienite, Kossaki Ostatki, Kossaki Nadbielne, Rutki Nowiny, Walochy Mońki, Kałęczyn Walochy, Kalinówka Bystry, Kalinówka Basie, Kalinówka Wielobory, Kossaki Falki.

Długość sieci wynosi 67,264 km, a liczba przyłączy domowych - 436.

Eksploatowane są tu dwie studnie:

- SW 1
 - głębokość 54 m
 - wydajność - 157,5 m³/h
 - głębokość do lustra wody - 6,7 m
 - lej depresyjny - 7,25 m
- SW 2 - głębokość 54 m
 - wydajność - 127,9 m³/h
 - głębokość do lustra wody - 7,25 m
 - lej depresyjny - 2,38 m

Ujęcie wyposażone w 2 filtry pośpieszne Z-2, Z-2 o średnicy 1400 mm. Z ujęcia zaopatrywana jest miejscowość Grądy Woniecko.

3. Ujęcie w Ciborach Gałęckich w gminie Zawady wybudowane w roku 1989. Eksploatowane są tu dwie studnie:

- Nr 1 - głębokość 66 m
 - wydajność - 98 m³/h
 - głębokość do lustra wody - 19,7 m
 - lej depresyjny - 5,2 m
- Nr 2 - głębokość 65 m
 - wydajność - 111 m³/h
 - głębokość do lustra wody - 21,99 m
 - lej depresyjny - 5 m

Z ujęcia zaopatrywane są leżące w gminie Rutki miejscowości: Jaworki, Jawory, Ożary Wielkie, Zambrzyce Kapusty, Zambrzyce Jankowo, Zambrzyce Stare, Zambrzyce Nowe, Duchny Wieluny, Kolonia Śliwowo, Zalesie Stare, Zambrzyce Króle, Ożarki, Olszanka. Długość sieci wynosi 33,459 km, a liczba przyłączy domowych - 201.

W roku 2003 jedynie Mężenin nie posiadał sieci wodociągowej, poza tym wszystkie miejscowości gminy Rutki zaopatrywane były w wodę ze zbiorowych wodociągów.

6.3 Odprowadzanie ścieków, gospodarka odpadami

Na terenie gminy Rutki sieć kanalizacji sanitarnej występuje jedynie w miejscowościach: Grądy Woniecko i Rutki.

Grądy Woniecko skanalizowane są w całości. Ścieki odprowadzane są do oczyszczalni ścieków typu EKOLAND o przepustowości 200 m³/dobę. Jest to oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna wyposażona w:

- kratę gęstą,
- piaskownik,
- osadnik wstępny,
- reaktor wielofunkcyjny z wysokoefektywnym usuwaniem związków biogenych i wydzieloną komorą stabilizacji tlenowej osadów,
- stację odwadniania osadów.

Stopień skanalizowania miejscowości Rutki wynosi ok. 65%. Pozostała część miejscowości objęta jest wykonywanym w roku 2003 projektem przeznaczonym do realizacji w roku 2004. Ścieki odprowadzane są kolektorem tłocznym do oczyszczalni ścieków zlokalizowanej w Mężeninie. Jest to mechaniczno-biologiczno-chemiczna oczyszczalnia o przepustowości 450 m³/dobę z wysokoefektywnym usuwaniem związków azotu i chemicznym strącaniem związków fosforu. W skład oczyszczalni wchodzi:

- punkt zlewny
- krata mechaniczna
- piaskownik pionowy
- reaktor biologiczny
- zagęszczacz osadu
- stacja odwadniania osadu

W pozostałych miejscowościach gminy zanieczyszczenia bytowo gospodarcze odprowadzane są do lokalnych, indywidualnych szczelnych zbiorników, a w przypadku ich braku bezpośrednio do gruntu, co stanowi zagrożenie dla wód gruntowych zwłaszcza płytko zalegających.

Na terenie gminy Rutki nie ma obecnie legalnego wysypiska śmieci. Funkcjonują natomiast „dzikie wysypiska” w nieczynnych wyrobiskach powstałych podczas wydobywania kruszyw mineralnych. Zlokalizowane one są w miejscowościach: Nowe Zalesie, Pruski Wielkie, Mężenin, Duchny Wieluny, Gronostaje Puszcza, Zambrzyce Króle, Dębniaki, Świątki. Wysypiska te powinny być w jak najkrótszym czasie zrehabilitowane, ponieważ dalsze ich eksploatawanie stanowi poważne zagrożenie dla wód podziemnych i powierzchniowych.

6.4 Elektroenergetyka

Gmina Rutki zasilana jest w energię elektryczną liniami napowietrznymi, 15 kV z istniejących stacji transformatorowych 110/15 kV w Wiźnie i Zambrowie. Linie średniego napięcia na terenie gminy są napowietrzne, tylko nieliczne odcinki są kablowe. Stacje transformatorowe 15/0,4 kV są słupowe zasilane promieniowo odgałęzieniami napowietrznymi od linii głównych 15 kV. Większość linii jest zmodernizowana. Remonty przeprowadzane są sukcesywnie wraz ze wzrostem zapotrzebowania na moc i rozbudową sieci. Linie rozciągają się na słupach żelbetowych typu ŻN, BSW, i O-E.

Przekroje linii elektroenergetycznych:

- AFL 70 - linie przesyłowe GPZ-PZ
- AFL 50 - linie główne
- AFL 35 - odgałęzienia
- AFL 25 - odgałęzienia od stacji transformatorowych małej mocy.

Istniejące urządzenia elektroenergetyczne SN zapewniają dostawę niezbędnej mocy. Przewiduje się budowę nowej linii SN pomiędzy miejscowościami Czarnowo - Biki i Dębniaki w celu zwiększenia pewności zasilania istniejących i przyszłych odbiorców energii elektrycznej.

W poniższej tabeli przedstawiono wykaz stacji transformatorowych w poszczególnych miejscowościach gminy Rutki.

Lp.	Nr stacji	Nazwa stacji	Typ stacji	Moc transformatora (kV)
1.	125	Rutki Kościelne 1	STSa-20/250	250
2.	126	Rutki2	STSa-20/250	100
3.	127	Mężenin	STSpb-20/250	100
4.	155	Kołomyjka	STS-20/250	63
5.	156	Wybrany	STSa-20/250	63
6.	157	Pruski Wielkie	STSa-20/250	40
7.	158	Szłasy Lipno	STSa-20/250	100
8.	159	Kalinówka Basie	STSa-20/250	50
9.	160	Kałęczyn	STs-20/100	63
10.	161	Kalinówka Bystry	STSa-20/250	63
11.	162	Kossaki Falki	STSa-20/250	100
12.	163	Kossaki Nadbielne	STSa-20/250	100
13.	317	Gronostaje Puszcza	STSR20/250	100
14.	364	Zalesie Stare	STSpb-20/250	63
15.	418	Zambrzyce Stare	ŻH-15	30
16.	422	Ożary Wielkie	ŻH-15	50
17.	431	Ożarki	ŻH-15B	160
18.	434	Zambrzyce Króle	STSpb-20/250	75
19.	617	Grądy Woniecko - Szkoła	STSa-20/250	160
20.	618	Grądy Woniecko - sektor miesz.	STSa-20/250	100
21.	645	Olszewo Przyborowo	ŻH-15B	20
22.	646	Modzele Górki	ŻH-15B	40
23.	647	Górskie	ŻH-15B	40

24.	648	Dębnik 1	ŻH-15B	63
25.	649	Dębnik 2	ŻH-15B	37,5
26.	650	Mieczki	ŻH-15B	63
27.	658	Duchny Wieluny	STSp-20/250	40
28.	659	Śliwowo Szlasy	ŻH-15B	100
29.	660	Mieszki	ŻH-15B	40
30.	661	Świątki	ŻH-15B	40
31.	662	Zambrzyce Kapusty	ŻH-15B	100
32.	663	Plewki	STSa-20/100	30
33.	664	Czochanie	ŻH-15B	50
34.	671	Zalesie Nowe	ŻH-15B	75
35.	672	Jawory 1	STSpb-20/250	63
36.	673	Jawory 2	ŻH-15B	40
37.	893	Grądy Woniecko - sektor miesz.	STSa-20/250	250
38.	1015	Grądy Woniecko - PGR Wizna	STS-20/100	100
39.	1041	Rutki GS	STSa-20/250	250
40.	1048	Grądy Woniecko - ferma cieląt	STSa-20/250	100
41.	1076	Mężenin 2	STSa-20/250	63
42.	1198	Ożarki 2	STSa20/100	30
43.	1207	Ożary Wielkie 3	STSa-20/100	40
44.	1211	Mężenin - mleczarnia	STSa-20/250	250
45.	1212	Mońki	STSa-20/100	100
46.	1213	Rutki Jatki	STSa-20/100	63
47.	1214	Dobrochy	STSa-20/100	40
48.	1219	Rutki Nowiny 1	STSa-20/100	40
49.	1220	Rutki Nowiny 2	STSa-20/100	40
50.	1223	Kołomyja	STSa-20/250	63
51.	1224	Ożary 2	STSa-20/100	40
52.	1228	Mężenin kol.	STSa-20/100	25
53.	1230	Ożary Wielkie 4	STSa-20/100	100
54.	1231	Zambrzyce Króle II	STSpb-20/250	63
55.	1332	Wiśniówek Cholewy	STSa-20/100	100
56.	1240	Zambrzyce Nowe	STSa-20/100	63
57.	1265	Rutki 5	STSa-20/250	100
58.	1266	Rutki 6	STSa-20/250	40
59.	1267	Rutki 7	STSa-20/250	160
60.	1385	Kossaki Ostatki	STSa-20/100	63
61.	1400	Pęsy Lipno	STSa-20/250	63
62.	1648	Kalinówka Wielobory	STSa-20/100	63
63.	1786	Rutki - Szkoła	WSTtp-20/400	400
64.	1879	Rutki - Osiedle Domków Jed.	STSpb-V2-20/250	100
65.	1894	Grądy Woniecko	STSa-20/250	250
66.	1926	Rutki - SKR	STSR-20/250	100
67.	1934	Grądy Woniecko - oczyszczalnia	STSp-20/250	40

6.5 Gazownictwo i ciepłownictwo

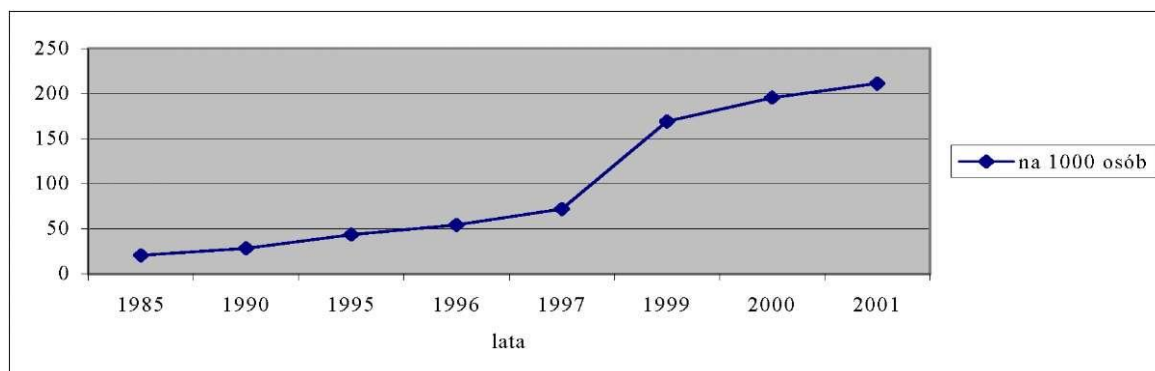
Gmina Rutki nie posiada obecnie możliwości zasilania gazem ziemnym. Miejscowa ludność zaopatruje się w gaz płynny propan-butan w butlach, który jest dostarczany przez prywatnych dostawców. Punktu dystrybucji gazu płynnego znajdują się niemal w każdej miejscowości. Planowana jest budowa gazociągu wysokiego ciśnienia, przebiegającego od istniejącego na terenie gminy Wysokie Mazowieckie gazociągu wojewódzkiego, przez gminę Kulesze Kościelne do Rutek, który pozwoli na zaopatrzenie w gaz mieszkańców gminy.

Gospodarka cieplna na terenie gminy opiera się głównie o kotłownie osiedlowe i indywidualne źródła ciepła. Większość budynków mieszkalnych korzysta z indywidualnych źródeł ciepła opalanych najczęściej węglem. Wszystkie stare budynki wymagają zabiegów termoizolacyjnych i wymiany stolarki okiennej. W nowszej zabudowie ciepło pochodzi z kotłowni domowych opalanych olejem opałowym. Kotłownie ogrzewające większą ilość mieszkań występują w Grądach Woniecko i Rutkach.

6.6 Telekomunikacja

Pod koniec lat 90-tych nastąpił ogromny postęp w telefonizacji terenów wiejskich. W latach 1997 - 2001 liczba abonentów Telekomunikacji Polskiej S.A. wzrosła prawie trzykrotnie. W gminie Rutki w roku 2001 było ponad 1300 abonentów, co daje wskaźnik na 1000 mieszkańców - ponad 211 abonentów. Można więc wnioskować, że w niemal każdym mieszkaniu na terenie gminy jest telefon.

Poniższy diagram obrazuje wzrost liczby przyłączy telefonicznych w gminie Rutki w okresie 1997 - 2001.

Powyższe dane dotyczyły głównego operatora telekomunikacyjnego działającego na terenie gminy Rutki - Telekomunikacji Polskiej S.A.

Znaczącą liczbę abonentów obsługuje również lokalny operator telekomunikacyjny - SZEPTTEL S.A. z siedzibą w Szepietowie. Liczba abonentów sieci Szeptel S.A. w gminie Rutki wynosi 321. Najwięcej przyłączy wykonano w Grądach Woniecko - 198 szt., co przy liczbie mieszkańców miejscowości (970 osób) daje średnią ponad 200 przyłączy na 1000 mieszkańców.

6.7 Sieć szerokopasmowa

Przez obszar gminy Rutki wzdłuż trasy: Kulesze Kościelne – Dębniki – Rutki-Kossaki – Mężenin – Nowe Zalesie – Stare Zalesie – Jaworki – Zawady przebiega „Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej” z węzłem dystrybucyjnym w Rutkach-Kossakach.

Wybudowanie telekomunikacyjnej infrastruktury szerokopasmowej umożliwi korzystanie z usług elektronicznych przez miejscową ludność zagrożoną wykluczeniu cyfrowemu.

W wyniku realizacji sieci nastąpiło zwiększenie dostępu do Internetu, a tym samym wzrostu liczby usług publicznych świadczonych za pośrednictwem Internetu (e-urząd), poprawy jakości obsługi mieszkańców i przedsiębiorców oraz ułatwienia mieszkańcom gminy załatwiania spraw administracyjnych.

Większe wykorzystanie Internetu sprzyja obniżeniu kosztów działalności gospodarczej i podniesieniu konkurencyjności podmiotów gospodarczych działających na miejscowym rynku.

7. ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

7.1 Źródła zanieczyszczeń środowiska

Wody powierzchniowe

Głównymi źródłami zanieczyszczeń wód powierzchniowych są:

- źródła punktowe (zrzuty ścieków z kanalizacji),
- źródła rozproszone (ścieki bytowo-gospodarcze z terenów nieskanalizowanych),
- źródła obszarowe (spływy powierzchniowe i podziemne, przede wszystkim z użytków rolnych).

Ważnymi źródłami punktowymi są zrzuty z oczyszczalni ścieków. Istniejące na terenie gminy oczyszczalnie w Rutkach i Grądach Woniecko są obiektami nowoczesnymi, projektowanymi na obecnie obowiązujące normy jakości ścieków i posiadającymi urządzenia odpowiadające wymaganiom ochrony środowiska. Mają one, więc ograniczony wpływ na jakość wód powierzchniowych, ze względu na małe ilości zrzucanych ścieków i ich nikły udział w ogólnym obciążeniu odbiorników ładunkiem zanieczyszczeń.

Zanieczyszczenia ze źródeł rozproszonych mogą stanowić istotne zagrożenie dla wód, zwłaszcza, gdy znaczna większość mieszkańców korzysta z wodociągów. Na podstawie doświadczeń ze zlewni o zbliżonym charakterze (System WJM, Suwalszczyzna, Pomorze), można szacować udział źródeł rozproszonych w ogólnym ładunku biogenów odprowadzanych do wód w poszczególnych zlewniach cząstkowych na terenie gminy na 20% - 50%.

Najtrudniejsze do oszacowania i ograniczenia są zanieczyszczenia obszarowe. Przedostają się one do wód ze zlewni w wyniku procesów infiltracji, spływu powierzchniowego, erozji wodnej i wietrznej. Wielkość dopływu zanieczyszczeń ze źródeł przestrzennych zależy przede wszystkim od ukształtowania terenu i sposobu zagospodarowania zlewni, intensywności nawożenia użytków rolnych oraz warunków meteorologicznych jak również od rodzaju utworów powierzchniowych budujących zlewnie. Największe zagrożenia zanieczyszczeniami tego rodzaju występują na obszarach żyznych, pagórkowatych wysoczyzn, rolniczo użytkowanych (grunty orne), charakteryzujących się wysokimi spływami powierzchniowymi.

Należy jednak zwrócić uwagę, że również na terenach o przewadze gleb słabszych, udział zanieczyszczeń obszarowych w kształtowaniu jakości wód może być znaczny a nawet dominujący, ze względu na niewielką gęstość zaludnienia.

Z punktu widzenia ewentualnych działań ochronnych istotne jest to, że ze względu na układ zlewni, jakość wód powierzchniowych, kształtowana jest przede wszystkim przez zanieczyszczenia pochodzące z gminy Rutki.

Zanieczyszczenia ze źródeł rozproszonych wprowadzane są przede wszystkim przez mieszkańców terenów nieskanalizowanych i nieposiadających oczyszczalni ścieków. Wśród 46 jednostek osadniczych na terenie gminy Rutki większość jest zwodociągowana. W pozostałych miejscowościach ścieki odprowadzane są do "szamb" często nieszczelnych. W ten sposób ścieki trafiają do ziemi, stanowiąc zagrożenie dla wód podziemnych, zwłaszcza gdzie nie są izolowane od powierzchni gruntami nieprzepuszczalnymi. Zanieczyszczenia przestrzenne stanowią przede wszystkim związki biogenne (azot i fosfor), pochodzące z nawozów sztucznych i naturalnych.

Wody podziemne

Wśród potencjalnych źródeł zagrożeń jakości wód podziemnych należy wymienić:

- niewłaściwą gospodarkę ściekową na terenie gminy,
- migracje do podłoża zanieczyszczeń związanych z rolniczym użytkowaniem gruntów oraz komunikacją.
- dzikie wysypiska i składowiska.

Ze względu na występowanie na terenie gminy warstw przepuszczalnych, użytkowe poziomy wodonośne nie są izolowane i zagrożenia dla nich są duże. Można przypuszczać, że poziom zanieczyszczeń wód gruntowych jest znaczny.

Powietrze, klimat akustyczny

Obszar gminy Rutki należy do terenów, na których zanieczyszczenie powietrza jest bardzo niskie. Główne źródło emisji zanieczyszczeń do powietrza stanowią kotłownie osiedlowe oraz paleniska domowe, stosujące podczas sezonu grzewczego jako paliwo głównie węgiel oraz mieszanek węglowo-koksową. Ze względu na brak urządzeń odpylających, mogą być one uciążliwe dla bezpośredniego otoczenia. Należy jednak zwrócić uwagę, że w najbliższej przyszłości zaczną się wykorzystywać czystsze ekologicznie paliwo tj. gaz ziemny, po wybudowaniu gazociągu doprowadzającego gaz ziemny do gminy.

Drugim po ciepłownictwie lokalnym źródłem emisji jest transport. W chwili obecnej ruch samochodowy jest niewielki i ogranicza się do niewielu obszarów sąsiadujących z drogami: krajową i wojewódzką. Transport drogowy jest największym źródłem hałasu.

Fauna, flora, krajobraz

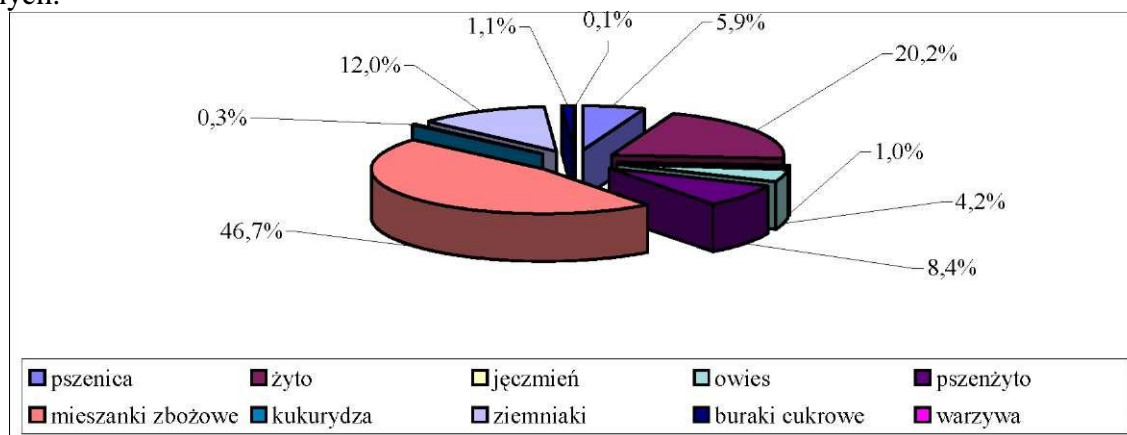
Gminy Rutki ma charakter typowo rolniczy. Najważniejszą ostoją bioróżnorodności są tu niewielkie fragmenty lasów, rozlewiska wodne, torfowiska i pasy zadrzewień śródpolnych. W warunkach intensywnej produkcji rolnej są one pod silną presją ze strony człowieka. Kryzys rolnictwa spowodował zahamowanie procesu homogenizacji krajobrazu, jednak w perspektywie należy liczyć się z nasileniem takich zagrożeń.

8. GOSPODARCZE PODSTAWY FUNKCJONOWANIA GMINY

8.1 Rolnictwo

Warunki przyrodnicze gminy Rutki, jeśli idzie o produkcję rolniczą, nie należą do dobrych. Nie są one jednakowe na całym obszarze w związku, z czym produkcja roślinna jest zróżnicowana. Jedynie 3% areалу należy do III klasy bonitacyjnej, a 63% do klasy IV.

Klimat sprzyja szczególnie produkcji pasz. Stosunkowo wysokie jak na warunki polskie są tu opady (około 600 mm rocznie). Główne nasilenie przypada na miesiąc lipiec i sierpień a więc na okres żniw, co przeszkadza w zbiorach i stanowi pewne utrudnienie w uprawie zbóż. Duża względna wilgotność powietrza (około 80 %) natomiast sprzyja produkcji głównie zielonek oraz okopowych pastewnych. Powierzchnia użytków zielonych sięga 40% w strukturze użytków rolnych.

Powyższy wykres obrazuje strukturę zasiewów według spisu rolnego

Jak wspomniano wcześniej cechami ujemnymi tutejszego klimatu są: krótki okres wegetacji (około 190 dni), niedobór ciepła, dość częste susze wiosenne i niedobór wilgotności w lecie, oraz późne przymrozki wiosna, a wczesne jesienią. Te ostatnie są często powodem wypadania ozimin a w szczególności rzepaku.

Struktura gospodarstw rolnych.

Grupa obszarowa użytków rolnych	Udział grupy w liczbie gospodarstw		Udział grupy w powierzchni użytków rolnych	
	Liczby bezwzględne	%	Liczby bezwzględne	%
A < 2 ha	189,00	16	286,00	2
B 2-5 ha	256,00	21	965,21	8
C 5-7 ha	103,00	9	673,17	5
D 7-10 ha	155,00	13	1 528,22	12
E 10-15 ha	256,00	21	3 567,82	28
H > 15 ha	240,00	20	5 711,68	45
	1 199,00	100	12 732,09	100

Powyższa tabela przedstawia strukturę obszarową indywidualnych gospodarstw rolnych (wg spisu rolnego z 2002 r).

Największy udział w ogólnej liczbie, bo aż po 21 % stanowiły w 2002 roku gospodarstwa od 2 - 5 ha i 10 - 15, a 20% gospodarstwa o powierzchni większej niż 15 ha. Największą zaś

powierzchnię, wynoszącą 45 % całej powierzchni gruntów gminy, zajmowały gospodarstwa mające ponad 15 ha.

Wykorzystywane dane pochodzą ze spisu rolnego za 2002 r. Obecna sytuacja rynku rolnego powoduje likwidację gospodarstw o małym areale i tworzeniem gospodarstw wielkoobszarowych, co jest uzależnione opłacalnością produkcji rolnej.

Ze względu na wilgotny klimat i dużą powierzchnię użytków zielonych niemal 40% ogólnej powierzchni użytków rolnych, gmina Rutki posiada doskonałe warunki dla rozwoju hodowli. Głównym kierunkiem produkcji zwierzęcej było opasowe i mleczne, natomiast kierunkiem uzupełniającym trzoda.

W gospodarstwach rolnych na terenie gminy Rutki wśród zasiewów dominują rośliny zbożowe zajmując nieco ponad 86% powierzchni. Uprawą dominującą na tym terenie są przede wszystkim mieszanki zbożowe (stanowi ona 47% ogółem pow. zasiewów) i żyto (20 %). Ziemniaki i buraki cukrowe stanowią 13,2 %.

Warzywa gruntowe stanowią niewiele powyżej 0,14 % upraw w ogólnej powierzchni zasiewów gminy.

8.2 Leśnictwo

Tereny leśne na terenie gminy Rutki zajmują obszar około 3 568 ha, co stanowi niemal 18 % ogólnej powierzchni i stawia tę gminę w rzędzie mało lesistych.

Do Ministerstwa Leśnictwa należy 939,15 ha lasów, które zarządzane są przez Nadleśnictwo Knyszyn z siedzibą w Mońkach. Lasy te są rozmieszczone w północno - zachodnim rejonie gminy, w bezpośrednim sąsiedztwie terenów nadnarwiańskich. Dominują tu drzewostany liściaste. Są to zespoły lasów grądowych porastające niewielkie wyspy mineralne leżące wśród bagien, olsów i torfowisk. Rośnie tam grab zwyczajny, wiąz górski, dąb szypułkowy, klon zwyczajny, jesion wyniosły, w poszyciu występuje leszczyna. Ze względu na utrudniony dostęp lasy te stanowią doskonałe schronienie dla wielu gatunków zwierząt. W zarządzie Nadleśnictwa Knyszyn znajdują się również niewielkie fragmenty lasów w południowej części gminy przejęte z rąk prywatnych właścicieli w ramach programu emerytalnego rolników.

Południową część gminy porastają nieregularnie rozproszone lasy prywatne. Powierzchnia tych lasów wynosi 2 630 ha. Dominującym gatunkiem drzew jest tutaj sosna z niewielką domieszką świerka.

8.3 Przemysł i budownictwo

Na terenie gminy Rutki z racji dogodnych warunków dla rozwoju rolnictwa, funkcję uzupełniającą stanowi drobny przemysł nieuciążliwy oparty głównie na przetwórstwie surowców lokalnych (przemysł paszowy, drobne zakłady przetwórstwa spożywczego oraz rzemiosło produkcyjno-usługowe).

Według danych statystycznych w 2003 roku zarejestrowanych było w gminie Rutki 180 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą z tego 16 prowadzących działalność związaną z obsługą rolnictwa (produkcja i sprzedaż pasz, skup mleka), 32 zajmujących się

przetwórstwem drewna (produkcja stolarki okiennej, tartaki), zaś 26 zajmujące się budownictwem.

8.4 Turystyka i wypoczynek

W obrębie gminy Rutki znajdują się tereny o wybitnych walorach turystycznych i wypoczynkowych. Dolina Narwi to doskonały rejon do uprawiania turystyki i sportów wodnych. Narew jest jednym z piękniejszych szlaków kajakowych w Polsce. Biebrzański Park Narodowy, Narwiański Park Narodowy i Łomżyński Park Krajobrazowy, znajdujące się w bezpośrednim sąsiedztwie gminy stanowią doskonałą bazę turystyki edukacyjnej. Znajdujące się w obrębie gminy zalewane łąki, starorzecza i turzycowiska posiadają wyjątkowe walory ornitologiczne, umożliwiające obserwowanie wielu rzadkich gatunków ptaków takich jak: batalion, rożeniec czy biegus zmienny.

Potencjał do rozwoju funkcji turystycznej stanowią też obiekty o wybitnym znaczeniu jako zabytki architektoniczno-historyczne, jak np. kościół z XVI wieku w Rutkach.

8.5 Struktura władania gruntami

Według Wydziału Geodezji i Kartografii Urzędu Powiatowego w Zambrowie, struktura władania gruntami na terenie gminy Rutki w 2003 roku przedstawiała się następująco:

L.p.	Wyszczególnienie	Powierzchnia ogólna		Użytki rolne	
		ha	%	ha	%
1.	Grunty wchodzące w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	4566	22,81	4425	28,64
2.	Grunty Państwowego Gospodarstwa Leśnego	943	4,71	16	0,10
3.	Pozostałe grunty Skarbu Państwa	103	0,51	21	0,14
4.	Grunty gmin i związków międzygminnych	482	2,41	44	0,28
5.	Grunty gmin i związków międzygminnych przekazanych w użytkowanie wieczyste	3	0,01	0	0,00
6.	Grunty osób fizycznych	13703	68,45	10893	70,51
7.	Grunty kościołów	20	0,10	7	0,05
8.	Grunty powiatowego zasobu nieruchomości	96	0,48	6	0,04
9.	Grunty wojewódzkiego zasobu nieruchomości	35	0,17		0,00
10.	Inni użytkownicy	69	0,34	37	0,24
	Razem	20020	100	15449	100

Jak wynika z powyższego zestawienia zdecydowanie największy udział we władaniu gruntami mają rolnicy indywidualni (ponad 68%) oraz Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa (ponad 22%).

9. UWARUNKOWANIA PRAWNE

9.1 Parki Narodowe, Krajobrazowe, Rezerваты Przyrody, Obszary Chronionego Krajobrazu

Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi utworzony został rozporządzeniem Wojewody Łomżyńskiego z dnia 10 grudnia 1994 r. W jego skład weszły: zachowane prawie w naturalnym stanie dolina Narwi na odcinku Pątnica - Bronowo i jej strefa krawędziowa. Ochronie podlegają tutaj unikatowe walory krajobrazowe, przyrodnicze, poznawcze i estetyczne doliny i jej otoczenia. Łączna powierzchnia objęta ochroną wynosi 19 664 ha, z czego 7353,5 ha stanowi zasadniczą część Parku, a 12310,5 ha tworzy jego strefę ochronną (otulinę).

Park położony jest w zachodniej części województwa podlaskiego, w powiecie łomżyńskim (gmina Łomża, Piątnica i Wizna). Otulina obejmuje też częściowo gminę Rutki w jej zachodniej części, w okolicach wsi: Gronostaje-Puszcza, Pruski Wielkie, Kossaki-Nadbielne, Kossaki-Falki, Kalinówka-Wielobory. Powierzchnia otuliny na obszarze gminy wynosi ok. 1810 ha (SIP e-mapa).

Plan ochrony Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi zatwierdzony rozporządzeniem nr 11/03 Wojewody Podlaskiego z dnia 24 kwietnia 2003 r. przewiduje szereg uwarunkowań obowiązujących na terenie parku oraz jego otulinie. Są to:

- zachowanie dotychczasowych sposobów użytkowania terenu,
- zachowaniu i modernizowaniu istniejących obiektów kubaturowych,
- zakazie stosowania chemicznych środków ochrony roślin I klasy toksyczności,
- dostosowanie współczesnej zabudowy do tradycyjnego budownictwa na tym terenie, w zakresie skali i bryły zabudowy oraz stosowania materiału budowlanego (cegła, drewno, kamień),
- stosowaniu nawozów organicznych oraz mineralnych o wysokim stopniu aktywności sorpcji glebowej i roślinnej, w celu przeciwdziałaniu ich wymywaniu przez opady,
- zalesianiu terenów nieprzydatnych rolniczo, z dostosowaniem składu gatunkowego do występujących uwarunkowań przyrodniczych,
- prowadzenia gospodarki leśnej ukierunkowanej na dostosowaniu składu gatunkowego właściwego dla występujących siedlisk,
- zachowaniu wyróżniających się elementów krajobrazotwórczych, charakterystycznych dla regionu,
- zakazie organizacji rajdów samochodowych i motokrosowych.

Ponadto w Planie zawarte są wnioski do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

- uporządkowanie gospodarki ściekowej, szczególnie w miejscowościach położonych na skraju doliny Narwi. Odprowadzanie nieoczyszczonych ścieków bytowych do wód doliny Narwi jest niedopuszczalne i szkodliwe dla przyrody Parku. Systemy oczyszczające należy opierać na oczyszczalniach przydomowych lub grupowych, eliminując zbiorniki do magazynowania ścieków,
- wszystkie formy nowego budownictwa należy lokalizować w obrębie istniejących terenów wiejskiego zainwestowania lub w jego bezpośrednim sąsiedztwie. Dostosowanie nowej

zabudowy do architektury regionu (wysokość dwie - trzy kondygnacje – u podnóża skarpy dwie kondygnacje, dachy dwuspadowe z pokryciem dachówką ceramiczną lub materiałami dachówko podobnymi),

- stosowanie proekologicznych nośników energii cieplnej (gaz, olej, prąd, drewno),
- wprowadzenie zakazu pozyskiwania kruszywa naturalnego ze skarp i dna doliny, wyznaczając kopalnie udokumentowanych złóż kruszywa na wysoczyźnie,
- wprowadzenie zakazu zasypywania doliny celem poszerzenia bądź tworzenia nowych siedlisk pod zabudowę,
- zlikwidowanie wszystkich wysypisk i wyposażenie każdej miejscowości w kontenery do gromadzenia odpadów, które następnie należy wywozić na odpowiednio urządzone składowisko,
- wprowadzenie zakazu lokalizacji ferm bezściółkowych i ferm zwierząt futerkowych w strefie zalewowej,
- wprowadzenie zakazu rozlewania gnojowicy, w tym także rolniczego jej wykorzystania w części zalewowej i krawędziowej obszaru Parku,
- wprowadzenie zakazu lokalizacji uciążliwych zakładów przemysłowych, których strefa uciążliwości wykracza poza granice działki,
- uwzględnienie ustaleń obowiązujących w poszczególnych strefach ochrony konserwatorskiej, archeologicznej, krajobrazowej i przyrodniczej.

Biebrzański Park Narodowy utworzony został na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 września 1993 r. Otulina Parku obejmuje część terytorium gminy Rutki **o powierzchni ok. 628 ha, położonego w dolinie Narwi, na północny-zachód od wsi Grądy-Woniecko (SIP e-mapa).**

Na obszarze Parku i jego otuliny zabrania się:

- wsypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości, innego zanieczyszczenia gleby, wód oraz powietrza
- zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków
- wydobywania skał, minerałów i torfu
- niszczenia gleb

Zakazy te nie dotyczą zabiegów ochronnych, hodowlanych i pielęgnacyjnych, w tym renaturyzacji stosunków wodnych.

W Planie Ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego, za główne cele dotyczące zagospodarowania przestrzennego obszaru Parku i jego otuliny uznano:

- zapewnienie ochrony obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz pełniących funkcje ekologiczne,
- zapewnienie służbom parku narodowego terenów i obiektów budowlanych niezbędnych do realizacji ich zadań,
- zapewnienie terenów, obiektów budowlanych i innych urządzeń niezbędnych do udostępniania parku dla turystyki.

Włączenie Biebrzańskiego Parku Narodowego do Spisu Obszarów Wodno-Błotnych o Międzynarodowym Znaczeniu stanowiącego załącznik do Konwencji o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa

wodnego, sporządzone w Ramsar 2 lutego 1971 r., stwarza obowiązek respektowania art. 3 tej Konwencji, zgodnie z którym plany opracowywane i realizowane w państwach będących stronami Konwencji powinny sprzyjać utrzymaniu obszarów wodno-błotnych zamieszczonych w spisie.

Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 23 listopada 1967 roku zostały utworzone rezerwaty ściśle Bagno Wizna I i Bagno Wizna II.

Torfowiskowe rezerwaty przyrody „Bagno Wizna I” o powierzchni 36,5 ha i „Bagno Wizna II” o powierzchni 79,63 ha powstały w czasie meliorowania terenów bagiennych, dla ochrony torfowiska wysokiego ze stanowiskami rzadko spotykanych gatunków roślin, takich jak: miodokwiat krzyżowy, gnidosz królewski, brzoza niska i wierzba lapońska. W efekcie zmian warunków wodnych rośliny te, oprócz brzozy w zasadzie wyginęły. W pokrywie roślinnej dominuje pokrzywa zwyczajna i przytulia czepna.

Obecnie za cel ochrony rezerwatów podaje się zachowanie fragmentu torfowiska niskiego do celów badawczych i obserwacji procesów dynamicznych zachodzących w fitocenozach torfowisk niskich.

Artykuł 36 ustawy o ochronie przyrody z 16 października 1991 roku zakazuje w parku narodowym i rezerwacie przyrody budowy i rozbudowy obiektów i urządzeń z wyjątkiem służących celom parku lub rezerwatu ora związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego i leśnego.

Artykuł 73 ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska zabrania:

- budowy lub rozbudowy obiektów wpływających szkodliwie na środowisko na obszarach, które wymagają szczególnej ochrony, jak: parki narodowe, rezerwaty przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu
- wznoszeniu w pobliżu rzek, krajobrazowych punktów widokowych lub na terenach o szczególnych walorach krajobrazowych obiektów budowlanych, naruszających walory krajobrazowe środowiska i uniemożliwiających zwierzętom dziko żyjącym dostęp do wód
- budowy napowietrznych i podziemnych linii kablowych oraz linii komunikacyjnych i innych urządzeń liniowych w sposób niezapewniający zachowania walorów krajobrazowych środowiska oraz ochrony przed szkodliwym wpływem dla środowiska.

Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 Bagno Wizna PLB 200005 wyznaczony został rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 października 2008 r., zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 198, poz. 1226). W granicach gminy Rutki obszar Natura 2000 Bagno Wizna obejmuje powierzchnię 7373 ha.

Bagno Wizna stanowi rozległe i płaskie, w większości silnie zatorfione obniżenie terenu, w którym torfowiska niskie zajmują ok.70% powierzchni ostoi i zostały w całości zmeliorowane w latach 60-tych ubiegłego wieku na potrzeby rolnictwa. Zachodnia jej część jest regularnie zalewana wodami rzecznyymi. Dominują tu zbiorowiska turzycowe, a na obrzeżach występują zbiorowiska wysokich ziołorośli. Torfowiska niezalewane są porośnięte głównie trawami, lokalnie z większą domieszką turzyc i ziołorośli. Większość otwartych środowisk Bagna Wizna jest użytkowana rolniczo. W dolinie madowej i na torfowisku są to łąki kośne i pastwiska, a na

mineralnych wyniesieniach – pola uprawne. Dominują w nich drzewostany olszowe i brzożowe w średnich klasach wieku.

W ostoi stwierdzono występowanie co najmniej 37 gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Liczebności 9 gatunków mieszczą się w kryteriach wyznaczania ostoi ptaków wprowadzonych przez BirdLife International. Ponadto 17 z wymienionych gatunków zostało zamieszczonych na liście ptaków zagrożonych w Polskiej czerwonej księdze zwierząt. Bagno Wizna jest jedną z 10 najważniejszych ostoi błotniaka łąkowego, kropiatki, derkacza, bataliona, dubelta, rybitwy białoczelnej, rybitwy białowąsej i rybitwy czarnej oraz wodniczki.

Obszar Natura 2000 Bagno Wizna posiada plan zadań ochronnych, w którym określono cele, kierunki i zasady gospodarowania terenów (Zarządzenie Nr 26/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Bagno Wizna PLB200005 (Dz. Urz. Woj. Podl. poz. 4631 z późniejszą zmianą z 5 grudnia 2018 r. - Dz. Urz. Woj. Podl. 2018 poz. 4892).

Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Dolina Biebrzy” PLH 200008 (Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 14 stycznia 2022 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Dolina Biebrzy PLH200008 - Dz. U. 2022 poz. 362)

Obszar Natura 2000 Dolina Biebrzy w obrębie gminy Rutki zajmuje powierzchnię 628 ha i pokrywa się z granicami części otuliny Biebrzańskiego Parku Narodowego.

9.2 Korytarze ekologiczne

Utrzymaniu spójności systemu przyrodniczego służy sieć korytarzy ekologicznych, które tworzą cieki i zbiorniki wodne, tereny leśne, zakrzaczone i podmokłe z naturalną roślinnością o przebiegu liniowym (pasowym), położone pomiędzy płatami obszarów siedliskowych.

Korytarze ekologiczne umożliwiają przemieszczanie się organizmów oraz ich wzajemne kontakty oraz zapewniają zwierzętom odpowiednie warunki do przemieszczania się, dając możliwość schronienia i dostęp do pokarmu. Są niezwykle ważne ze względu na fragmentację środowiska wskutek działalności człowieka i przekształcenia powierzchni ziemi.

Zgodnie z Planem zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego (Uchwała Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r.) przez obszar gminy Rutki przebiegają trzy korytarze stanowiące elementy sieci ekologicznej regionu:

- korytarze główne (elementy o znaczeniu kontynentalnym):
 - GKPn-7 Przełomowa Dolina Narwi, obejmujący tereny bagien wiźnieńskich w północnej części gminy,
 - GKPn-23A Przełomowa Dolina Narwi - Dolina Górnej Narwi, w obrębie którego leży zachodnia część gminy,
- korytarz uzupełniający (element o znaczeniu krajowym):
 - KPn-23B Bagienna Dolina Narwi – Przełomowa Dolina Narwi, w zasięgu którego położona jest południowo-wschodnia część gminy.

Korytarze ekologiczne dla prawidłowego funkcjonowania muszą być pozbawione barier ekologicznych; obecność barier utrudnia lub całkowicie hamuje przemieszczanie się gatunków, którym korytarz powinien służyć.

9.3 Obiekty chronione na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Spośród zabytków znajdujących się w ewidencji zabytków z terenu gminy 3 są wpisane do rejestru zabytków: kościół parafialny i część cmentarza rzymskokatolickiego w Rutkach oraz stanowisko archeologiczne - osada kultury niemeńskiej w Grądach Woniecko.

Obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków objęte są ochroną konserwatorską na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz 1668). Wszelkie prace przy obiektach i na terenach zabytkowych oraz w ich bezpośrednim otoczeniu mogą być prowadzone po uzyskaniu stosownego pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków. Wymóg uzyskania pozwolenia wkracza również dokonywania podziałów zabytku, prowadzenia badań archeologicznych i architektonicznych oraz podejmowania innych działań, które mogłyby wpłynąć na naruszenie substancji zabytkowej lub wygląd zabytku.

Wykaz obiektów z terenu gminy znajdujących się w ewidencji zabytków przedstawiono w punkcie 3.2.

9.4 Strefy wokół obiektów chronionych lub uciążliwych dla środowiska

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z 5 listopada 1991 r. w sprawie zasad ustanawiania stref ochronnych źródeł i ujęć wody (Dz. U. Nr 116, poz. 504), wszystkie ujęcia wody służące do zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę pitną i do potrzeb domowych oraz do produkcji artykułów żywnościowych i farmaceutycznych powinny mieć ustanowione strefy ochrony pośredniej. Dla terenów ochrony pośredniej rozporządzenie wymienia 16 możliwych zakazów w ich użytkowaniu. Wg informacji otrzymanych z Powiatowej Stacji Sanitarno - Epidemiologicznej, na terenie gminy Rutki wszystkie ujęcia posiadają strefy ochrony bezpośredniej.

9.5 Lasy ochronne

Lasy ochronne tworzone są na podstawie Ustawy o lasach z 28 września 1991 roku, w drodze decyzji Ministra Ochrony Środowiska - w odniesieniu do lasów państwowych, lub decyzji starosty - w odniesieniu do pozostałych lasów. W lasach ochronnych prowadzi się gospodarkę na bardziej ekstensywnych i przyjaznych dla środowiska zasadach, zgodnie z którymi, między innymi preferowane są naturalne odnowienia lasu, ograniczona jest regulacja stosunków wodnych, struktura gatunkowa kształtowana jest zgodnie z warunkami siedliskowymi, ograniczone do minimum jest stosowanie zrębów zupełnych i ograniczony może być dostęp dla ludności.

Na obszarze gminy Rutki nie ustanowiono żadnych lasów ochronnych.

10. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE ROZWOJU GMINY

Poza uwarunkowaniami opisanymi w poprzednich rozdziałach, podstawowym uwarunkowaniem zewnętrznym rozwoju przestrzennego gminy będzie sytuacja społeczno-ekonomiczna kraju i związane z tym możliwości prowadzenia przez rząd aktywnej polityki rolnej, zmierzającej do wspierania działań rolników indywidualnych, zwłaszcza w zakresie modernizacji i intensyfikacji produkcji rolnej oraz zmniejszaniu bezrobocia obszarów wiejskich.

11. BILANS TERENÓW PRZEZNACZONYCH POD ZABUDOWĘ

11.1. Wnioski sformułowane na podstawie analiz ekonomicznych, środowiskowych, społecznych oraz prognoz demograficznych

W wyniku przeprowadzonych analiz z zakresu sytuacji ekonomicznej, społecznej gminy, uwarunkowań wynikających ze stanu jej środowiska przyrodniczego a także przemian demograficznych sformułowano poniższe wnioski.

Wnioski wynikające z analizy ekonomicznej:

- 1) Obserwacja i analiza podstawowych wskaźników gospodarczych oraz wartości prognozowanych wskazuje na pewne wyhamowanie tempa rozwoju gospodarczego gminy w perspektywie najbliższej przyszłości, jednakże przy ciągłym zachowaniu ogólnej tendencji wzrostu gospodarczego.
- 2) Wzrost liczby podmiotów gospodarczych wskazuje na rozwój przedsiębiorczości w gminie przyczyniający się do spadku poziomu bezrobocia i generujący wzrost dochodów podatkowych do budżetu gminy. Z punktu widzenia planistycznego oznacza to konieczność zwiększenia przeznaczenia terenów pod działalność przemysłowo – usługową, z jednoczesnym uwzględnieniem nowych uwarunkowań przestrzennych gminy wynikających między innym z rozwoju jej układu komunikacyjnego (przebieg drogi ekspresowej S8).
- 3) Rozwój funkcji usługowej pociąga za sobą zmiany również w strukturach mieszkaniowych gminy, co należy mieć na uwadze podczas sporządzania opracowań planistycznych.

Wnioski wynikające z analizy środowiskowej:

- 1) Północna część gminy Rutki cechuje się silnymi uwarunkowaniami przyrodniczymi ograniczającymi rozwój budownictwa na tych terenach.
- 2) Pozostałą przestrzeń gminy stanowią tereny o dogodnych warunkach środowiskowych do rozwoju przestrzennego zabudowy.

Wnioski wynikające z analizy społecznej:

- 1) Wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania, przeciętnej liczby izb w mieszkaniu, poprawa wyposażenia mieszkań w urządzenia sieciowe infrastruktury technicznej wskazują na coraz lepsze warunki mieszkaniowe mieszkańców gminy.
- 2) Z uwagi na charakter gminy liczba podmiotów świadczących usługi podstawowe wewnątrz gminy jest ograniczona. Poprawa dostępności komunikacyjnej do większych ośrodków w regionie zapewnia mieszkańcom łatwiejszy dostęp do usług również o charakterze

ponadpodstawowym. Należy dążyć do większego ożywienia gospodarczego w gminie poprzez zwiększenie roli usług i produkcji.

- 3) Należy prowadzić działania zmierzające do sukcesywnej rozbudowy sieci infrastruktury technicznej w gminie, z uwzględnieniem w pierwszej kolejności istniejących obszarów zwartej zabudowy.

Wnioski wynikające z analizy sytuacji demograficznej:

- 1) Dane demograficzne wskazują na stopniowy spadek liczby ludności w gminie, wynikający między innymi z ujemnych wskaźników przyrostu naturalnego oraz salda migracji.
- 2) Wartości prognozowane zakładające utrzymanie dotychczasowych trendów demograficznych w gminie wskazują osiągnięcie liczby jej mieszkańców w roku 2051 na poziomie ok. 3800 osób.

11.2. Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy

Gmina Rutki jest gminą o charakterze wiejskim. W strukturze jej zasobów mieszkaniowych zdecydowanie dominują budynki mieszkalne wolnostojące realizowane przede wszystkim w ramach zabudowy zagrodowej oraz w mniejszym zakresie w ramach zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. W przestrzeni gminy rozwija się również zabudowa produkcyjno-usługowa realizowana łącznie lub rozdzielnie, a zabudowa usługowa także jako funkcja uzupełniająca budownictwo mieszkaniowe. Pozostałe funkcje terenów występują w bardzo ograniczonym zakresie, w tym przede wszystkim w miejscowościach Rutki-Kossaki oraz Grądy-Woniecko i nie zostały uwzględnione w niniejszej analizie.

Wyniki narodowego spisu powszechnego z 2021 roku wskazują, iż w gminie Rutki zlokalizowanych jest 1 619 lokali mieszkalnych, w tym 1 454 lokale zamieszkałe oraz 165 pustostanów. Wskaźniki mieszkaniowe określają natomiast:

- przeciętną powierzchnię użytkową 1 mieszkania – 99,3 m²,
- przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania na 1 osobę – 31,0 m² oraz
- przeciętną liczbę osób na 1 mieszkanie – 3,08.

W odniesieniu do poziomu regionalnego oraz krajowego przytoczone wskaźniki wskazują, iż w gminie Rutki dominują duże budynki mieszkalne jednorodzinne stanowiące najczęściej element siedliska rolniczego, zamieszkiwane bardzo często przez wielopokoleniowe rodziny, co jest zjawiskiem powszechnym na terenach wiejskich. Niestety wspólne mieszkanie wielopokoleniowej rodziny sprawia, że gmina cechuje się dość wysokim wskaźnikiem przeludnienia.

W tabeli poniżej zestawiono przybliżoną powierzchnię użytkową budynków mieszkalnych realizowanych w drodze zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zabudowy zagrodowej oraz powierzchnię użytkową zabudowy produkcyjno-usługowej (realizowanej łącznie lub rozdzielnie) w odniesieniu do poszczególnych miejscowości w gminie. W przeprowadzonych obliczeniach założono uśrednioną powierzchnię użytkową lokalu mieszkalnego – 99,3 m², przeciętną powierzchnię działki budowlanej przeznaczonej w części pod budynek mieszkalny w zabudowie zagrodowej oraz mieszkaniowej jednorodzinnej – 2 500 m² oraz indywidualne

podejście w kontekście zabudowy produkcyjno-usługowej ze względu na ograniczoną liczbę tego typu obiektów w przestrzeni gminy.

Istniejące zainwestowanie terenów wyrażone w powierzchni użytkowej zabudowy

Lp.	Miejscowości	Powierzchnia użytkowa wyrażona w m ²		
		Funkcje zabudowy		
		Ogółem	Zabudowa mieszkaniowa (zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna + zabudowa zagrodowa)	Zabudowa produkcyjno – usługowa (funkcje realizowane łącznie lub rozdzielnie)
	Ogółem	208 400	163 500	44 650
1.	Czochanie-Góra	2 300	2 300	-
2.	Dębniki	4 850	4 850	-
3.	Dobrochy	1 400	1 400	-
4.	Duchny-Wieluny	6 650	6 650	-
5.	Górskie Ponikły-Stok	5 300	2 800	2 500
6.	Grądy-Woniecko	21 350	8 350	13 000
7.	Gronostaje-Puszcza	3 100	3 100	-
8.	Jawory-Klepacze	4 850	4 850	-
9.	Kalinówka-Basie	5 800	5 400	400
10.	Kalinówka-Bystry	3 400	3 400	-
11.	Kalinówka-Wielobory	2 100	1 500	600
12.	Kałęczyn-Walochy	3 100	2 800	300
13.	Kołomyja	6 050	4 850	1 200
14.	Kołomyjka	3 500	3 400	100
15.	Kossaki-Falki	3 250	2 400	850
16.	Kossaki-Nadbielne	4 400	4 400	-
17.	Kossaki-Ostatki	2 100	2 100	-
18.	Mężenin	19 300	13 500	5 800
19.	Mieczki	1 900	1 900	-
20.	Modzele-Górki	1 600	1 600	-
21.	Nowe Zalesie	1 400	1 400	-
22.	Nowe Zambrzyce	1 500	1 500	-
23.	Nowy Tartak	1 500	1 500	-
24.	Olszewo-Przyborowo	1 800	1 800	-
25.	Ożarki-Olszanka	3 800	3 600	200
26.	Ożary Wielkie	9 700	9 350	350
27.	Pęsy-Lipno	1 400	1 400	-
28.	Pruski Wielkie	4 000	3 400	600
29.	Rutki-Kossaki	36 850	21 350	15 500
30.	Rutki-Jatki	1 300	1 300	-
31.	Stare Zalesie	1 500	1 500	-
32.	Stare Zambrzyce	1 600	1 600	-
33.	Szłasy-Lipno	4 300	4 100	200
34.	Szłasy-Łopienite	2 600	2 400	200
35.	Szłasy-Mieszki	2 200	2 200	-
36.	Śliwowo-Łopienite	6 000	4 800	1 200

37.	Światki-Wiercice	2 100	2 100	-
38.	Wybrany	3 900	3 900	-
39.	Zambrzyce-Jankowo	1 600	1 600	-
40.	Zambrzyce-Kapusty	4 900	4 400	500
41.	Zambrzyce-Króle	4 250	3 100	1 150
42.	Zambrzyce-Plewki	3 900	3 900	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie podkładu ortofotomapy, danych ewidencyjnych oraz informacji uzyskanych z urzędu gminy

Prognozy demograficzne w perspektywie najbliższych 30 lat zakładają zdecydowany spadek liczby ludności w gminie z poziomu – ok. 5400 osób w roku 2021 do poziomu ok. 3800 osób w 2051 roku. Ogólnie obserwowane w naszym kraju zjawisko niekorzystnych przemian demograficznych w gminach wiejskich cechuje się jeszcze większym nasileniem.

Procesy demograficzne nie są jednakże jedynym czynnikiem, który powinno się poddać analizie w kontekście prognozowanego zapotrzebowania na zabudowę mieszkaniową. Należy bowiem założyć, iż w perspektywie przyszłości warunki mieszkaniowe ludności będą ulegały poprawie co będzie miało swój wyraz w obserwowanej tendencji zmiany wskaźników mieszkaniowych w tym między innymi:

- spadku przeciętnej liczby osób na 1 mieszkanie, oraz
- wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania.

Prognozowany spadek liczby ludności wraz z powolną tendencją wzrostu zasobów mieszkaniowych w gminie sprawią, iż w roku 2051 wskaźnik liczby osób na 1 mieszkanie powinien ukształtować się na poziomie ok. 2,60 os./mieszkanie osiągając w ten sposób wynik zbliżony do średniej w województwie. Oznacza to spadek o ok. 0,48 w porównaniu do obecnej wielkości wskaźnika - 3,08 os./mieszkanie.

Dalszy rozwój budownictwa mieszkaniowego w gminie realizowanego głównie w ramach zabudowy zagrodowej i zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz poprawa komfortu życia mieszkańców sprawią, iż należy zakładać także wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej lokalu mieszkalnego do poziomu ok 140 m² w 2051 roku.

Analiza aktualnej sytuacji mieszkaniowej w gminie wskazuje więc, iż mimo negatywnych tendencji demograficznych utrzymanie w przyszłości zasobów mieszkaniowych na obecnym poziomie nie pozwoli na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych ludności gminy w stopniu odpowiadającym zakładanym w przyszłości standardom mieszkaniowym.

Mając niniejsze na uwadze jak również niepewność procesów rozwojowych w przyszłości dopuszczających zwiększenie zapotrzebowania w stosunku do wyników analiz o nie więcej niż 30 % w tabeli nr 2 określono maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy.

Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę wyrażone w powierzchni użytkowej zabudowy w podziale na funkcje

Lp.	Miejscowości	Powierzchnia użytkowa wyrażona w m ²		
		Funkcje zabudowy		
		Ogółem	Zabudowa mieszkaniowa (zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna + zabudowa zagrodowa)	Zabudowa produkcyjno – usługowa (funkcje realizowane łącznie lub rozdzielnie)
	Ogółem	112 150	86 850	25 300
1.	Czochanie-Góra	1 250	1 250	-
2.	Dębniki	2 700	2 700	-
3.	Dobrochy	750	750	-
4.	Duchny-Wieluny	3 650	3 650	-
5.	Górskie Ponikły-Stok	3 000	1 600	1 400
6.	Grądy-Woniecko	4 600	4 600	-
7.	Gronostaje-Puszcza	1 700	1 700	-
8.	Jawory-Klepacze	2 700	2 700	-
9.	Kalinówka-Basie	4 700	3 000	1 700
10.	Kalinówka-Bystry	1 850	1 850	-
11.	Kalinówka-Wielobory	900	800	100
12.	Kałęczyn-Walochy	2 350	1 550	800
13.	Kołomyja	3 400	2 700	700
14.	Kołomyjka	2 150	1 850	300
15.	Kossaki-Falki	2 150	1300	850
16.	Kossaki-Nadbielne	2 400	2 400	-
17.	Kossaki-Ostatki	1 150	1 150	-
18.	Mężenin	10 500	6 500	4 000
19.	Mieczki	1 050	1 050	-
20.	Modzele-Górki	850	850	-
21.	Nowe Zalesie	750	750	-
22.	Nowe Zambrzyce	800	800	-
23.	Nowy Tartak	800	800	-
24.	Olszewo-Przyborowo	1 000	1 000	-
25.	Ożarki-Olszanka	3 200	2 000	1 200
26.	Ożary Wielkie	5 400	3 200	2 200
27.	Pęsy-Lipno	750	7 50	-
28.	Pruszki Wielkie	4 000	1 850	700
29.	Rutki-Kossaki	17 500	11 000	6 500
30.	Rutki-Jatki	700	700	-
31.	Stare Zalesie	800	800	-
32.	Stare Zambrzyce	850	850	-
33.	Szłasy-Lipno	3 300	2 100	1 200
34.	Szłasy-Łopienite	2 000	1 300	700
35.	Szłasy-Mieszki	1 200	1 200	-
36.	Śliwowo-Łopienite	3 850	2 600	1 250
37.	Światki-Wiercice	1 150	1 150	-
38.	Wybrany	2 150	2 150	-

39.	Zambrzyce-Jankowo	850	850	-
40.	Zambrzyce-Kapusty	3 600	2 400	1 200
41.	Zambrzyce-Króle	2 200	1 700	500
42.	Zambrzyce-Plewki	1 500	1 500	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych

Na potrzeby obliczeń do powyższej tabeli przyjęto orientacyjną powierzchnię użytkową lokalu mieszkalnego - 140 m². Dodatkowo uwzględniając niepewność procesów rozwojowych w przyszłości założono zwiększenie zapotrzebowania w stosunku do wyników analiz o 10%. Wyniki przeprowadzonych obliczeń mimo niekorzystnych trendów demograficznych wykazały istotne zapotrzebowanie na nową powierzchnię użytkową budynków mieszkalnych w przyszłości co znajduje swoje uzasadnienie przede wszystkim w coraz wyższych standardach lokali mieszkalnych.

Zabudowa produkcyjno-usługowa zazwyczaj rozwija się niejednostajnie. Bardzo trudnym zadaniem jest określenie trendów zmian oraz przyszłych kierunków rozwoju tej formy budownictwa. Rozmieszczenie obiektów produkcyjnych, usługowych zwłaszcza niezwiązanych bezpośrednio z rozwojem struktur mieszkaniowych cechuje się dużą nieprzewidywalnością.

Obecnie na terenie gminy Rutki wyłącznie niewielkie obszary mają charakter produkcyjny, usługowy lub produkcyjno-usługowy. Należy tutaj wymienić przede wszystkim tereny w miejscowościach: Rutki-Kossaki, Grądy-Woniecko oraz Mężenin. W pozostałych miejscowościach widoczne są zazwyczaj pojedyncze zakłady produkcyjne lub obiekty szeroko rozumianej działalności usługowej. Z uwagi na widoczne w przestrzeni gminy nowe uwarunkowania komunikacyjne (przebieg drogi ekspresowej S8) stwarzające dogodne warunki dla rozwoju tej formy zabudowy należy zakładać, iż w przyszłości liczba obiektów produkcyjno-usługowych może znacząco wzrosnąć. Szczególnie atrakcyjne pod tym kątem wydają się być tereny usytuowane wzdłuż pasa drogowego drogi ekspresowej najlepiej w stosunkowo niewielkiej odległości od węzła drogowego.

Z uwagi na charakter gminy Rutki i jej korzystne powiązania komunikacyjne założono, iż preferowana powierzchnia użytkowa obiektów produkcyjno-usługowych powinna odpowiadać ok. 25% powierzchni użytkowej budynków mieszkalnych. Na tej podstawie obliczono zakładane w przyszłości, maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę produkcyjno-usługową, wyrażone w powierzchni użytkowej tej zabudowy. Z uwagi na bardzo trudną ocenę przyszłych kierunków przestrzennych rozwoju zabudowy produkcyjno-usługowej założono kontynuację dotychczasowych trendów ze szczególnym zagęszczeniem tej formy budownictwa w miejscowościach Rutki-Kossaki oraz Mężenin.

11.3. Szacunkowa chłonność położonych na terenie gminy objętej studium obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostek osadniczych

Poprzez „obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej” należy rozumieć tereny skupionej zabudowy mieszkaniowej, mieszkaniowo-usługowej, produkcyjnej, usługowej, produkcyjno-usługowej wraz z obiektami infrastruktury

technicznej oraz terenami o innych funkcjach, uzupełniającymi strukturę funkcjonalno-przestrzenną danego obszaru, obejmującego działki budowlane usytuowane w stosunkowo niewielkich odległościach od siebie, posiadające dostęp do odpowiedniej infrastruktury komunikacyjnej i technicznej. „Chłonność” oznacza natomiast możliwość lokalizowania nowej zabudowy w obrębie tzw. „luk” w zwartej zabudowie poszczególnych jednostek osadniczych w gminie.

Obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rutki wskazuje w obrębie każdej jednostki osadniczej maksymalny zasięg zwartej zabudowy. Opracowanie określa przestrzenny zasięg zwartej zabudowy w sposób ogólny, nie dokonując różnicowania na poszczególne funkcje zabudowy. Oceniając więc w toku dalszych obliczeń możliwość lokalizowania nowej zabudowy w obrębie zwartej zabudowy poszczególnych jednostek osadniczych oszacowano powierzchnię użytkową ewentualnej, możliwej do zrealizowania nowej zabudowy bez podziału na funkcje zabudowy.

Na potrzeby przeprowadzanych obliczeń przyjęto założenia, iż:

- przeciętna powierzchnia działki budowlanej przeznaczonej pod zabudowę mieszkaniową (zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i zabudowa zagrodowa) wynosi – 2 500 m²,
- przeciętna powierzchnia użytkowa lokalu mieszkalnego wynosi – 140 m²,
- przeciętna powierzchnia działki budowlanej lub terenu przeznaczonego pod zabudowę produkcyjno-usługową (funkcje realizowane łącznie lub rozdzielnie) wynosi – 5 000 m²,
- powierzchnia użytkowa budynków produkcyjno-usługowych powinna odpowiadać 25% powierzchni użytkowej budynków mieszkalnych.

Wyniki dokonanych obliczeń przedstawiają zakładaną, orientacyjną powierzchnię użytkową możliwej do zrealizowania w obrębie danej jednostki osadniczej zabudowy mieszkaniowej i produkcyjno – usługowej wyrażoną w sposób łączny w poniższej tabeli.

Szacunkowa chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach poszczególnych jednostek osadniczych, wyrażona w powierzchni użytkowej zabudowy – zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rutki

Lp.	Miejscowości	Powierzchnia użytkowa wyrażona w m ²		
		Funkcje zabudowy		
		Ogółem	Zabudowa mieszkaniowa (zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna + zabudowa zagrodowa)	Zabudowa produkcyjno – usługowa (funkcje realizowane łącznie lub rozdzielnie)
	Ogółem	149 000		
1.	Czochanie-Góra	1 650	-	-
2.	Dębniki	3 400	-	-
3.	Dobrochy	1 300	-	-
4.	Duchny-Wieluny	4 200	-	-
5.	Górskie Ponikły-Stok	4 800	-	-
6.	Grądy-Woniecko	11 500	-	-
7.	Gronostaje-Puszcza	2 600	-	-
8.	Jawory-Klepacze	3 100	-	-

9.	Kalinówka-Basie	5 200	-	-
10.	Kalinówka-Bystry	2 500	-	-
11.	Kalinówka-Wielobory	1 800	-	-
12.	Kałęczyn-Walochy	3 900	-	-
13.	Kołomyja	5 200	-	-
14.	Kołomyjka	2 900	-	-
15.	Kossaki-Falki	2 500	-	-
16.	Kossaki-Nadbielne	3 100	-	-
17.	Kossaki-Ostatki	1 400	-	-
18.	Mężenin	15 800	-	-
19.	Mieczki	1 800	-	-
20.	Modzele-Górki	1 500	-	-
21.	Nowe Zalesie	800	-	-
22.	Nowe Zambrzyce	650	-	-
23.	Nowy Tartak	1 200	-	-
24.	Olszewo-Przyborowo	800	-	-
25.	Ożarki-Olszanka	2 500	-	-
26.	Ożary Wielkie	8 500	-	-
27.	Pęsy-Lipno	1 400	-	-
28.	Pruski Wielkie	2 200	-	-
29.	Rutki-Kossaki	23 000	-	-
30.	Rutki-Jatki	1 800	-	-
31.	Stare Zalesie	900	-	-
32.	Stare Zambrzyce	1 400	-	-
33.	Szlasy-Lipno	3 500	-	-
34.	Szlasy-Łopienite	1 200	-	-
35.	Szlasy-Mieszki	1 500	-	-
36.	Śliwowo-Łopienite	2 500	-	-
37.	Światki-Wiercice	1 000	-	-
38.	Wybrany	3 500	-	-
39.	Zambrzyce-Jankowo	1 200	-	-
40.	Zambrzyce-Kapusty	4 500	-	-
41.	Zambrzyce-Króle	4 000	-	-
42.	Zambrzyce-Plewki	800	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rutki, danych ewidencyjnych, podkładu ortofotomapy oraz informacji pozyskanych z urzędu gminy

11.4. Szacunkowa chłonność położonych na terenie gminy objętej studium obszarów przeznaczonych pod zabudowę w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

W niniejszym podrozdziale poddano analizie chłonność obszarów przeznaczonych pod zabudowę w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, innych niż obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach poszczególnych jednostek osadniczych.

Według danych statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego w 2021 roku na terenie Gminy Rutki obowiązywało 11 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego o łącznej powierzchni ok. 204 ha, co stanowiło zaledwie 1% powierzchni gminy. Dodatkowo należy nadmienić, iż znaczną część tej powierzchni stanowi miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego odcinka trasy linii elektroenergetycznej 400 kV (docelowo Narew-Łomża 400 kV) na terenie gminy Rutki, przebiegającej przez południową część gminy. Wśród pozostałych planów miejscowych obowiązują między innymi opracowania wskazujące przeznaczenie terenów pod działalność przemysłową z zakresu uboju zwierząt w obrębie miejscowości: Kalinówka-Wielobory, Kossaki-Falki, Śliwowo-Łopienite i Zambrzyce-Króle. Należy jednakże nadmienić, iż wskazane obszary przeznaczone pod zabudowę w drodze miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego położone są w obszarach zwartej zabudowy poszczególnych jednostek osadniczych w gminie i zostały uwzględnione w obliczeniach zawartych w poprzednim podrozdziale.

11.5. Porównanie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na nową zabudowę z chłonnością obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostek osadniczych oraz obszarów przeznaczonych pod zabudowę w planach miejscowych

Analiza porównawcza potrzeb inwestycyjnych w gminie z możliwością realizacji danych inwestycji w tzw. „lukach” w zwartej zabudowie poszczególnych jednostek osadniczych oraz na terenach przeznaczonych na cele inwestycyjne w drodze planów miejscowych pozwala na ustalenie czy wyznaczanie w obowiązujących dokumentach planistycznych nowych przestrzeni pod inwestycję jest uzasadnione.

Na podstawie przeprowadzonych obliczeń zawartych w poprzednich rozdziałach ustalono, iż maksymalne w skali gminy Rutki zapotrzebowanie na nową zabudowę nie przekracza sumy powierzchni użytkowej zabudowy możliwej do zrealizowania w obrębie zwartej zabudowy poszczególnych jednostek osadniczych, których maksymalny zasięg przestrzenny został wskazany w obowiązującym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Należy jednakże pamiętać, iż na potrzeby przeprowadzonych obliczeń przyjęto pewne założenia, które w mniejszym lub większym zakresie mogą odbiegać od stanu rzeczywistego w przyszłości. Wyznaczenie bowiem zarówno maksymalnego zapotrzebowania na nową zabudowę, jak również chłonności terenów uzależnione jest nie tylko od powierzchni tych terenów, lecz również zakładanych wskaźników intensywności zabudowy.

Stwierdza się, iż maksymalne w skali gminy Rutki zapotrzebowanie na nową zabudowę nie przekracza sumy powierzchni użytkowej zabudowy możliwej do zrealizowania na terenach zwartej zabudowy wyznaczonych w studium. Lokalizacja nowej zabudowy poza tymi obszarami wynika jednakże z bieżących wniosków składanych do Wójta Gminy Rutki o zmianę studium oraz nowych uwarunkowań w przestrzeni gminy – między innymi przebiegu drogi ekspresowej S8. Dodatkowo należy zaznaczyć, iż wyznaczone w zmianie suikzp tereny zabudowy produkcyjno-usługowej oraz zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami to w znacznej części obszary usytuowane w obrębie zwartej zabudowy poszczególnych jednostek osadniczych lub jej bezpośrednim sąsiedztwie co znacząco ogranicza negatywne zjawisko tzw. rozlewania się zabudowy. Usytuowanie zwłaszcza dużych zakładów produkcyjno-usługowych poza strefą

zabudowy mieszkaniowej z punktu widzenia między innymi negatywnych czynników środowiskowych jest jak najbardziej pożądane.

11.6. Możliwości finansowania oraz potrzeby inwestycyjne związane z realizacją nowej zabudowy

Uzbrojenie techniczne terenów przewidzianych w zmianie studium pod zabudowę przekracza obecne możliwości finansowe gminy Rutki. Realizacja zadań własnych Gminy w tym zakresie będzie się jednak odbywała etapowo, sukcesywnie w miarę posiadanych i pozyskiwanych ze źródeł zewnętrznych środków finansowych.

Wzrost możliwości finansowych Gminy jest uwarunkowany zwiększeniem wpływów własnych, w tym między innymi z tytułu podatku od nieruchomości, czy podatku dochodowego od osób fizycznych oraz prawnych. Stworzenie w przestrzeni Gminy optymalnych warunków do realizacji zabudowy produkcyjnej, usługowej lub produkcyjno-usługowej i prowadzenia w tym zakresie działalności gospodarczej jest również dużą szansą na poprawienie poziomu gminnego budżetu. Oznacza to więc, iż realizacja nowej zabudowy produkcyjno-usługowej i możliwy z tego tytułu wzrost wpływów z podatku od nieruchomości oraz podatku dochodowego to potencjalnie większe szanse na sfinansowanie w przyszłości uzbrojenia nowych terenów.

CZEŚĆ II
KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY RUTKI

SPIS TREŚCI

I. Kształtowanie struktury funkcjonalno - przestrzennej gminy	67
I.1 Obiektywne przesłanki zmian struktury - funkcjonalno-przestrzennej gminy	67
I.2 Ogólne kierunki zmian struktury funkcjonalno - przestrzennej gminy	69
I.3 Hierarchia sieci osadniczej	70
I.4 Zmiany struktury funkcjonalno-przestrzennej wybranych jednostek osadniczych	71
I.5 Kształtowanie lokalnego ładu przestrzenno – architektonicznego	74
I.6 Zasady lokalizacji wybranych typów funkcji i obiektów poza obszarami zwartej zabudowy	76
I.7 Kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej	77
I.8 Kształtowanie obszarów leśnych	77
I.9 Ochrona przed powodzią i osuwaniem się mas ziemnych	78
I.10 Ochrona walorów przyrodniczych i ich wykorzystanie dla potrzeb turystyki	78
I.11 Korytarze ekologiczne i zachowanie ich ciągłości	80
I.12 Ochrona dziedzictwa i krajobrazu kulturowego	81
I.13 Ochrona kopalin	82
I.14 Ochrona przed polem elektromagnetycznym	85
II. Zasady i kierunki rozwoju infrastruktury technicznej	85
II.1 Układ komunikacyjny	85
II.2 Regulacja stosunków wodnych	87
II.3 Zaopatrzenie w wodę	88
II.4 Gospodarka ściekowa	88
II.5 Gospodarka odpadami	89
II.6 Gospodarka ciepła	90
II.7 Zaopatrzenie w gaz	90
II.8 Elektroenergetyka	90
II.9 Telekomunikacja	92
II.10 Kierunki działań w zakresie obrony cywilnej	92
III. Instrumenty realizacji polityki przestrzennej	93
III.1 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	93
III.2 Decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu	95
III.3 Inwestycje celu publicznego	96
III.4 Opracowania tematyczne	97
III.5 Podatki i opłaty	97
III.6 Gospodarka gruntami	98
IV. Uzasadnienie rozwiązań przyjętych w zmianie studium	98

I. KSZTAŁTOWANIE STRUKTURY FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNEJ GMINY

I. 1 OBIEKTYWNE PRZESŁANKI ZMIAN STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY

1. Do najważniejszych obiektywnych czynników kształtujących zmiany w strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy Rutki będą należały:
 - tendencje demograficzne, kształtujące popyt na mieszkania dla nowych rodzin oraz na większość lokalnych usług publicznych,
 - tempo wzrostu zamożności mieszkańców, wpływające na decyzje o podejmowaniu inwestycji mieszkaniowych i ich charakterze,
 - popyt na tereny pod inwestycje związane z pozarolniczą działalnością gospodarczą,
 - **popyt na tereny pod działalność przemysłową polegającą na uboju zwierząt,**
 - **występowanie udokumentowanych złóż kruszywa naturalnego,**
 - wzrost natężenia ruchu samochodowego i przepisy o drogach publicznych, wymuszające przebudowę sieci komunikacyjnej na terenie gminy,
 - procesy ekonomiczne w dziedzinie rolnictwa i leśnictwa oraz polityka państwa wobec tych sektorów, wpływające na sposób użytkowania terenów niezainwestowanych, w tym na decyzje o zalesianiu najsłabszych gruntów rolnych,
 - polityka państwa w zakresie ochrony przyrody z jednej strony a z drugiej strony popyt na rozwój turystyki i rekreacji indywidualnej na terenach atrakcyjnych przyrodniczo,
 - **polityka państwa w zakresie elektroenergetyki.**
2. Dotychczasowe trendy demograficzne w gminie oraz prognozy demograficzne dla regionu pozwalają zakładać, że w ~~2030-2051~~ r.:
 - populacja gminy wyniesie ~~od 5700 do 6100 osób~~ **ok. 3800 osób,**
 - przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowych wyniesie ~~2,7~~ **2,6.**
3. Spadek liczby ludności będzie większy poza miejscowością gminną niż w samych Rutkach, gdzie, ~~w przypadku przemian zwiększających atrakcyjność zamieszkania~~ **tempo niekorzystnych przemian demograficznych będzie wolniejsze.**
4. Niezależnie od niekorzystnych tendencji demograficznych, stopniowy wzrost zamożności mieszkańców będzie skutkował decyzjami o budowie lub zakupie nowych mieszkań, co z jednej strony będzie prowadziło do poprawy wskaźników mieszkaniowych a z drugiej będzie wywoływało popyt na tereny przeznaczone pod inwestycje mieszkaniowe.
5. Przy założeniu, że w ~~2030 r.~~ **2051 r.** w gminie zostanie osiągnięty wskaźnik ~~2,7~~ **2,6** osoby/gospodarstwo domowe i, że osiągnięcie wskaźników:
 - 1,0 gospodarstwo domowe/mieszkanie,
 - ~~30 m²~~ 140 m² **przeciętnej** powierzchni użytkowej ~~mieszkania/osobę~~ **lokalu mieszkalnego,** oznacza pełne zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych, dla zaspokojenia perspektywicznych potrzeb mieszkaniowych gminy należy wybudować ~~400-550~~ **200 - 350** nowych mieszkań.
6. Przy efektywnym gospodarowaniu gruntami i dominacji zabudowy jednorodzinnej, zapotrzebowanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe wyniesie 60 – ~~80~~ **90** ha. Należy zakładać, że popyt na budownictwo mieszkaniowe będzie się skupiał w Rutkach- Kossakach

oraz pobliskim Mężeninie ze względu na największą w gminie atrakcyjność zamieszkania (koncentracja usług publicznych i niepublicznych, dogodne powiązania komunikacyjne).

7. Z punktu widzenia inwestycji gospodarczych, bardzo silnym atutem gminy Rutki jest położenie przy drodze **ekspresowej nr S8 krajowej na odcinku** Warszawa - Białystok. Pozostałe uwarunkowania, takie jak wielkość lokalnego rynku zbytu i poziom kwalifikacji siły roboczej nie sprzyjają rozwojowi produkcji pozarolniczej, co oznacza, że zapotrzebowanie na tereny pod inwestycje gospodarcze będzie stosunkowo niewielkie, przy czym będzie ono dodatkowo osłabiane przez fakt, że istniejące zainwestowane tereny przemysłowo-składowe w Rutkach Kossakach i Grądach Woniecko nie są w pełni wykorzystywane. Obiektywnie najbardziej atrakcyjnymi terenami pod inwestycje gospodarcze **będą są** tereny w położone w pobliżu istniejącego uzbrojenia oraz **projektowanego istniejącego** węzła „Mężenin” umożliwiającego wjazd na drogę **ekspresową nr S8**.
8. Wzrost natężenia ruchu samochodowego oraz obowiązujące przepisy wymusiły **z** ~~w najbliższych latach~~ modernizację najważniejszych dróg na terenie gminy. **w tym** przebudowę drogi nr 8 do parametrów drogi ekspresowej (klasa S). Dla gminy ~~będzie to~~ oznaczało to między innymi likwidację wszystkich istniejących skrzyżowań z drogą nr **S8**, na którą wjazd ~~będzie~~ zapewniał jedynie węzeł „Mężenin”. Okoliczność ta istotnie zmieniła cały układ komunikacyjny w gminie, a poruszanie się pomiędzy południową a północną stroną drogi nr **S8 stało się** ~~będzie~~ znacznie bardziej utrudnione. ~~niż obecnie~~.
9. W gminie Rutki, jako użytki rolne klasy V i VI sklasyfikowano 34% użytków rolnych (47% gruntów ornych i 21% użytków zielonych). W Polsce odsetek użytków rolnych klasy VI i VI wynosi również 34%. Z kolei lesistość gminy wynosi niecałe 18% natomiast kraju - 29%. Należy zakładać, że mechanizmy rynkowe w powiązaniu z polityką rolną i polityką ekologiczną państwa w perspektywie spowodują znaczny wzrost lesistości gminy, przy czym pod zalesienia przeznaczone zostaną przede wszystkim najłabsze grunty orne w południowej części gminy, często sąsiadujące z istniejącymi lasami lub wręcz stanowiące enklawy na terenach leśnych.
10. Niewątpliwie największą atrakcją turystyczną gminy jest dolina Narwi, która może przyciągać nie tylko turystów, ale i osoby zainteresowane posiadaniem działek letniskowych w atrakcyjnych przyrodniczo miejscach. Ponieważ lokalizacja nowych terenów zabudowy letniskowej bezpośrednio nad rzeką jest niemożliwa ze względów formalnych (tereny chronione) jak i praktycznych (bardzo duże zagrożenie powodziowe), popyt na budownictwo letniskowe i związane z usługami turystycznymi będzie się przypuszczalnie koncentrował w Grądach Woniecko, jako wsi położonej najbliżej rzeki. Wielkość tego popytu będzie zależała w dużej mierze od sposobu rozwiązania problemów strukturalnych tej miejscowości. ***W celu podniesienia atrakcyjności powyższych terenów oraz realizację przekształcenia miejscowości Grądy Woniecko w miejscowość o charakterze turystycznym, wyznacza się tereny rekreacyjno-sportowe, oznaczone symbolem US na Mapie 2.***

I.2 OGÓLNE KIERUNKI ZMIAN STRUKTURY FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNEJ GMINY

1. Powiększanie obszarów zwartej zabudowy istniejących jednostek osadniczych.
Wyznaczony na Mapie 2 maksymalny zasięg obszarów zwartej zabudowy zabezpiecza rezerwy terenowe daleko większe niż wynikałoby to z obiektywnych potrzeb gminy, co zapewnia odpowiednią elastyczność przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Ustalenia studium dotyczące maksymalnego zasięgu zwartej zabudowy nie powinny jednak stanowić pretekstu do rozrutnego gospodarowania gruntami - sporządzając plany i decyzje należy, w ustalonych w studium granicach, dążyć do zainwestowania w pierwszej kolejności terenów najłatwiejszych do uzbrojenia, położonych na najstabszych gruntach i posiadających najniższe walory przyrodnicze.
2. Przebudowa sieci dróg na terenie gminy
~~Kluczową zmianą będzie przebudowa dróg drogi nr 8, pociągająca za sobą istotne zmiany całego układu komunikacyjnego gminy.~~ Projektowany układ dróg publicznych przedstawia Mapa 2, przy czym na Mapie nie uwzględniono w pełni sieci dróg w granicach obszarów zwartej zabudowy - wytyczenie dróg na tych terenach będzie przedmiotem miejscowych planów, decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o lokalizacji celu publicznego. Drogi nr **S8** i 679 już obecnie są uciążliwe, a hałas przez nie powodowany będzie się w przyszłości nasilał. Dlatego, o ile szczegółowe analizy nie wykażą takiej możliwości, w wyznaczonych na Mapie 2 strefach uciążliwości dróg nie należy lokalizować funkcji mieszkalnej.
3. Koncentracja funkcji ~~produkcyjnych~~ **przemysłowych, usługowych i mieszkaniowych**
Projektuje się koncentrację funkcji ~~produkcyjnych~~ **przemysłowo-usługowych**, na terenach wyznaczonych na Mapie 2, przede wszystkim w pobliżu węzła drogowego Mężenin **oraz na południe od miejscowości gminnej Rutki-Kossaki**, w strefie potencjalnej uciążliwości hałasu komunikacyjnego związanego z drogami **S8** i 679. Na terenach koncentracji funkcji ~~produkcyjnych~~ **przemysłowo-usługowych** oraz w orientacyjnie wyznaczonej na Mapie 2 strefie uciążliwości zakładu utylizacyjnego w miejscowości Górskie Ponikły Stok należy w miarę możliwości unikać lokalizacji nowej zabudowy mieszkalnej. W sumie, obszary koncentracji funkcji ~~produkcyjnych~~ **przemysłowo-usługowych** zajmują około ~~90~~ **50** ha.

Wyznacza się tereny przeznaczone pod zabudowę:

- przemysłową polegającą na uboju zwierząt na działkach:
 - Nr 55/1, 55/2 oraz Nr 37/1, 37/2, położonych na terenie miejscowości Kalinówka Wielobory,
 - Nr 81/2, 82, 83, położonych na terenie miejscowości Kossaki Falki,
 - Nr 34, 35, 36, 37, położonych na terenie miejscowości Śliwowo - Łopienite,
 - Nr 127 położonej na terenie miejscowości Zambrzyce-Króle,
- **przemysłowo-usługową na działkach:**
 - **Nr 107/260, 107/261, 107/262, 107/272 w obrębie Grądy Woniecko,**
 - **Nr 107/248 w obrębie Grądy Woniecko,**
 - **Nr 467/5, 468, 469, 507/2, 511, 512/2, 513, 514/2, 515, 516/2, 517/2, 519/2, 520/2, 521 w obrębie Mężenin,**

- Nr 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320/1, 320/2, 321, 322, 323, 324, 326, 327/2, 328/2, 329/3, 330/2, 331/2, 333/2 w obrębie Mężenin,
- przemysłową na działkach Nr 612/3 i 612/4 w obrębie Mężenin,
- zabudowę mieszkaniową jednorodzinną z usługami na działkach Nr 615/23 i 616/4 w obrębie Rutki,
- tereny rekreacyjno-sportowe na działkach Nr 79/337 i Nr 79/284 w obrębie Grądy Woniecko.

4. Powiększanie lesistości gminy.

Należy dążyć do osiągnięcia docelowej lesistości 25 - 30%, co będzie wymagało zalesienia 1400 - 2400 ha najłabszych gruntów, szczególnie na glebach mineralnych w południowej części gminy.

~~W związku z zapewnieniem ochrony środowiska w działaniach inwestycyjnych, należy wyłączyć tereny zalesione z przeznaczeniem pod eksploatację kruszywa naturalnego~~

5. Ochrona gruntów organicznych, kopalin i dolin rzecznych

Na Mapie 2 wyznaczono obszary, na których wprowadza się zakaz lokalizacji obiektów kubaturowych. Są to:

- obszary występowania gruntów organicznych i złóż torfu,
- obszary perspektywnego występowania kopalin,
- tereny zalewowe doliny Narwi,
- doliny mniejszych cieków wodnych.

Zakaz ten podyktowany jest względami ochrony gleb i ich zdolności retencyjnych, ochrony bioróżnorodności, racjonalizacji gospodarki kopalinami oraz ochrony przeciwpowodziowej.

I.3 HIERARCHIA SIECI OSADNICZEJ

1. Kształtując sieć osadniczą obszaru planistycznego należy uwzględnić potrzebę zapewnienia mieszkańcom odpowiedniego dostępu do usług, w tym usług sektora publicznego. Rutki są naturalnym wielofunkcyjnym ośrodkiem obsługi ludności gminy. Powinien on być jednak wspomagany przez obsługujące ośrodki podrzędne, wobec których władze gminne powinny prowadzić aktywną politykę koncentracji podstawowych publicznych i niepublicznych funkcji usługowych. Ośrodki te powinny obsługiwać określone strefy, wyznaczone w oparciu o uwarunkowania rozwoju przestrzennego gminy.
2. W obszarze gminy wyznacza się cztery strefy obsługi mieszkańców: centralną, północną, zachodnią i wschodnią.
3. Centralna strefa obsługi obejmuje obszar 62,4 km² (31% powierzchni gminy) z miejscowościami: Dębniki, Górskie Ponikły Stok, Kałużczyn, Kalinówka Basie, Kalinówka Bystry, Kalinówka Wielobory, Kossaki Falki, Mężenin, Modzele Górki, Olszewo Przyborowo, Ożarki Olszanka, Rutki Jatki, Rutki Kossaki, Rutki Nowiny, Szlasy Lipno, Tartak Nowy, Walochoy Mońki. Strefę centralną zamieszkiwało w 2001 r. 3225 osób (52% populacji gminy). W Strefie wyznacza się następujące ośrodki obsługi:
 - miejscowość Rutki jako ośrodek gminny koncentracji podstawowych i ponadpodstawowych usług publicznych i niepublicznych

- miejscowość Mężenin jako pomocniczy ośrodek koncentracji usług podstawowych.
4. Północna strefa obsługi obejmuje obszar 61,5 km² (31% powierzchni gminy) z miejscowością Grądy Woniecko. Strefę północną zamieszkiwało w 2001 r. 970 osób (16% populacji gminy). W Strefie wyznacza się miejscowość Grądy Woniecko jako pomocniczy ośrodek koncentracji podstawowych i ponadpodstawowych usług publicznych i niepublicznych.
 5. Zachodnia strefa obsługi obejmuje obszar 33,5 km² (17% powierzchni gminy) z miejscowościami: Gronostaje Puszcza, Kołomyja, Kołomyjka, Kossaki Nadbielne, Mieczki, Pruski Wielkie, Wybrany. Strefę zachodnią zamieszkiwało w 2001 r. 833 osoby (13% populacji gminy). W Strefie wyznacza się miejscowość Kołomyja jako pomocniczy ośrodek koncentracji ponadpodstawowych i podstawowych usług publicznych i niepublicznych.
 6. Wschodnia strefa obsługi obejmuje obszar 42,8 km² (21% powierzchni gminy) z miejscowościami: Czochanie-Góra, Dobrochy, Duchny-Wieluny, Jawory-Klepacze, Nowe Zalesie, Nowe Zambrzyce, Ożary Wielkie, Stare Zalesie, Stare Zambrzyce, Szlasy-Łopienite, Szlasy-Mieszki, Śliwowo-Łopienite, Świątki, Zambrzyce-Jankowo, Zambrzyce-Kapusty, Zambrzyce-Króle, Zambrzyce-Plewki. Strefę wschodnią zamieszkiwało w 2001 r. 1385 osób (22% populacji gminy). W strefie wyznacza się miejscowość Zambrzyce-Króle jako pomocniczy ośrodek koncentracji podstawowych i ponadpodstawowych usług publicznych i niepublicznych.

I.4 ZMIANY STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ WYBRANYCH JEDNOSTEK OSADNICZYCH

1. W miejscowości gminnej Rutki-Kossaki projektuje się następujące kierunki zmian:
 - rehabilitacja zabytkowej zabudowy w wyznaczonej na Mapie 2 strefie konserwatorskiej, obejmującej historyczne centrum wsi, w tym rynek i ul. Łomżyńską,
 - uzupełnianie starej substancji śródmiejskiej nową zabudową, nawiązującą do tradycyjnych wzorów architektonicznych, z preferencją dla funkcji usługowych,
 - rozwój w pierwszej kolejności zabudowy mieszkalno-usługowej z przewagą zabudowy jednorodzinnej w kierunku wschodnim, w powiązaniu z drogami powiatowymi 2006 (ul. 11 listopada) i 2007 (ul. Długa),
 - rozwój w dalszej kolejności zabudowy mieszkalno-usługowej z przewagą zabudowy jednorodzinnej w kierunku północnym, na terenach pomiędzy drogą powiatową 2007 a drogą wojewódzką 679 oraz w kierunku południowo-zachodnim, na terenach na pomiędzy drogą powiatową 2006 a drogą wojewódzką 679 i w kierunku południowo-wschodnim pomiędzy ul. 11 Listopada a ul. Sadową,
 - rehabilitacja i pełne wykorzystanie istniejących terenów przemysłowo-składowych,
 - zainwestowanie projektowanych obszarów koncentracji funkcji produkcyjnej położonych w sąsiedztwie dróg 8 i 679 oraz przy drodze powiatowej w kierunku wsi Dębniaki,

- rezerwowanie terenów pod gminne obiekty użyteczności publicznej i realizacja takich obiektów w zabudowie plombowej możliwie blisko centrum oraz na południowych i wschodnich obrzeżach istniejącej zabudowy,
- przebudowa niektórych elementów istniejącego układu komunikacyjnego w kierunku poprawy bezpieczeństwa, zwiększenia płynności ruchu oraz uzyskania zgodności z przepisami o drogach publicznych, w tym między innymi:
 - przebudowa skrzyżowania ul. Łomżyńskiej i ul. Tartak Stary z drogą nr 679,
 - przebudowa skrzyżowania ul. Krótkiej z drogą nr 679,
 - docelowo - likwidacja skrzyżowań położonych na wschód od skrzyżowania ul. Krótkiej z drogą nr 679 oraz skrzyżowań na drodze 679 pomiędzy ul. Krótką a ul. Łomżyńską,
 - docelowo - przesunięcie na zachód skrzyżowania ul. Obwodowej z drogą nr 679.

2. Wieś Grądy Woniecko, będąc drugą co do wielkości miejscowością na terenie gminy, stanowi jednocześnie najistotniejszy obszar problemowy z punktu widzenia sytuacji społecznej gminy. Wieś i przyległe tereny nadrzeczne znalazły się w tzw. Obszarze Problemowym IV (Biebrzańskim), wyróżnionym w planie zagospodarowania przestrzennego województwa ze względu na problemy harmonizacji rozwoju osadnictwa oraz turystyki i wypoczynku z ochroną walorów przyrodniczo - kulturowych. Zasięg tego obszaru w granicach gminy przedstawia Mapa 2. Bezrobocie we wsi sięga 70% i zostało spowodowane likwidacją na początku lat 90'tych kombinatu rolnego Grądy Woniecko. Ze względu na trwające przemiany własnościowe oraz postępującą degradację budynków produkcyjnych przywrócenie zakładu pierwotnej wielkości nie wchodzi w rachubę, co oznacza, że miejsca pracy dla mieszkańców Grądów trzeba tworzyć poza rolnictwem. Na cele pozarolniczej działalności produkcyjno-usługowej wykorzystano już szereg obiektów dawnego kombinatu, jednak wykorzystanie większości z nich, czy to na działalność rolniczą czy pozarolniczą ~~wyduje się problematyczne~~ przebiega zbyt wolno. W związku z powyższym, w studium wyznaczono część terenów po byłym PGR pod rozwój funkcji przemysłowo-usługowej celem zahamowania postępującej degradacji tych terenów i umożliwienia ich zagospodarowania. Z jednej strony ma to na celu pozyskanie zewnętrznych środków finansowych, a z drugiej sukcesywne pozyskiwanie nowych inwestorów. Nie bez znaczenia będzie poprawa stanu i funkcjonowania środowiska poprzez rewitalizację terenów przyrodniczo zdegradowanych.

Również stan zabudowy wielorodzinnej jest zły. We wsi w dawnym budynku hotelowym zlokalizowano kilka lat temu zakład karny. Ponadto funkcjonuje tu kościół i szkoła. Cała wieś ze względu na położenie na "mineralnej wyspie" wśród terenów zalewowych, jest silnie eksponowana ze wszystkich kierunków, natomiast jej zabudowa jest wyjątkowo mało estetyczna. Z drugiej strony, gdyby nie pozostałości kombinatu, położenie wsi doskonale nadawałoby się do lokalizacji funkcji turystyczno-rekreacyjnych, zarówno związanych z formami ekskluzywnymi (wysokiej klasy hotel z polem golfowym) jak i bardziej dostępnymi (indywidualna zabudowa mieszkalno-pensjonatowa, wioska turystyczna lub nieduże zespoły zabudowy letniskowej). Oczywiście jest, że najważniejszym kryterium oceny wszelkich zamierzeń dotyczących Grądów Woniecko musi być trwała poprawa życiowej sytuacji mieszkańców wsi. Biorąc jednak pod uwagę obiektywne uwarunkowania,

w tym stopień dekapitalizacji zabudowy i oddalenie od głównych arterii komunikacyjnych, wydaje się, że nowe miejsca pracy dla mieszkańców wsi będą w najbliższych latach powstawać głównie poza Grądami, na istniejących i projektowanych terenach produkcyjnych w Rutkach i Mężeninie. Dlatego, w miarę możliwości, należy dążyć do stopniowej całkowitej przebudowy wsi i zmiany jej charakteru na turystyczno-lotniskowy z *infrastrukturą rekreacyjno-sportową*, co będzie zgodne z naturalnymi uwarunkowaniami i długofalowymi tendencjami w gospodarce. Wydaje się, że złożoność takiej przemiany wymaga nie tylko sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego **określającego parametry zabudowy i warunki zagospodarowania terenów, z uwzględnieniem wysokich wymogów ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego**, ale może przede wszystkim kompleksowego programu naprawczego dla wsi, obejmującego znaczny horyzont czasowy oraz takie kierunki działań, jak:

- szkolenia przekwalifikowujące i aktywna pomoc mieszkańcom w znajdowaniu pracy poza Grądami oraz tworzeniu w samej wsi miejsc pracy sprzyjających przemianom (usługi wypożyczania sprzętu turystycznego, usługi przewodnickie, tanie noclegi itp.),
- stopniowa likwidacja najbardziej zdewastowanych obiektów produkcyjnych,
- stopniowa wymiana zdekapitalizowanej substancji mieszkaniowej na estetyczną zabudowę zharmonizowaną z krajobrazem,
- umożliwianie inwestowania w usługi turystyczne, w tym w bazę noclegową o zróżnicowanym standardzie, urządzenia sportowo-rekreacyjne a także (w ściśle ograniczonym zakresie) w indywidualną zabudowę lotniskową,
- *lokalizacja usług związanych z rekreacją i sportem (ścieżki rowerowe, spacerowe, mała architektura, miejsce obsługi rowerzystów z altaną, plac zabaw, siłownia zewnętrzna typu „outdoor fitness”, usługi gastronomii itp.)*,
- promocja całego przedsięwzięcia i ogromnych walorów przyrodniczo- turystycznych okolicy, np. pod hasłem „Wyspa na Morzu Zielonym”.

Oczywiście zgodnie z założeniem, że dobro mieszkańców wsi jest najważniejszym celem działań restrukturyzacyjnych, dopuszcza się także inne rozwiązania, równie dobrze lub lepiej służące temu dobru i nieszkodzące środowisku przyrodniczemu, natomiast niezależnie od tego można zakładać, że bez spójnej wizji przyszłości wsi i żelaznej konsekwencji w dążeniu do tej wizji nie uda się rozwiązać nabrzmiałych problemów społecznych Grądów Woniecko

Dodatkowo należy zauważyć, że cała miejscowość położona jest w obszarze Natura 2000 Bagno Wizna PLB 200005 oraz w granicach Głównego korytarza Ekologicznego Uzupełniającego GKPn-7 Przełomowa Dolina Narwi, w związku z czym projektowane zmiany zagospodarowania terenów nie mogą zagrażać celom i przedmiotom ochrony obszarów chronionych na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody. Żadne przedsięwzięcie lub zmiana sposobu użytkowania gruntów nie może wpływać na stan gatunków flory i fauny oraz ich siedlisk, będących przedmiotem ochrony obszaru Natura 2000.

Na terenach zabudowy przemysłowo-usługowej w procesach technologicznych należy stosować wysokosprawne urządzenia techniczne i technologiczne odznaczające się niską emisją zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, hałasu i wibracji. Mając na uwadze

potrzebę ochrony krajobrazu oraz prowadzenie działań na rzecz zachowania i utrzymywania ważnych jego cech, istotne znaczenie będzie miało harmonijne wkomponowanie nowej zabudowy w otaczający krajobraz.

I.5 KSZTAŁTOWANIE LOKALNEGO ŁADU PRZESTRZENNO - ARCHITEKTONICZNEGO

Kształtując lokalny ład przestrzenno-architektoniczny należy m.in. kierować się zasadami:

- harmonizacji zabudowy z krajobrazem i elementami przyrody,
- poszanowania lokalnych i regionalnych tradycji architektonicznych, przejawiającego się w wykorzystywaniu najlepszych i charakterystycznych starych form i elementów architektonicznych przy tworzeniu zabudowy spełniającej wymogi współczesnego budownictwa,
- harmonizacji nowej zabudowy z wartościową zabudową istniejącą,
- eksponowania wartościowych dominant architektonicznych i zachowania cennych osi widokowych,
- kształtowania właściwych proporcji pomiędzy przestrzeniami publicznymi w szerokim znaczeniu a przestrzeniami prywatnymi,
- kształtowania właściwych relacji przestrzennych pomiędzy budynkami, w tym, stosownie do okoliczności, czytelnych linii zabudowy ulic oraz funkcjonalnie rozplanowanych zespołów budynków w ramach posesji,
- kształtowania funkcjonalnych podziałów geodezyjnych,
- racjonalizacji kosztów uzbrojenia terenów inwestycyjnych.

Poniżej przedstawiono propozycje standardów dla niektórych rodzajów zabudowy, do wykorzystania przy tworzeniu miejscowych szczegółowych planów i wydawania decyzji. Standardy te będą przystawać do większości sytuacji. Jednak w niektórych przypadkach konieczne będzie stosowanie rozwiązań indywidualnych. Rozwiązania takie należy stosować szczególnie w stosunku do większych obiektów turystycznych, terenów rekreacyjnych, większych obiektów handlowych lub użyteczności publicznej oraz terenów przemysłowo-składowych.

Zabudowa zagrodowa

Powierzchnia działki budowlanej: 1000 – 8000 m²,

Front działki: 20-80 m,

Maksymalna intensywność zabudowy: 30 %,

Maksymalna liczba budynków: 1 budynek mieszkalny + 3-4 gospodarce,

Rozplanowanie obiektów: budynki na planie czworokąta – budynek mieszkalny od strony drogi, kalenica równoległa do drogi, budynki gospodarcze na tyłach i/lub po bokach posesji,

Maksymalna liczba kondygnacji naziemnych: 1 + poddasze użytkowe,

Rodzaj dachu: dwuspadowy lub naczółkowy.

Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna

Powierzchnia działki budowlanej: 600 – 1500 m²,

Front działki: 20-30 m,

Maksymalna intensywność zabudowy: 20 %,

Maksymalna liczba budynków: 1 budynek mieszkalny + 1 gospodarczy,
Rozplanowanie obiektów: kalenica równoległa do drogi,
Maksymalna liczba kondygnacji naziemnych: w miejscowości Rutki: 2 + poddasze użytkowe, w pozostałych miejscowościach: 1 + poddasze użytkowe,
Rodzaj dachu: dwuspadowy lub naczółkowy: w miejscowości Rutki: dwuspadowy, naczółkowy, wielospadowy, w pozostałych miejscowościach: dwuspadowy lub naczółkowy.

Zabudowa letniskowa

Powierzchnia działki budowlanej: 800 – 3000 m²,
Front działki: 20-30 m,
Maksymalna intensywność zabudowy: 10 %,
Maksymalna liczba budynków: 1 budynek letniskowy,
Rozplanowanie obiektów: kalenice w zespole budynków albo równoległe albo prostopadle do drogi,
Maksymalna liczba kondygnacji naziemnych: 1 + poddasze użytkowe
Forma architektoniczna: możliwie bliska wzorcom tradycyjnego budownictwa wiejskiego regionu.

Zabudowa przemysłowo-składowa

Powierzchnia działki budowlanej: > 2000 m²,
Front działki: > 30 m,
Maksymalna intensywność zabudowy: 35 %,
Maksymalna wysokość zabudowy: 12 m, za wyjątkiem obiektów i urządzeń, których wysokość wynika z wymogów technicznych i technologicznych,
Rodzaj dachu: na ogół płaski, chyba że innego rozwiązania wymaga harmonizacja z otoczeniem.

Zabudowa przemysłowa związana z ubojem zwierząt

Powierzchnia działki budowlanej: > 1000 m²,
Front działki: > 20 m,
Maksymalna intensywność zabudowy: 35 %,
Maksymalna wysokość zabudowy: 12 m,
Rodzaj dachu: płaski lub dwuspadowy chyba że innego rozwiązania wymaga harmonizacja z otoczeniem.

Zabudowa rzemieślnicza

Powierzchnia działki budowlanej: > 1000 – 10000 m²,
Front działki: > 20 m,
Maksymalna intensywność zabudowy: 30 %,
Maksymalna liczba budynków: -
Maksymalna liczba kondygnacji nadziemnych: w miejscowości Rutki: 2 + poddasze użytkowe, w pozostałych miejscowościach: 1 + poddasze użytkowe
Rodzaj dachu: dla budynków eksponowanych dwuspadowy, czterospadowy, dla budynków w głębi posesji dowolny.

Zabudowa przemysłowo-usługowa i przemysłowa

Powierzchnia działki budowlanej: minimum 2000 m²,

Maksymalna intensywność zabudowy: do 1,2,

Udział powierzchni biologicznie czynnej – minimum 20 %,

Maksymalna wysokość zabudowy: 15 m, za wyjątkiem obiektów i urządzeń, których wysokość wynika z wymogów technicznych i technologicznych.

Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna z usługami

Powierzchnia działki budowlanej: minimum 800 m²,

Maksymalna intensywność zabudowy: do 0,8,

Udział powierzchni biologicznie czynnej – minimum 40 %,

Maksymalna wysokość zabudowy: dwie kondygnacje nadziemne, w tym poddasze użytkowe.

Zabudowa rekreacyjno-sportowa

Powierzchnia działki budowlanej: nie określa się,

Maksymalna intensywność zabudowy: do 0,3,

Udział powierzchni biologicznie czynnej – minimum 70 %,

Maksymalna wysokość zabudowy: do 10 m.

I.6 ZASADY LOKALIZACJI WYBRANYCH TYPÓW FUNKCJI I OBIEKTÓW POZA OBSZARAMI ZWARTEJ ZABUDOWY

1. Wyznaczone na Mapie 2 obszary zwartej zabudowy są podstawowymi obszarami lokalizacji inwestycji mieszkaniowych, usługowych, **przemysłowych (realizowanych zgodnie z przepisami odrębnymi)** i produkcyjnych a rozpraszanie zabudowy poza granice zwartej zabudowy będzie w większości przypadków bardzo niewskazane ze względów techniczno-ekonomicznych (koszty doprowadzenia mediów i budowy dróg), estetycznych (wprowadzanie nieładu przestrzennego) oraz ekologicznych (rozrzućne gospodarowanie gruntami, ekspansja negatywnych oddziaływań na przyrodę związanych z zabudową i stałą obecnością człowieka).
2. W pewnych sytuacjach dopuszcza się lokalizację niektórych rodzajów inwestycji kubaturowych poza obszarami wyznaczonymi na Mapie 2 zwartej zabudowy. Do takich inwestycji należą:
 - modernizacja i rozbudowa istniejących obiektów znajdujących się poza maksymalnym zasięgiem zwartej zabudowy, w tym szczególnie istniejących siedlisk rolniczych,
 - tworzenie nowych siedlisk rolniczych związanych z gospodarstwami o powierzchni większej niż przeciętna powierzchnia gospodarstwa w gminie,
 - duże inwestycje gospodarcze o istotnym znaczeniu dla gminy, które z różnych względów (np. uciążliwość) nie powinny być lokalizowane w pobliżu terenów mieszkaniowych i innych wrażliwych funkcji, o ile inwestycje takie będą lokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących dróg i niezbędnych mediów (energia elektryczna, woda, kanalizacja),

- zespoły zabudowy letniskowej o liczbie działek nie większej niż 30 i powierzchni nie większej niż 5 ha, pod warunkiem zapewnienia odpowiedniej infrastruktury ochrony środowiska i minimalizacji negatywnego oddziaływania na krajobraz i przyrodę,
- pensjonaty, o ile odległość między nimi a maksymalnym zasięgiem zwartej zabudowy nie przekroczy 500 m,
- obiekty towarzyszące infrastrukturze sieciowej takie, jak przepompownie ścieków, hydrofornie, stacje transformatorowe, stacje uzdatniania wody,
- indywidualne i lokalne oczyszczalnie ścieków, *poletka osadowe* oraz ujęcia wody wraz ze stacjami uzdatniania,

I.7 KSZTAŁTOWANIE ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

Działania na rzecz racjonalizacji i ekologizacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy będą polegać na:

1. Przeprowadzeniu scaleń i podziałów na gruntach byłego kombinatu rolnego Grądy Woniecko.
2. Ograniczaniu zabudowy użytków rolnych klasy III i IV poza obszarami zwartej zabudowy miejscowości Rutki-Kossaki, Grądy-Woniecko oraz Mężenin.
3. Zakazie zabudowy kubaturowej gruntów organicznych, o ile zainwestowanie nie jest związane z realizacją ponadlokalnych celów publicznych lub inwestycjami o priorytetowym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.
4. Wspieraniu korzystnych zmiany w strukturze wielkościowej gospodarstw rolnych.
5. Sankcjonowaniu stanu faktycznego na nieużytkowanych rolniczo słabych i/lub trudno dostępnych gruntach rolnych poprzez tworzenie użytków ekologicznych i wprowadzanie ich do ewidencji gruntów.
6. Przeciwdziałaniu spływom substancji biogennej do wód powierzchniowych poprzez zastępowanie w pobliżu cieków wodnych gruntów ornych użytkami zielonymi i innymi formami użytkowania zapewniających trwałą szatę roślinną
7. Przeciwdziałaniu erozji wodnej i wietrznej i poprawianiu warunków mikroklimatycznych poprzez wprowadzanie pasów zadrzewień, szczególnie na obszarach o dobrych warunkach glebowych.
8. Modernizacji urządzeń melioracyjnych w celu zwiększenia zdolności retencji wód.

I.8 KSZTAŁTOWANIE OBSZARÓW LEŚNYCH

Planując gospodarkę leśną należy:

1. Umacniać odporność lasów na gradacje szkodników i zanieczyszczenia powietrza poprzez urozmaicanie struktury gatunkowej odpowiednio do warunków siedliskowych
2. Wzmacniać funkcje rekreacyjne lasów narażonych obecnie lub w przyszłości na silną penetrację związaną z masowym wypoczynkiem.

3. W wyznaczonych na Mapie 2 strefach uciążliwości tras komunikacyjnych i obiektów przemysłowych tworzyć powierzchnie leśne, których podstawową funkcją będzie ograniczanie zasięgu zagrożenia hałasem i uciążliwości zapachowych.
4. Dążyć do generalnego podniesienia lesistości gminy do około 25% poprzez sukcesywne zalesianie najłabszych użytków rolnych. Obszary koncentracji takich użytków wyznaczono na Mapie 2. Przy ustalaniu kolejności zalesień należy brać pod uwagę między innymi potrzebę budowy korytarzy ekologicznych pomiędzy większymi kompleksami lasów i innymi obszarami o istotnych walorach przyrodniczych. Na gruntach mineralnych zalesienia należy prowadzić zarówno metodą nasadzeń jak i naturalnych odnowień a na gruntach organicznych należy preferować naturalne odnowienia lasu.
5. ~~Wyłączyć tereny zalesione z przeznaczenia pod eksploatację kruszyw naturalnych~~

I.9 OCHRONA PRZED POWODZIĄ I OSUWANIEM SIĘ MAS ZIEMNYCH

1. W związku z położeniem w dolinie rzeki Narwi, w północnej części gminy występują tereny narażone na okresowe podtopienia, szczególnie w okresie roztopów zimowych oraz intensywnych opadów deszczu. Tereny te są zmeliorowane i stanowią naturalną retencję przeciwpowodziową rzeki Narwi.
2. Na podstawie interpolacji danych hydrologicznych z wodowskazów na rzece Narwi położonych powyżej (Strękowa Góra) oraz poniżej gminy Rutki (Piątница) na Mapie 2 wyznaczono granicę zalewu przy najwyższych notowanych stanach wody na rzece (WWW). Granica ta przebiega między rzędną 105 m n.p.m. w zachodniej części gminy a 108 m n.p.m. we wschodniej części gminy.

Na wyznaczonych na Mapie 2 terenach zalewowych obowiązuje całkowity zakaz lokalizacji obiektów kubaturowych. Lokalizację obiektów infrastruktury technicznej dopuszcza się jedynie pod warunkiem podjęcia odpowiednich technicznych środków zabezpieczających przed skutkami ewentualnej powodzi.

2. Zagrożenie osuwaniem się mas ziemnych występuje jedynie na terenach odkrywkowego wydobycia kopalin pospolitych. Obecnie w granicach gminy eksploatowane są cztery udokumentowane złoża, których lokalizację przedstawiono na Mapie 2. Podstawowym środkiem zabezpieczającym przed skutkami ewentualnych osunięć jest dopilnowanie przestrzegania zakazu wstępu na tereny górnicze osobom nieupoważnionym.

I.10 OCHRONA WALORÓW PRZYRODNICZYCH I ICH WYKORZYSTANIE DLA POTRZEB TURYSTYKI

1. Podstawowymi elementami docelowego systemu obszarów chronionych na terenie gminy Rutki są:
 - fragment istniejącej otuliny Biebrzańskiego Parku Narodowego, o powierzchni około ~~670~~ **628** ha (**SIP e-mapa**), granica otuliny BPN pokrywa się z granicą obszaru Natura **2000 Dolina Biebrzy PLH200008** ~~pod nazwą Dolina Biebrzy~~ (kod obszaru PLC200001), ~~wyznaczonego Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie~~

~~obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000~~ (Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 14 stycznia 2022 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Dolina Biebrzy (PLH200008).

- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 „Bagno Wizna” PLB 200005, wyznaczony rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 października 2008 r., zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 198, poz. 1226), które straciło moc z dniem wejścia w życie (tj. 19 lutego 2011 r.) przepisów Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 roku w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. Nr 25, poz. 133),
 - Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Dolina Biebrzy” PLH 200008,
 - fragment istniejącej otuliny Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi o powierzchni około ~~1600~~ 1810 ha,
 - istniejący rezerwat ścisły Bagno Wizna I o powierzchni ~~około 80~~ 36,5 ha,
 - istniejący rezerwat ścisły Bagno Wizna II o powierzchni ~~około 38~~ 79,6 ha,
 - projektowany rezerwat obejmujący kompleks wydm nadnarwiańskich o powierzchni około 125 ha,
 - **korytarz ekologiczny: Korytarz Główny Przełomowa Dolina Narwi GKPn-7,**
 - ~~projektowany~~ **korytarz ekologiczny: Korytarz Główny Przełomowa Dolina Narwi-Dolina Górnej Narwi (GKPn-23A),**
 - ~~projektowany~~ **korytarz ekologiczny: Korytarz Uzupełniający Bagienna Dolina Narwi-Przełomowa Dolina Narwi (KPn-23B).**
2. Wszelkie zamierzenia inwestycyjne w granicach otulin parków oraz na terenach rezerwatowych lub sąsiadujących z rezerwatami Gmina powinna uzgadniać z organami ochrony środowiska.
3. Plany lub projekty wszelkich przedsięwzięć o potencjalnym bezpośrednim lub pośrednim wpływie na stan wymienionego w punkcie 1 obszaru Natura 2000 podlegają ocenie dokonywanej na podstawie tytułu I działu VI ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska pod względem ewentualnych skutków planu lub przedsięwzięcia w odniesieniu do siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000.
4. Rozwijając dalej system obszarów chronionych należy przede wszystkim:
- dokonać waloryzacji przyrodniczej terenu gminy pod kątem występowania potencjalnych użytków ekologicznych, którymi mogą być m.in. naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne, oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce,
 - zidentyfikowane w wyniku waloryzacji fragmenty naturalnych lub półnaturalnych ekosystemów obejmować ochroną prawną jako użytki ekologiczne, uwzględniane w ewidencji gruntów

6. Podejmować stosowne środki techniczne i organizacyjne aby likwidować istniejące i potencjalne zagrożenia obszarów prawnie chronionych i innych obszarów o wysokich walorach przyrodniczych.
7. W celu turystycznego wykorzystania atrakcji przyrodniczych gminy należy rozwijać infrastrukturę turystyczną przy zachowaniu następujących zasad:
 - tam, gdzie jest to tylko możliwe, dążyć do wiązania nowych obiektów turystycznych z istniejącą siecią osadniczą, co przyczyni się do redukcji kosztów infrastruktury technicznej, łagodzenia lub eliminacji negatywnego oddziaływania na krajobraz oraz do stymulowania rozwoju usług towarzyszących,
 - najbardziej atrakcyjne dla lokalizacji obiektów związanych z turystyką przyrodniczą są wsie nad rozlewiskami Narwi takie, jak Grądy Woniecko, Kalinówka Wielobory, Kalinówka Basie, Ożarki Olszanka i Ożary Wielkie
 - przeważać powinny obiekty typu pensjonatowego, zajazdy, kempingi, pola biwakowe oraz małe zespoły zabudowy letniskowej, liczące nie więcej niż trzydzieści działek; jedynie we wsi Grądy Woniecko można w perspektywie rozważać lokalizację większego obiektu hotelowego.
 - Za priorytetowe formy turystyki uznać różne formy turystyki łagodnej (agroturystyka, turystyka rowerowa, piesza, konna, przyrodnicza itp.), związanej z rozwojem małych przedsięwzięć rodzinnych oraz małych i średnich obiektów noclegowych (gospodarstwa agroturystyczne, pensjonaty, itp.). Obiekty takie można i należy tworzyć między innymi w oparciu o istniejące siedliska rolnicze.
 - Uznając rekreację indywidualną za jedną z najbardziej ekstensywnych form, umożliwić jej rozwój jedynie tam, gdzie będzie ona w najmniejszym stopniu stanowiła zagrożenie dla ładu przestrzennego, głównie w powiązaniu z istniejącą zabudową wiejską.
 - Zdecydowanie przeciwdziałać niekontrolowanemu rozwojowi nielegalnej indywidualnej rekreacji, powodującemu degradację krajobrazu, rolniczej przestrzeni produkcyjnej i stwarzającemu zagrożenia dla środowiska, w tym wód oraz flory i fauny.
 - Zarządzać ruchem turystycznym tak, by zwiększać naturalną chłonność terenów odwiedzanych przez turystów, poprzez:
 - wytyczanie, znakowanie i, stosownie do potrzeb, utwardzanie szlaków turystycznych,
 - budowę parkingów umożliwiających pozostawienie pojazdów przed wejściem na szlak,
 - wyposażanie szlaków w sprawne urządzenia sanitarne - w tym celu należy nawiązać współpracę z nadleśnictwami dla ustalenia i narzucenia gestorom odpowiednich standardów lub wprowadzić je w planie zagospodarowania gminy,
 - odciążanie terenów szczególnie cennych lub podatnych na degradację.

I.11 KORYTARZE EKOLOGICZNE I ZACHOWANIE ICH CIĄGŁOŚCI

Zgodnie z Planem zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego (Uchwała Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r.) przez obszar gminy Rutki przebiegają trzy korytarze stanowiące elementy sieci ekologicznej województwa podlaskiego:

- korytarze główne (elementy o znaczeniu kontynentalnym):

- GKPN-7 Przełomowa Dolina Narwi, obejmujący tereny bagien wiźnieńskich w północnej części gminy,
- GKPN-23A Przełomowa Dolina Narwi - Dolina Górnej Narwi, w obrębie którego leży zachodnia część gminy,
- korytarz uzupełniający (element o znaczeniu krajowym):
 - KPN-23B Bagienna Dolina Narwi – Przełomowa Dolina Narwi, w zasięgu którego położona jest południowo-wschodnia część gminy.

Korytarze ekologiczne dla prawidłowego funkcjonowania muszą być pozbawione barier ekologicznych; obecność barier utrudnia lub całkowicie hamuje przemieszczanie się gatunków, którym korytarz powinien służyć.

Ochrona korytarzy ekologicznych powinna polegać na:

- budowie przejść dla zwierząt (dotyczy miejsc, gdzie przecinają się drogi i linie kolejowe już istniejące),
- ochronie dolin rzecznych poprzez zaniechanie zabudowy brzegów, regulacji koryt rzecznych, rewitalizacji najbardziej zdegradowanych odcinków rzek,
- zalesienia – dotyczy korytarzy migracyjnych, gdzie płaty lasu w obrębie takiego korytarza są oddalone od siebie na odległość powyżej 1 km (z wyłączeniem cennych przyrodniczo siedlisk nieleśnych),
- ochrona przed dalszą zabudową odcinków korytarzy ekologicznych o znacznych przewężeniach, spowodowanych bezpośrednim sąsiedztwem terenów zurbanizowanych.

I.12 OCHRONA DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

W celu ochrony zabytków kultury materialnej na obszarze gminy Rutki obowiązują następujące zasady:

1. Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków, zgodnie z art. 22 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568) oraz §12 i §13 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (Dz. U. Nr 124, poz. 1305).
2. Utrzymanie pełnej ochrony konserwatorskiej obiektów wpisanych do rejestru zabytków wymienionych w Rozdziale 3.2 oraz w Rozdziale 9.2 Części I Studium. Obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków objęte są ochroną konserwatorską na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1668). Wszelkie prace przy obiektach i na terenach zabytkowych oraz w ich bezpośrednim otoczeniu mogą być prowadzone po uzyskaniu stosownego pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków. Wymóg uzyskania pozwolenia wks dotyczy również dokonywania podziałów zabytku, prowadzenia badań archeologicznych i architektonicznych oraz podejmowania innych działań, które mogłyby wpłynąć na naruszenie substancji zabytkowej lub wyglądu zabytku.
3. Ochrona historycznego układu urbanistycznego wsi Rutki w granicach określonych na Mapie 2, zgodnie z zasadami obowiązującymi w strefie „B” ochrony zachowanych

elementów zabytkowych historycznego układu przestrzennego w zakresie rozplanowania, skali i brył zabudowy.

4. Ochrona obiektów i obszarów wymienionych w ewidencji zabytków (Część I, rozdział 3.2), a niewpisanych do rejestru zabytków. W przypadku zabytków architektury i budownictwa przedmiotem ochrony jest zewnętrzny wygląd budynków: ukształtowanie bryły, opracowanie elewacji (forma i układ otworów, detal architektoniczny) oraz inne elementy decydujące o zachowaniu ich historycznego charakteru, między innymi wykończenie ścian zewnętrznych i pokrycie dachu. Prace przy tychże obiektach, przede wszystkim te mające wpływ na ich wygląd zewnętrzny, mogą być prowadzone po uzyskaniu uzgodnienia wojewódzkiego konserwatora zabytków. Rozbiórka może być dokonana tylko w uzasadnionych przypadkach (bardzo zły stan zachowania) za zgodą wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie specjalistycznej ekspertyzy potwierdzającej zły stan obiektu.
5. Ochrona zabytków (stanowisk) archeologicznych. Zabytki (stanowiska) archeologiczne wpisane do rejestru zabytków objęte są ochroną konserwatorską na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1668). Na terenie stanowisk wpisanych do rejestru obowiązuje zakaz prowadzenia jakiegokolwiek działalności inwestycyjnej niezwiązanej z rewaloryzacją. **Stanowiskom archeologicznym wpisanym do wojewódzkiej ewidencji zabytków należy ustanowić ochronę w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Dopuszczenie działalności inwestycyjnej w ich strefie należy uwarunkować obowiązkiem przeprowadzenia wyprzedzających/ratowniczych badań archeologicznych na zasadach określonych w przepisach odrębnych.** Pozostałe wymienione w wykazie (Część I, rozdz. 3.2) zabytki (stanowiska) archeologiczne objęte są archeologiczną obserwacją wykopaliskową. Wszelka działalność inwestycyjna na ich terenie może być prowadzona pod nadzorem archeologiczno-konserwatorskim, po uzyskaniu stosownego pozwolenia wcz. W przypadku stwierdzenia relikwów archeologicznych prace winny być przerwane a teren udostępniony do badań archeologicznych, których wyniki zadecydują o możliwości kontynuowania prac.
6. Utrzymywanie we właściwym stanie miejsc pamięci narodowej.

I.13 OCHRONA KOPALIN

1. ~~Na terenie gminy Rutki występuje pięć udokumentowanych złóż kopalin pospolitych, których lokalizację przedstawiono na Mapie 2. Są to złoża „Mężenin Rutki KN”, Tartak Nowy PC”, „Nowy Tartak KN”, „Kalinówka Basie KN” oraz „Śliwowo KN”. Większość udokumentowanych złóż jest eksploatowana.~~
2. W południowej części gminy znajdują się trzy perspektywiczne obszary występowania kopalin pospolitych, których lokalizację przedstawiono na Mapie 2.
Wstępne badania geologiczne potwierdziły występowanie w obrębie Modzele Górki złoża piasku i żwiru o szacowanych zasobach 1800 tys. ton (dz. nr 231, 232, 233, 234, 235 i 127). Niewielka część złoża zalega na gruntach leśnych, co wiąże się z koniecznością uzyskania zgody na wyłączenie gruntów z użytkowania leśnego.

Obszary potencjalnego występowania kopalin wymagają zatwierdzenia projektów robót geologicznych, a następnie opracowania stosownych dokumentacji geologicznych niezbędnych do uzyskania koncesji na wydobycie.

W obszarach tych obiekty budowlane powinny być lokalizowane po zasięgnięciu opinii Geologa Wojewódzkiego.

3. *Zgodnie z ustaleniami obowiązującego „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego”, należy prowadzić racjonalną gospodarkę zasobami złóż surowców mineralnych oraz ograniczać niekorzystne skutki eksploatacji kruszywa naturalnego poprzez zapewnienie ochrony środowiska gruntowo-wodnego, powietrza, klimatu akustycznego oraz zabudowy i terenów sąsiednich.*
4. Wyznacza się tereny przewidziane do eksploatacji udokumentowanych lokalnych zasobów kruszywa naturalnego (~~z wyłączeniem terenów zalesionych~~) w obrębie następujących działek:
 - *Nr Nr 13,14, Nr 41/1, 762, Nr Nr 266, 267, 268, Nr Nr 15, 16, 17, Nr 593/2, Nr Nr 481, 477, nr 471, 472, 519/1, Nr Nr 30, 31, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 497, 559/1, 559/2, 560, 561 i części działki nr 575 oraz 576 – z wyłączeniem obszaru planowanego pod rozbudowę drogi krajowej Nr 8 – do parametrów drogi ekspresowej S-8, położonych w obrębie gruntów wsi Rutki,*
 - *nr 131/3, 131/4 i 132 położonych w obrębie gruntów wsi Dębniki,*
 - *nr 26/1, 26/2, 27/2, 27/3, 27/5, położonych w obrębie gruntów wsi Śliwowo- Łopienite,*
 - *Nr Nr 124/4, 124/3 położonych na terenie miejscowości Kałużczyn Walochy,*
 - *Nr 97, Nr Nr 98, 99/3 położonych na terenie miejscowości Duchny Wieluny,*
 - *Nr 611, Nr 612/1 położonej na terenie miejscowości Mężenin,*
 - *Nr Nr 16/4, 17, Nr 14/2, Nr 35, 37 położonych na terenie miejscowości Stare Zalesie,*
 - *Nr 77/8 i 148 położonych w obrębie Śliwowo Łopienite,*
 - *Nr 1/4 położonej w obrębie Nowy Tartak,*
 - *Nr 609/2 i 610 oraz 605/2, 606/2, 607/2, 608/2, położonych w obrębie Mężenin,*
 - *Nr 534 położonej w obrębie Nowe Zalesie (wymaga uzyskania zgody na wyłączenie gruntów z użytkowania leśnego).*

Na częścią złoza „Nowy Tartak” przebiega linia elektroenergetyczna 400 kV wraz z pasem technologicznym o szerokości po 35 m w obie strony od osi linii, w obrębie którego eksploatacja nie może odbywać się w odległości mniejszej niż 25 m od obrysu nadziemnej wysokości słupów, a skarpa nie może mieć nachylenia mniejszego niż 45°. Ponadto obowiązuje zakaz tworzenia hałd i nasypów oraz sadzenia roślinności wysokiej pod linią w odległości 7,0 m od skrajnego przewodu fazowego.

Zgodnie z warunkami

Polskich Sieci Elektroenergetycznych praca ciężkiego sprzętu montażowo-budowlanego w sąsiedztwie czynnej linii 400 kV musi się odbywać w odległości nie mniejszej niż 30 m w rzucie poziomym od skrajnego przewodu linii. Prace związane z budową, podczas których będzie wykorzystywany sprzęt mechaniczny (dźwigi, koparki), pracujący pod przewodami linii i w odległości mniejszej niż 30 metrów od rzutu poziomego skrajnego przewodu powinny odbywać się pod nadzorem osób posiadających stosowne uprawnienia do

nadzorowania tego typu prac, po wcześniejszym pisemnym uzgodnieniu z właściwymi służbami PSE S.A.

Lokalizację obszarów przedstawiono na Mapie 2. Wydobywanie kopalin ze złoża może nastąpić po spełnieniu wymogów określonych w obowiązujących w tym zakresie przepisach szczególnych.

5. Dla części działki nr 575 i 576 ustala się, ze względu na bliską lokalizacją terenów planowanej drogi ekspresowej S8, co następuje:
 - Zgodnie z art.34 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2007 r., Nr 19, poz. 115 z późn. zm.), odległość granicy pasa drogowego od zewnętrznej krawędzi wykopu, nasypu, rowu lub innych urządzeń powinna wynosić co najmniej 0,75 m, a dla autostrad i dróg ekspresowych co najmniej 2 m, natomiast obiekty budowlane przy drogach powinny być usytuowane w odległości co najmniej 40 m od zewnętrznej krawędzi jezdni;
 - Tereny eksploatacji kruszywa naturalnego należy lokalizować poza siecią dróg ekspresowych i ogólnodostępnych krajowych z zachowaniem ich nieprzekraczalnych linii rozgraniczających, ~~zgodnie ze zrealizowanym projektem rozbudowy drogi krajowej nr 8 do parametrów drogi ekspresowej S8 na odcinku Obwodnica Wiśniewa za Obwodnicę Mężenina (od km 586+310 do km 601+700) oraz należy zachować odległości od granicy pasa drogowego celem zapewnienia bezpieczeństwa drogi (np. wpływ rekultywowanego terenu, powiększonego obszaru przeznaczonego pod wyrobisko w połączeniu z działką geodezyjną nr 576 m.in. poziomu zwierciadła wód gruntowych wpływających na stateczność konstrukcji drogi – nasypy, obiekty inżynierskie) w oparciu o stosowne obliczenia wykonane przez uprawnionych ekspertów;~~
 - Przy zabezpieczeniu wykopów w sąsiedztwie dróg uwzględnić przepisy szczegółowe, np. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 6 lutego 2003 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy podczas wykonywania robót budowlanych (Dz. U. z 2003 r., Nr 47,poz. 401);
 - Zakaz budowy nowych zjazdów (indywidualnych i/lub publicznych) i skrzyżowań od strony dróg krajowych;
 - Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. z dnia 14 maja 1999 r. Nr 43,poz. 430 z późn.zm.), zarządca drogi ~~krajowej~~ **ekspresowej nr S8** ogranicza liczbę zjazdów;
 - Obsługę przyległych działek do drogi ~~krajowej~~ **ekspresowej nr S8** należy projektować od strony dróg lokalnych, tj. dróg niższej kategorii niż krajowa, ~~zarówno obecnej DK 8 klasy GP jak i przyszłej S8,~~ wynika m.in. to z tego, że projektowane do obsługi **drogi ekspresowej nr S8** drogi serwisowe (wewnętrzne) nie przewidują obsługi terenów kopalni kruszyw;
 - Obsługę komunikacyjną terenów od strony drogi ~~krajowej~~ **ekspresowej nr S8** należy projektować tylko poprzez istniejąc zjazdy publiczne z dróg lokalnych niższej kategorii niż krajowa (w tym droga ekspresowa nr **S8**) – nie należy projektować zjazdów na drogę **ekspresową nr S8**;
 - Projekt, eksploatację oraz rekultywację terenów kruszyw naturalnych należy prowadzić zgodnie z przepisami szczegółowymi.

- *Na terenie działek o Nr 35, 37 w miejscowości Stare Zalesie, działki Nr 97 w miejscowości Duchny Wieluny występują urządzenia melioracji wodnych szczegółowych – drenowanie. Zmiana przeznaczenia działek z urządzeniami melioracyjnymi jest możliwa poprzez wykonanie odpowiednich zabezpieczeń lub przebudowy dla zapewnienia prawidłowego funkcjonowania urządzeń i systemów melioracji - w uzgodnieniu z właścicielem/użytkownikiem oraz zgodnie z przepisami odrębnymi. Dokumentacja projektowa na wykonanie lub przebudowę urządzeń wodnych wraz z operatem wodno-prawnym winny być uzgadniane z Wojewódzkim Zarządem Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku Oddział Terenowy Łomża.*

I.14 OCHRONA PRZED POLEM ELEKTROMAGNETYCZNYM

Podstawnym kierunkiem gospodarki przestrzennej w w/w zakresie jest zmniejszenie do minimum oddziaływania pola elektromagnetycznego na ludzi i środowisko przyrodnicze. W celu maksymalnej ochrony przed polem elektromagnetycznym należy:

- zapobiegać zagrożeniom poprzez wyznaczenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiednich pasów technologicznych dla linii napowietrznych:
 - 400 kV - po 35 m od osi linii w obie strony,
 - 110 kV - po 20 m od osi linii w obie strony,
 - 15 kV - po 7 m od osi linii z przewodami nieizolowanymi oraz po 5 m od osi linii z przewodami izolowanymi,
- w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wprowadzić stosowne zakazy w obrębie pasów technologicznych linii elektroenergetycznych,
- stosować dopuszczalne wskaźniki poziomu pola elektromagnetycznego, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami szczególnymi.

II. ZASADY I KIERUNKI ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Rozwój infrastruktury technicznej powinien odbywać się zgodnie z zasadami:

1. najlepszej dostępnej technologii, która zapewni wybór rozwiązań nie tylko spełniających aktualne normy prawne, ale również najbardziej niezawodnych, efektywnych ekonomicznie i przyjaznych środowisku,
2. najkorzystniejszego stosunku kosztów do korzyści, która pozwoli na prawidłowe ustalanie priorytetów branżowych i międzybranżowych, przy czym przez korzyści należy rozumieć stopień, w jakim inwestycje przyczynią się do osiągnięcia strategicznych celów rozwojowych gminy.

II.1 UKŁAD KOMUNIKACYJNY

1. Przez gminę Rutki przebiega droga **ekspresowa nr S8 relacji Warszawa – Białystok (Trasa im. Bohaterów Bitwy Warszawskiej 1920) z obwodnicą Mężenin, która: natężenie średniorocznego ruchu dobowego na odcinkach Zambrów – Mężenin oraz Mężenin – Krzewo Stare będzie wynosiło:**
 - w 2005 r.: odpowiednio 11 200 oraz 12 100 pojazdów na dobę,

- w 2020 r.: odpowiednio 18 500 oraz 20 200 pojazdów na dobę.
2. ~~Zgodnie z „Uproszczoną koncepcją programowo-przestrzenną przystosowania drogi krajowej nr 8 Warszawa – Białystok do parametrów drogi ekspresowej na odcinku km 108+420–186+880”, opracowaną na zlecenie Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, zakłada się, co następuje:~~
- ~~droga nr 8 będzie modernizowana do posiada standard drogi klasy S (droga ekspresowa),~~
 - ~~trasa zmodernizowanej droga ekspresowa nr S8 będzie przebiega po trasie istniejącej drogi krajowej nr 8, z wyjątkiem odcinka na wysokości Mężenin, gdzie przewiduje się budowę północnej wybudowano południową obwodnicę miejscowości o długości około 3 km,~~
 - szerokość pasa drogowego wynosi około 90 m,
 - na terenie gminy Rutki zlokalizowany jest tylko jeden węzeł „Mężenin” na połączeniu z drogą wojewódzką nr 679,
 - komunikację pomiędzy północną i południową częścią gminy zapewnia co najmniej pięć przejazdów nadpoziomowych lub podpoziomowych, w tym m.in. przejazdy przedstawione na Mapie 2 i zlokalizowane następująco:
 - w rejonie dotychczasowego skrzyżowania z drogą gminną 6158, na wysokości wsi Rutki Nowiny,
 - w rejonie dotychczasowego skrzyżowania z drogą powiatową 2006, na wysokości wsi Rutki Kossaki,
 - w pobliżu Mężenin, na trasie drogi powiatowej 1973,
 - w pobliżu dotychczasowego skrzyżowania z drogą powiatową 1979, na wysokości wsi Zambrzyce Króle,
 - w rejonie dotychczasowego skrzyżowania z drogą gminną 6175, na wysokości wsi Nowe Zambrzyce,
 - ~~wszystkie pozostałe istniejące przejazdy i zjazdy, z wyjątkiem zjazdu do stacji paliw w Rutkach Kossakach, zostaną w wyniku modernizacji zlikwidowane,~~
 - ~~zbiegające się do drogi nr 8 drogi powiatowe, gminne i niepubliczne będą skomunikowane z przejazdami poprzez drogi gospodarcze, które zostaną wybudowane w granicach pasa drogowego drogi nr 8.~~
2. ~~W związku z modernizacją drogi krajowej nr 8 działania gminy Rutki powinny obejmować:~~
- ~~współpracę z Generalną Dyrekcją Dróg Krajowych Oddział Północno-Wschodni w Białymstoku.~~
 - ~~zarezerwowanie w planach zagospodarowania przestrzennego gminy lub decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, terenów pod projektowane poszerzenie pasów drogowych, skrzyżowania oraz węzły drogowe,~~
 - ~~wynegocjowanie jak najkorzystniejszych dla gminy warunków, w tym jak najlepszych parametrów techniczno-użytkowych dróg gospodarczych w pasie drogi nr 8 oraz zwiększonej w stosunku do Mapy 2 i „Uproszczonej koncepcji....” liczby przejazdów przez drogę nr 8.~~
3. Przez gminę Rutki przebiega droga wojewódzka nr 679 relacji Łomża - Mężenin. Zgodnie z Zarządzeniem Nr 10/2002 Dyrektora Podlaskiego Zarządu Dróg Wojewódzkich w Białymstoku z dnia 10 kwietnia 2002 r. w sprawie podziału dróg wojewódzkich na klasy

techniczne droga ta posiada klasę Z (droga zbiorcza). W związku z ograniczeniami dotyczącymi odległości między skrzyżowaniami należy się liczyć z docelową likwidacją niektórych skrzyżowań i zjazdów, w szczególności w granicach miejscowości Rutki Kossaki. Dla potrzeb docelowej modernizacji drogi nr 679 należy zabezpieczyć pas o szerokości co najmniej 35 m. Ponadto, konieczne jest poszerzenie jezdni do szerokości zgodnej z wymogami Rozporządzenia MTiGM z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie. Nowe przeznaczone na stały pobyt ludzi należy lokalizować w odległości zapewniającej ochronę przed hałasem i wibracjami, ustalonej na podstawie odpowiednich badań; w przypadku braku takich badań należy przyjmować odległość od krawędzi jezdni nie mniejszą niż 30 m dla budynków jednokondygnacyjnych i 40 m dla budynków wielokondygnacyjnych.

4. Następujące odcinki dróg powiatowych i gminnych powinny docelowo osiągnąć parametry dróg klasy Z (drogi zbiorcze):
 - ciąg dróg gminnych 6152 i 6155 relacji Wybrany - Kołomyja - Rutki Kossaki,
 - droga powiatowa 1982 na odcinku Kossaki Nadbielne - Rutki Kossaki,
 - droga powiatowa 1981 na odcinku granica gminy - Wizna - Rutki Kossaki,
 - droga powiatowa 1973 na odcinku granica gminy – Mężenin,
 - droga powiatowa 2007 na odcinku Śliwowo Łopienite - Mężenin - Rutki Kossaki,
 - droga powiatowa 2008 na odcinku Górskie Ponikły Stok – Mężenin,
 - droga powiatowa 2051 na odcinku Dębniki - Rutki Kossaki.
5. Pozostałe drogi powiatowe i gminne powinny docelowo osiągnąć parametry dróg klasy L (lokalne) i D (dojazdowe).
6. Standardy nowej zabudowy mieszkaniowej powinny umożliwiać parkowanie lub garażowanie docelowej liczby samochodów, którą ocenia się na 300/1000 mieszkańców.
7. Poza centrum miejscowości Rutki-Kossaki należy przyjąć zasadę budowy parkingów o pojemności stosownej do potrzeb przy wszelkich nowych obiektach usługowych. Wymogi w tym względzie powinny być uściśnione w szczegółowych planach zagospodarowania gminy i powinny uwzględniać powierzchnię handlową oraz rodzaj prowadzonej działalności.
8. Wszelkie nowe lub modernizowane drogi bezwzględnie muszą spełniać wymogi techniczne zawarte w rozporządzeniu MTiGM z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie. Dotyczy to w szczególności szerokości pasów drogowych, odstępów między skrzyżowaniami oraz liczby i częstości zjazdów. W miarę możliwości rozporządzeniem tym należy kierować się także przy wydzielaniu i budowie nowych dróg wewnętrznych.
9. W przypadku istniejącej zabudowy mieszkaniowej zlokalizowanej w sąsiedztwie dróg w odległości niezapewniającej ochrony przed hałasem i wibracjami należy sukcesywnie wprowadzać techniczne środki ochrony przed hałasem i wibracjami (wymiana okien, ekrany akustyczne itp.).

II.2 REGULACJA STOSUNKÓW WODNYCH

Ustala się następujące kierunki działań w zakresie rozwoju infrastruktury gospodarki wodnej:

1. Pozostawienie bez zabudowy kubaturowej rozlewisk rzeki Narwi oraz dolin mniejszych cieków, jako naturalnej retencji przeciwpowodziowej.
2. Sukcesywna modernizacja istniejących urządzeń melioracji wodnych, w szczególności pod kątem zwiększenia retencji wód wiosennych.
3. Zakaz osuszania oczek wodnych i śródpolnych zabagnień.

II.3 ZAOPATRZENIE W WODĘ

Gmina Rutki posiada rozbudowaną sieć wodociągową. Ponad 90 % mieszkańców gminy ma możliwość korzystania z lokalnych sieci wodociągowych. Ustala się dalsze kierunki rozbudowy sieci wodociągowej:

1. Budowa magistrali Rutki-Mężenin oraz sieci wodociągowej w miejscowości Mężenin.
2. Ustanowienie zgodnych z obowiązującymi przepisami stref ochronnych ujęć wody.
3. Sukcesywna modernizacja ujęć i stacji uzdatniania wody oraz sieci w celu zapewnienia wymaganej przepisami jakości wody oraz odpowiedniego stanu technicznego urządzeń.

II.4 GOSPODARKA ŚCIEKOWA

1. Uporządkowanie gospodarki ściekowej jest priorytetowym zadaniem gminy, niezbędnym dla poprawy warunków sanitarnych oraz warunkującym lokalizację nowych zakładów produkcyjnych oraz zespołów zabudowy mieszkalnej i usługowej.
2. Zakłada się zcentralizowany model gospodarki ściekowej w gminie, w którym nie więcej niż trzy grupowe oczyszczalnie ścieków przejmą wszystkie ścieki z terenów przewidzianych do skanalizowania oraz ścieki dowożone.
3. Docelowa zlewnia adaptowanej oczyszczalni ścieków w Mężeninie powinna co najmniej obejmować wszystkie miejscowości centralnej i zachodniej strefy obsługi ludności, zamieszkiwane obecnie przez około 4600 osób.
4. Ścieki z miejscowości w zachodniej strefie obsługi (około 800 osób) będą kierowane do projektowanej oczyszczalni we wsi Wybrany lub, jeżeli będzie to korzystniejsze ekonomicznie, do oczyszczalni w Mężeninie.
5. Ścieki z miejscowości w północnej strefie obsługi (około 1000 osób) będą kierowane do istniejącej oczyszczalni we Grądach Woniecko lub, jeżeli będzie to korzystniejsze ekonomicznie, do oczyszczalni w Mężeninie. *Ustala się budowę poletek osadowych przy oczyszczalni ścieków w Grądach Woniecko, oznaczone symbolem OS na Mapie 2.*
6. W przypadku realizacji modelu gospodarki ściekowej z trzema oczyszczalniami grupowymi należy w pierwszej kolejności rozważyć następujący, przedstawiony na Mapie 2, układ kolektorów przerzutowych powiązanych z oczyszczalnią w Mężeninie:

- Mężenin - Ożarki Olszanka - Ożary Wielkie - Jawory Klepacze,
 - Mężenin - Nowe Zalesie - Zambrzyce Króle -Zambrzyce Stare - Zambrzyce Nowe - Zambrzyce Kapusty - Zambrzyce Jankowo,
 - Mężenin - Duchny Wieluny -Śliwowo Łopienite - Szlasy Łopienite - Szlasy Mieszki - Czochanie Góra - Zambrzyce Plewki,
 - Mężenin - Górskie Ponikły-Stok –Dębnik,
 - Rutki - Rutki Nowiny - Szlasy Lipno,
 - Rutki - Kalinówka Basie,
 - Rutki - Walochoy Moniki - Kałączyn - Kossaki Falki.
7. W przypadku realizacji modelu gospodarki ściekowej z trzema oczyszczalniami grupowymi należy w pierwszej kolejności rozważyć następujący, przedstawiony na Mapie 2, układ kolektorów przerzutowych powiązanych z oczyszczalnią we wsi Wybrany:
 - Wybrany- Kołomyja – Kołomyjka,
 - Wybrany - Pruski Wielkie - Gronostaje Puszcza,
 - Wybrany - Kossaki Ostatki - Kossaki Nadbielne.
 8. W zabudowie rozproszonej i kolonijnej, gdzie budowa sieci kanalizacji sanitarnej byłaby ekonomicznie nieuzasadniona, należy dążyć do sukcesywnej eliminacji szamb poprzez upowszechnianie prostych w obsłudze i sprawdzonych typów oczyszczalni przydomowych.
 9. Ścieki opadowe i roztopowe z terenów utwardzonych, w tym między innymi z dróg wojewódzkich i krajowych, terenów przemysłowo-składowych i stacji paliw, należy odprowadzać i oczyszczać zgodnie z obowiązującymi przepisami w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi.
 10. Wszelkie ostateczne strategiczne decyzje dotyczące rozwiązania gospodarki ściekowej w poszczególnych miejscowościach, w tym w szczególności trasowania kolektorów przerzutowych i budowy lub rozbudowy oczyszczalni ścieków, powinny być poprzedzone szczegółową analizą techniczno-ekonomiczną, najlepiej w ramach kompleksowego gminnego programu gospodarki ściekowej.

II.5 GOSPODARKA ODPADAMI

Ustala się następujące ogólne kierunki działań w zakresie gospodarki odpadami:

1. Skoordynowanie działań gminy Rutki i gmin sąsiednich w celu wypracowania wspólnego modelu gospodarki odpadami, w tym w szczególności podjęcie wspólnych decyzji o:
 - lokalizacji i głównych założeń technologicznych regionalnego (powiatowego) zakładu unieszkodliwiania odpadów,
 - miejscu składowania odpadów nienadających się do wtórnego wykorzystania,
 - modelu segregacji i systemu transportu odpadów,
 - sposobu postępowania z odpadami niebezpiecznymi, których unieszkodliwianie będzie się odbywało w zakładach położonych poza regionem (powiatem).

Decyzje dotyczące gospodarki odpadami muszą być zawarte w gminnym planie gospodarki odpadami i być poparte analizą techniczno-ekonomiczną i oceną oddziaływania na środowisko wchodzących w grę rozwiązań.

2. Realizacja wybranego wariantu gospodarki odpadami.
3. Identyfikacja, zamknięcie i rekultywacja dzikich wysypisk i składowisk odpadów, w tym obiektów w miejscowościach: Nowe Zalesie (2 obiekty), Pruski Wielkie, Mężenin, Duchny Wieluny, Gronostaje Puszcza, Zambrzyce Króle, Dębniaki, Świątki. Lokalizację wymienionych dzikich wysypisk przedstawiono na Mapie 2.

II.6 GOSPODARKA CIEPLNA

1. Ustala się trzy podstawowe cele modernizacji gospodarki cieplnej:
 - Ograniczenie zużycia energii,
 - Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza,
 - Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
2. Powyższym celom będą służyły następujące działania, podejmowane przez gminę i inne podmioty:
 - Opracowanie planu zaopatrzenia gminy w ciepło uwzględniającego powyższe cele,
 - Modernizacja większych kotłowni, w tym w szczególności zasilających budynki użyteczności publicznej i budynki wielorodzinne, w celu zwiększenia sprawności kotłowni i zastąpienia paliw kopalnych, a w szczególności węgla, biomasą odpadową z gospodarki rolnej i leśnej lub biomasą z upraw roślin energetycznych,
 - Wprowadzanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ograniczeń dotyczących stosowania niskosprawnych kotłowni w zabudowie indywidualnej,
 - Gazyfikacja miejscowości Rutki w celu umożliwienia zastępowania kotłowni węglowych wysokowydajnymi kotłowniami gazowymi,
 - Termorenowacja budynków w celu zmniejszenia zapotrzebowania na ciepło,
 - Przebudowa węzłów cieplnych i instalacji wewnętrznych w celu obniżenia zużycia energii, przez automatyzację regulacji zużycia.

II.7 ZAOPATRZENIE W GAZ

Ustala się następujące kierunki rozwoju gazownictwa:

1. Budowa gazociągu wysokiego ciśnienia Wysokie Mazowieckie - Kobylin Borzymy - Zawady. Gazociąg ten na odcinku około 9 km będzie przebiegał przez południowe obrzeża gminy Rutki. Orientacyjną trasę gazociągu przedstawiono na Mapie 2.
2. Budowa gazociągu wysokiego ciśnienia granica gminy - Dębniaki - Rutki, będącego odgałęzieniem gazociągu Wysokie Mazowieckie - Kobylin Borzymy - Zawady. Orientacyjną trasę gazociągu oraz lokalizację projektowanej stacji redukcyjno-pomiarowej przedstawiono na Mapie 2.
3. Budowa sieci gazowej w miejscowościach Rutki i Mężenin
4. Na pozostałych terenach adaptuje się system dystrybucji gazu butlowego z możliwością zastosowania zewnętrznych zbiorników gazu płynnego.

II.8 ELEKTROENERGETYKA

Ustala się następujące ogólne kierunki rozwoju sieci elektroenergetycznej:

1. Jako źródła zasilania w energię elektryczną odbiorców w gminie Rutki adaptuje się główne punkty zasilające 110/15 kV w Wiźnie i Zambrowie z których poprowadzone są linie średniego napięcia zasilające gminę Rutki.
2. Adaptuje się istniejące urządzenia elektroenergetyczne z zastrzeżeniem, że przy modernizacji linii energetycznych przebiegających przez tereny zadrzewione i leśne oraz obszary zwartej zabudowy należy stosować technologie z przewodami izolowanymi.
3. ~~Linie 110 kV i 15 kV są źródłem pola elektromagnetycznego. Natężenie pola elektromagnetycznego nie przekroczy wartości dopuszczalnych przy lokalizacji obiektów budowlanych przeznaczonych na stały pobyt ludzi i zwierząt w odległości 14,5 m od skrajnego przewodu linii 110kV i 4 m od linii 15kV. Odległości te mogą ulec zmniejszeniu pod warunkiem dotrzymania wartości dopuszczalnych natężenia pola elektromagnetycznego. Spełnienie tego warunku powinno być stwierdzone na drodze szczegółowych obliczeń lub pomiarów kontrolnych. Decyzję lokalizacyjną, przy zmniejszeniu podanych wyżej odległości wydaje organ administracyjny stopnia wojewódzkiego w porozumieniu z wojewódzkim inspektorem sanitarnym.~~ Dla poprawy bezpieczeństwa energetycznego województwa podlaskiego zakłada się na obszarze gminy budowę linii 400 kV Narew - Ostrołęka (docelowo Narew - Łomża).
4. Zmniejszenie uciążliwości urządzeń systemu elektroenergetycznego dla otoczenia zakłada się poprzez wyznaczenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiednich pasów technologicznych oraz określenie ich przeznaczenia i warunków zagospodarowania.
5. Rozwój zabudowy mieszkalnej i usługowej, terenów przemysłu oraz zwiększenie potrzeb energetycznych istniejących odbiorców energii elektrycznej wymagać będzie modernizacji istniejących oraz budowy nowych sieci SN 15 kV, nn 0,4 kV i stacji transformatorowych 15/0,4 kV.
6. ~~Lokalizację nowych sieci energetycznych i stacji transformatorowych należy przewidzieć na terenach ogólnodostępnych.~~
7. Szczegóły techniczne budowy i lokalizacji urządzeń elektroenergetycznych należy uzgadniać z energetyką zawodową na etapie opracowań realizacyjnych.
8. **Dopuszcza się wykonanie napraw oraz prac remontowych i konserwacyjnych na istniejącej linii.**
9. **Dopuszcza się budowę elektroenergetycznej linii wielotorowej, wielonapięciowej po trasie istniejącej linii elektroenergetycznej. Dopuszcza się także odbudowę, rozbudowę, przebudowę i nadbudowę istniejącej linii oraz linii, która w przyszłości zostanie ewentualnie wybudowana na jej miejscu. Realizacja tych inwestycji po trasie istniejącej linii nie wyłącza możliwości rozmieszczania słupów oraz podziemnych, naziemnych lub nadziemnych obiektów i urządzeń niezbędnych do korzystania z linii w innych niż dotychczasowe miejscach.**

II.9 TELEKOMUNIKACJA

Ustala się następujące kierunki rozwoju telekomunikacji:

- ~~1. Rozwój sieci światłowodowej.~~
- ~~2. Rozwój telefonii komórkowej, w tym budowa na terenie gminy masztów telefonii komórkowej.~~
1. Utrzymanie istniejących urządzeń telekomunikacyjnych w dobrym stanie technicznym,
2. Lokalizację sieci telekomunikacyjnych zarówno w tradycyjnych, jak i w nowych technologiach, w tym budowę, rozbudowę i modernizację infrastruktury światłowodowej,
3. Objęcie terenu gminy zintegrowanym systemem telekomunikacyjnym, połączonym z systemami sieci internetowych: wojewódzkiej i krajowej,
4. Rozwój systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych (przewodowych i bezprzewodowych), stosownie do wzrostu zapotrzebowania na usługi telekomunikacyjne i teleinformatyczne w gminie i regionie.
5. Dopuszcza się lokalizację inwestycji celu publicznego z zakresu łączności publicznej w rozumieniu przepisów szczególnych.
6. Pełne wykorzystanie Sieci Szerokopasmowej Polski Wschodniej dla potrzeb administracji publicznej, pod kątem zapewnienia łączności, gromadzenia i udostępniania informacji oraz usprawnienia komunikacji pomiędzy obywatelem a administracją publiczną.

II.10 KIERUNKI DZIAŁAŃ W ZAKRESIE OBRONY CYWILNEJ

W gospodarce przestrzennej gminy należy stosować następujące zasady służące zabezpieczeniu potrzeb obrony cywilnej:

- w rejonach budownictwa wielorodzinnego należy przewidywać rezerwę terenów pod budowę ochronne (schrony, ukrycia, szczeliny),
- w budynkach przemysłowych, usługowych, użyteczności publicznej, mieszkalno-usługowych i mieszkalnych - należy na etapie sporządzania planów realizacyjnych przewidzieć schrony i ukrycia,
- w rejonach budownictwa jednorodzinnego należy przewidywać ukrycia typu II wykonane w podpiwniczeniach budynków przez mieszkańców we własnym zakresie w okresie podwyższonej gotowości obronnej Państwa,
- bez względu na typ zabudowy zarezerwować należy tereny pod budowę awaryjnych studni wody pitnej (7,5 l na osobę/ dobę). Odległość studni od budynków mieszkalnych lub zgrupowań ludności powinna wynosić najwyżej 800 m,
- istniejące studnie powinny być zabezpieczone przed likwidacją i przystosowane do sprawnego uruchomienia i eksploatacji w sytuacjach kryzysowych,
- oświetlenie zewnętrzne (ulice, zakłady pracy) należy przystosować do zaciemniania i wygaszenia,
- należy uwzględnić system alarmowania i powiadamiania mieszkańców w wypadku zagrożeń poprzez syreny alarmowe przyjmując promień słyszalności syreny do 300 m,
- układ projektowanych i modernizowanych dróg i ulic powinien spełniać następujące warunki:

- szerokość ulicy powinna uniemożliwić ewentualne zagruzowanie,
- powinny być połączenia z traktami przelotowymi - zapewniające sprawną ewakuację ludności w okresie zagrożenia,
- należy wyznaczyć trasy przejazdu dla pojazdów z toksycznymi środkami przemysłowymi,
- wszelkie projektowane na obszarze gminy obiekty o wysokości równej i większej od 50 m n.p.t. oraz każdorazowo przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę należy zgłaszać do Sił Powietrznych RP,
- należy zachować istniejące lub projektowane obiekty obrony cywilnej nie dopuszczając do ich likwidacji,
- wszelkie plany zagospodarowania przestrzennego należy przed ich uchwaleniem przez Radę Gminy uzgadniać z Wydziałem Zarządzania Kryzysowego Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego.

III. INSTRUMENTY REALIZACJI POLITYKI PRZESTRZENNEJ

III.1 MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego są podstawowym instrumentem realizacji polityki przestrzennej gminy.
2. Obszarem, dla którego w świetle ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe, jest obszar rynku w Rutkach i jego bezpośredniego sąsiedztwa, będący przestrzenią publiczną w rozumieniu Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.
3. Sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego nie jest obowiązkowe w przypadku gruntów byłego PGR Grądy Woniecko, wymagających przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, ponieważ grunty te nie są i nie będą przeznaczone na cele nierolnicze i nieleśne.
3. Na terenie gminy nie przewiduje się lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2 000 m².
4. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na obszarach zwartej zabudowy innych miejscowości będą sporządzane wtedy, gdy:
 - będzie to rozwiązanie korzystniejsze ekonomicznie niż wydawanie indywidualnych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,
 - uruchomienie procesu inwestycyjnego poprzez wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu będzie niemożliwe ze względu na specyfikę zamierzenia inwestycyjnego, a Rada Gminy uzna sporządzenie miejscowego planu za zasadne i sprzyjające realizacji polityki przestrzennej gminy.
7. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego poza wyznaczonymi na Mapie 2 obszarami zwartej zabudowy będą sporządzane w celu umożliwienia lokalizacji ważnych

społecznie inwestycji, w tym szczególnie obiektów, o których mowa w punkcie I.6, jeżeli Rada Gminy uzna sporządzenie takiego miejscowego planu za zasadne.

8. Obszary dotychczas przeznaczone na cele nierolnicze i nieleśne oraz obszary zwartej zabudowy wymagające zmiany przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne zostały wyznaczone na Mapie 2.
9. Terenem zamkniętym, dla którego z mocy prawa nie sporządza się miejscowych planów jest teren zakładu karnego w Grądach Woniecko, wyznaczony na Mapie 2.
10. Gmina zamierza sporządzić **następujące** miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego: ~~miejscowości: Rutki-Kossaki, Mężenin i Grądy Woniecko, wraz z terenami przyległymi, w tym:~~

Tereny przemysłowo-usługowe w obrębach Grądy Woniecko i Mężenin, dla których ustala się warunki zabudowy i zagospodarowania:

- realizacja funkcji przemysłowej i usługowej, łącznie lub rozdzielnie,
- dopuszcza się funkcję mieszkaniową (dotyczy terenu 4 P-U),
- plan miejscowy powinien określić i uwzględnić:
 - zasady i warunki uzbrojenia technicznego, w tym rozwiązania gospodarki wodno - ściekowej,
 - zasady obsługi komunikacyjnej z uwzględnieniem powiązań z drogą powiatową Dębники – Rutki-Kossaki – Grądy-Woniecko – droga krajowa nr 64 (dotyczy terenów 1 P-U, 2 P-U, 3 P-U), drogą wojewódzką Łomża – Mężenin (dotyczy terenów 4 P-U) i jezdnią dodatkową drogi ekspresowej nr S8 (dotyczy terenów 3 P-U),
 - ograniczenia wynikające z:
 - z występowania zdewastowanej zabudowy przemysłowo-usługowej oraz infrastruktury drogowej i technicznej (dotyczy terenów 1 P-U, 2 P-U),
 - położenia w granicach obszaru Natura 2000 Bagno Wizna PLB200005 z uwzględnieniem ograniczeń i zakazów wynikających z Planu Zadań Ochronnych obszaru (dotyczy terenów 1 P-U, 2 P-U),
 - położenia w korytarzu ekologicznym głównym GKPN-7 Przełomowa Dolina Narwi (dotyczy terenów 1 P-U, 2 P-U).
 - występowania systemu melioracji wodnych (dotyczy terenów 4 P-U),
 - przebiegu napowietrznych linii elektroenergetycznych 15 kV (dotyczy terenu 4 P-U),
 - występowania terenów leśnych i konieczności ich wyłączenie z użytkowania leśnego (dotyczy terenów 3 P-U),
 - ochrony akustycznej zabudowy przed oddziaływaniem drogi ekspresowej nr S8 (dotyczy terenów 3 P-U i 4 P-U).

Tereny przemysłowe w obrębie Mężenin, dla których ustala się warunki zabudowy i zagospodarowania:

- realizacja funkcji przemysłowej,
- plan miejscowy powinien określić i uwzględnić:
 - zasady obsługi komunikacyjnej z uwzględnieniem powiązań z drogą powiatową Rutki-Kossaki – Dębniki,

- zasady i warunki uzbrojenia technicznego, w tym rozwiązania gospodarki wodno - ściekowej,
- ograniczenia w zagospodarowaniu wynikające z przebiegu:
 - napowietrznej linii elektroenergetycznej 15 kV oraz lokalizacji wieży telefonicznej,
 - sieci telekomunikacyjnej i linii światłowodowej.

Tereny rekreacyjno-sportowe w obrębie Grądy Woniecko, dla których ustala się następujące warunki zabudowy i zagospodarowania:

- realizacja funkcji z zakresu rekreacji i sportu,
- uwzględnienie w zagospodarowaniu terenu zbiornika wodnego oraz małej architektury,
- plan miejscowy powinien określić i uwzględnić:
 - zasady obsługi komunikacyjnej z uwzględnieniem powiązań z drogą powiatową Rutki – Grądy-Woniecko – droga krajowa nr 64,
 - zasady i warunki uzbrojenia technicznego,
 - położenia w granicach obszaru Natura 2000 Bagno Wizna PLB200005 z uwzględnieniem ograniczeń i zakazów wynikających z Planu Zadań Ochronnych obszaru,
 - ograniczenia wynikające z położenia w korytarzu ekologicznym głównym GKPN-7 Przełomowa Dolina Narwi.

Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami w obrębie Rutki, dla których ustala się następujące warunki zabudowy i zagospodarowania:

- realizacja funkcji mieszkaniowej jednorodzinnej samodzielnie lub w połączeniu z funkcją usługową,
- plan miejscowy powinien określić i uwzględnić:
 - zasady obsługi komunikacyjnej z uwzględnieniem powiązań z ul. 11 Listopada i ul. Sadową,
 - zasady i warunki uzbrojenia technicznego, w tym rozwiązania gospodarki wodno - ściekowej,
 - ograniczenia wynikające z przebiegu napowietrznej linii elektroenergetycznej 15 kV.

III.2 DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I ZAGOSPODAROWANIA TERENU

Postanowienia art. 61 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym ograniczają możliwość lokalizowania inwestycji kubaturowych w drodze decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu przede wszystkim do:

- przedsięwzięć stanowiących kontynuację istniejącej zabudowy pod względem funkcji i cech architektonicznych,
- inwestycji produkcyjnych na terenach przeznaczonych na takie cele w planach, które utraciły moc,
- inwestycji liniowych,
- kolonijnej zabudowy zagrodowej w gospodarstwach rolnych o powierzchni przekraczającej średnią powierzchnię gospodarstwa w gminie

Oznacza to, że w przypadku decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania rola gminy jest znacznie bardziej bierna niż przy sporządzaniu miejscowych planów

zagospodarowania przestrzennego. Ten tryb lokalizacji inwestycji kubaturowych będzie jak najbardziej uzasadniony w przypadku wielu przedsięwzięć w mniejszych wsiach gminy.

III.3 INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO

Zgodnie z art. 2 pkt 5 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym za inwestycje celu publicznego uważa się działania o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym, wojewódzkim i krajowym), stanowiące realizację celów, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami. Na obszarze gminy inwestycjami celu publicznego w rozumieniu Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym są:

I. o znaczeniu ponadlokalnym

- 1) budowa i modernizacja dróg powiatowych i drogi wojewódzkiej 679 (*przebudowa do parametrów klasy funkcjonalnej Z*) i ~~drogi krajowej 8 (ekspresowej), w tym: obwodnicy Mężenina, węzłów drogowych i przejazdów dwupoziomowych zlokalizowanych zgodnie z Mapą 2,~~
- 2) budowa i modernizacja linii elektroenergetycznych średniego i niskiego napięcia, zlokalizowanych na terenie gminy oraz budowa linii elektroenergetycznej 400 kV Narew - Ostrołęka (docelowo Narew - Łomża), której orientacyjny przebieg przedstawiono na Mapie 2,
- 3) budowa gazociągu wysokiego ciśnienia, którego orientacyjna lokalizacja została przedstawiona na Mapie 2, oraz gazowej sieci rozdzielczej na terenie gminy.

II. o znaczeniu lokalnym:

- 4) budowa i modernizacja dróg gminnych; drogi te zlokalizowane są zgodnie z Mapą 2 oraz na terenach zwartej zabudowy przedstawionych na Mapie 2,
- 5) budowa i modernizacja przewodów wodociągowych i ujęć wody na terenie gminy, w tym przewodów i ujęć, których orientacyjna lokalizacja została przedstawiona na Mapie 2,
- 6) budowa urządzeń gospodarki ściekowej na terenie gminy, w tym oczyszczalni z *poletkami osadowymi przy oczyszczalni ścieków w Grądach Woniecko* i rurociągów, których orientacyjna lokalizacja została przedstawiona na Mapie 2, oraz sieci kanalizacyjnych na terenach zwartej zabudowy przedstawionych na Mapie 2
- 7) inwestycje w system gromadzenia i wywozu odpadów na terenie gminy,
- 8) modernizacja urządzeń melioracji wodnych na terenie gminy,
- 9) inwestycje związane z ochroną obiektów zabytkowych na terenie gminy, w tym obiektów wymienionych w rozdziale 3.2 Części 1 Studium,
- 10) budowa i modernizacja budynków publicznych urzędów, szkół, przedszkoli, obiektów ochrony zdrowia, domów opieki społecznej i placówek opiekuńczo-wychowawczych na terenie gminy, w tym:

- Urzędu Gminy, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Biblioteki Publicznej, Świetlicy, Ośrodka Zdrowia, Gminnego Ośrodka Kultury, Gimnazjum i Szkoły Podstawowej w Rutkach,
- Szkoły Podstawowej w Grądach Woniecko,
- Szkoły Podstawowej w Kołomyi,

11) modernizacja budynku i doposażenie OSP w Rutkach,

12) modernizacja Zakładu Karnego w Grądach Woniecko,

13) zakładanie odkrywek kopalin pospolitych, w tym na obszarach perspektywicznego występowania złóż kopalin przedstawionych na Mapie 2,

14) rozbudowa istniejącego cmentarza gminnego w Rutkach a po jego zamknięciu - budowa nowego cmentarza na terenie o dogodnych warunkach gruntowo- wodnych, w pobliżu obszaru zwartej zabudowy miejscowości Rutki.

III.4 OPRACOWANIA TEMATYCZNE

Postuluje się opracowanie szeregu studiów i opracowań o charakterze technicznym lub ofertowym, które pomogą zoptymalizować działania samorządu i szczegółowo ustalić priorytety oraz ułatwią pozyskiwanie środków na realizację polityki rozwoju gminy. Wśród takich opracowań powinny się znaleźć między innymi:

1. Pełna strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.
2. Plan rozwoju lokalnego
3. Gminny program ochrony środowiska, w tym szczegółowy program gospodarki ściekowej
4. Plan zaopatrzenia gminy w ciepło
5. Program ochrony i rewitalizacji zabytków gminy Rutki ze szczególnym uwzględnieniem małomiasteczkowej zabudowy miejscowości Rutki.
6. Waloryzacja przyrodnicza obszaru gminy w celu identyfikacji potencjalnych użytków ekologicznych
7. Gminny program gospodarki odpadami (w powiązaniu z programem powiatowym)
8. Program naprawczy dla wsi Grądy Woniecko
9. Oferta dla inwestorów.
10. Program zalesień gruntów nieprzydatnych do celów rolniczych.

III.5 PODATKI I OPŁATY

Do realizacji polityki przestrzennej można wykorzystywać dostępne instrumenty podatkowe i fiskalne, w tym przede wszystkim różnicowanie stawek podatku gruntowego, opłat adiacenckich i opłat przewidzianych ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym. Biorąc pod

uwagę potrzeby w zakresie restrukturyzacji gospodarczej gminy należy przede wszystkim ulgowo traktować prywatne inwestycje gospodarcze tworzące miejsca pracy.

III.6 GOSPODARKA GRUNTAMI

Za główne zadania w dziedzinie gospodarki gruntami uznaje się:

1. Budowę zasobów gruntów komunalnych na terenach przeznaczonych pod drogi gminne.
2. Przejmowanie użytków rolnych będących dotychczas własnością Skarbu Państwa i potencjalnie przydatnych do celów inwestycyjnych.
3. Tworzenie rezerw gruntów przeznaczonych pod zainwestowanie, w tym szczególnie rezerw pod inwestycje gminne w miejscowościach będących ośrodkami obsługi ludności.

IV. UZASADNIENIE ROZWIĄZAŃ PRZYJĘTYCH W ZMIANIE STUDIUM

Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rutki dotyczy wyznaczenia terenów zabudowy:

- przemysłowo-usługowej w obrębach Grądy Woniecko i Mężenin,
- przemysłowej w obrębie Mężenin,
- mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami w obrębie Rutki,
- sportowo-rekreacyjnej w obrębie Grądy Woniecko,
- eksploatacji kopalni w obrębach: Mężenin, Nowe Zalesie, Nowy Tartak, Śliwowo Łopienite.

W ramach rewitalizacji terenów zdegradowanych po byłym PGR wyznaczono w niniejszym dokumencie tereny zabudowy przemysłowo-usługowej w obrębie Grądy Woniecko. Z jednej strony ma to na celu pozyskanie finansowych środków zewnętrznych na rekapitalizację tych terenów oraz sukcesywne pozyskiwanie nowych inwestorów.

W związku z zakończoną realizacją drogi ekspresowej S8 przecinającej gminę Rutki z południowego-zachodu na północny-wschód zaktualizowano jej przebieg uwzględniający zamiast północnej - południową obwodnicę miejscowości Mężenin, oraz wskazano nowe tereny inwestycyjne, jako ofertę dla potencjalnych inwestorów. Dotyczy to terenów położonych w obrębie Mężenin. Przyciągnięcie inwestorów do gminy wpłynie pozytywnie na rozwój gospodarczy gminy, lokalny rynek pracy oraz budżet gminy.

Wyznaczenie terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z dopuszczeniem zabudowy usługowej położonych w obrębie Rutki, usytuowanej pomiędzy ulicami 11 Listopada i Sadową, jest kontynuacją istniejącej zabudowy w miejscowości gminnej.

Z kolei przeznaczenie terenów rekreacyjno-sportowych w obrębie Grądy Woniecko, to nawiązanie do istniejącej bazy obiektów o charakterze wypoczynkowym dla mieszkańców, drugiej pod względem wielkości miejscowości w gminie.

Dla wyznaczonych terenów przemysłowo-usługowych i zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami oraz rekreacyjno-sportowej objętych zmianą studium, określono niezbędne wskaźniki urbanistyczne oraz warunki zagospodarowania do uwzględnienia na etapie realizacji planów miejscowych.

Przepisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku Prawo geologiczne i górnicze wymagają uwzględnienia w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy terenów udokumentowanych złóż kopalin oraz wyznaczenia terenów górniczych. Ma to na celu ochronę zasobów naturalnych, a także sposobu ich wykorzystania w aspekcie pojawiających się przy eksploatacji złóż zagrożeń środowiska przyrodniczego.

W studium uwzględniono nowo udokumentowane złoża piasku i żwiru w obrębach Śliwowo Łopienite, Nowy Tartak, Mężenin i Nowe Zalesie, dla których wyznaczono funkcję powierzchniowej eksploatacji kopalin. Ponadto wyznaczono obszar perspektywicznego występowania kopalin w obrębie Modzele Górki, który może być eksploatowany pod warunkiem zatwierdzenia projektu robót geologicznych, a następnie opracowania stosownej dokumentacji geologicznej złoża.

W przypadku złoża „Nowy Tartak” z uwagi kolizję z przebiegiem linii elektroenergetycznej 400 kV wraz z pasem technologicznym obowiązują dodatkowe wymogi związane z eksploatacją kopaliny.

Zmiana studium dla części obszaru gminy wymagała również dokonania, zarówno w części tekstowej jak i graficznej, zmian w odniesieniu do treści, które w wyniku wprowadzonych zmian przestają być aktualne, a także które wynikają z ustaleń Planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego, w tym: przestrzennych form ochrony przyrody, sieci korytarzy ekologicznych, sieci szerokopasmowej Polski Wschodniej, przebiegu drogi ekspresowej nr S8.